

△ *V Praze 5. ledna*

I ty můj bože — vždyť ono je zítra věru už Svatých 3 králů! S pravidelností zrovna děsnou vykonali od Štědrého večera „4 a 1/2 míle denně“, jak jim to národní píseň předpisuje, a zítra už jsou tady.

První týden letošního roku tedy už minul, minul mžikem, a stejným mžikem uplyne asi těch 51 týdnů ostatních a bude po roku 1889. A takových roků mžikem uplyne ještě dvanáct, a je už po století celém. Upozorňuju na to zvláště p. t. rodiče nenarozených ještě dětí. Ať sobě přispíší, jsou-li rodiči poctivými, ať nechají si ty své děti naroditi teď a už co nejdřív! Aby dětičky došly štěstí a slávy, aby mohly jednou s blahou pýchou říci: „Narodily jsme se v tomtéž století, ve kterém △!“

No dobře! Štědrý večer a Nový rok tedy už prchly. Hody pominuly, gratulace odvanuly. Ty děsné gratulace, věčně stejné, věčně stejně platné! „Přejeme štěstí!“ — copak je to ale „štěstí“? To, co už má, považuje člověk za naprosto nutné, za nejskromnější míru všeho, co mu zde ve světě po právu patří; za ostatkem pak letí jeho přání, to ostatní je „štěstí“. Já sám mám podobných přání, že bych naplnil jimi čtyry Gratulanty. A tak mnohý, který v celém svém životě sezna jen jednu jedinou obtíž, tu, že se narodil, má „přání“ ještě více. Ale podobá se, že „štěstí“ si všeho toho ani nepovšimne. Sice by kolem Nového roku věru nevědělo, kde mu hlava stojí. A zpitomělo by tak, že by se hloupý člověk domníval: teď s tebou zatočím — no počkej!

Přiznám se: byl jsem letos už zase takový člověk hloupý. A to dle receptů nejstarších. Jenom že jsem přece během let trošičku zeskromněl, že jsem tentokráte ani už nedoufal ve štěstí snad statisícové, v „úvěrní“ nebo „komunální“, že bych se byl spokojil už nějakým tím dvacítitisícovým štěstím „kra-

kovským“ nebo „lublaňským“. A byl jsem tentokráte už naprosto také jist těmi svými „promesami“ —

„Anna, vyklidte trochu první pokoj — hezky vysmejčit, vymejt —“

„Přijdou snad hosté?“

„To ne; ale ono stojí psáno: ‚Příbytkové spravedlivých požehnáni budou‘ —“

Ale *nebyli* požehnáni. I vždyť on čtenář už tu historii zná, zná ji už ze sta fejetonů — — copak je ale také po penězích — „Deo gratias!“ říkal svatý Felix de Cantalicio, svým povoláním kapucín, ať už mu prokázáno dobré, nebo zlé, „Deo gratias!“ stojí napsáno na jeho žebráckém pytlí věčně prázdném, „Deo gratias!“ pravím také já a tluču se přes svou věčně prázdnou kapsu. Alespoň nezpejchnu, neoddám se obžerství, neodvyknu práci — —

Svátky pominuly, nastala doba práce. Ba už je tu, ten dřívý masopust! A mozoly by dostal člověk, z pouhého jen přihlížení! Na všech stranách jízdy a návštěvy, lákání a zvaní. Všude plné ruce, všude samé přípravy.

Divoká, podivná — ba prapodivná to doba! Poněvadž „ženu a plátno není dobře kupovati při svíci“, bude teď noc co noc „při svíci“ na sta trhů, na nichž možno koupit si ženu a s ní „svoje štěstí“. Trhy „živé“, „animované“: zboží hledá kupce, kupec hledá zboží. Hlavičky si mohou ukroutit panenky a vdovy, jen aby našly už tu svoji „hlavu“ — muže! Oči si mohou vykrotit mládenci a vdovci, jen aby už našli tu „kůstku“ nějakou, při které by mohli říci: „Tato jest kost nyní z kostí mých, a tělo z těla mého...“

A všechno to jde jenom tak nahodile, tak bez pořádku, bez dohledu...

Však on ale teď už přijde na to dohled! Už jede paní Martinová přes moře. Napřed přijde do Německa, pak také k nám, a bude mít všude řeči...

Paní Martinová, Američanka, kandidovala také už na prezidentství. Je prý řečnice znamenitá. Povídá se, že dědila po svém muži, bankéři, mnoho miliónů, jichž užívá jen na stavbu a vydržování velikých vychovatelských ústavů pro mlá-

dence a panny. To je prý ale jenom zaměstnání její vedlejší; hlavní prací její je „*zušlechtování lidského pokolení*“. A ona zušlechtuje je předně svými myšlénkami. Že prý, říká, „*musí* se teď už zabrániti na svět přicházení takových dětí, které by po svých rodičích mohly děditi chyby, ať už tělesní, nebo mravní“. Že prý „*musí* se už díti zcela přísné vyšetřování všech lidí ženitby a vdavek chtivých, a kdo nalezen s tělesní či mravní mrvou, budiž nemilosrdně odmrštěn“. Že prý nesmí se také už teď oženiti nebo vdáti, „kdo je líný nebo chudý“ atd. atd.

Tedy každý a každá složí si ode dneška své „examen rigorosum“, půjde před „zkušební sbor“, před „asentní komis“ — —

Nevím, jak to bude, nevím — musil bych se teprve trochu do toho vmyslit — —

Přijde tedy chlap ženich. Jméno? Stav? Jmění? Mravní zachovalost? — „A teď před zdravotní komis!“ A budou ho zkoumat „na výšku“, lze-li od něho doufat potomstvo mužské, které by mělo „vojenskou míru“. A „na šířku“, item podle vojenských centimetrů. A „na srdce“, bije-li tak, jak se na ženicha patří. A „na žluč“, je-li taková, jak se zas na manžela patří. A „na oči“, jsou-li dost hezky, aby nevěsta mohla se v nich zazrcadlit. A na jiné ještě důležité, před důležité věci.

Jenže — to všechno může pořád ještě klamat! Jsouť rodičové oba někdy jako hory a mají děti nedochůdné, trpaslíky. Jakož zase naopak. Vždyť je přece znám ten virtemberský krejčí! Dvaatřicet dětí měl, samé kluky jako buky. I byl se svou rodinou povolán kdysi ku králi, aby všichni dohromady přijali svoji odměnu a chválu.

Pan král s velikým zalíbením prohlížel statečný houfec.

„Ale kdepak je tedy původce — otec?“

A z houfce vystoupil otec. Malý, chudý, stočený —

„No — to by věru nikdo neřek! Vy tak malý, a všichni vaši synové tak —“

„Ó prosím, pane králi, — *zcela* jenom zásluha mojí ženy!“ a galantním pohybem ruky poukázal na milovanou ženu svoji, silnou, zdravou, veselou —

Pan král se zakous do rtů. Teprve po chvílce řekl: „Inu ano, bývají na světě prapodívné věci —“

Tedy hlavně žena. Ale nevěsta přijde přece také před asentní komis? A ta komis bude se přece asi skládat jenom ze žen? Je to vůbec možno, aby ženská komis nenašla na kandidátce alespoň nějakou chybu? Byť třeba jenom zcela maličkou, například: „I jejé — ta je hloupá!...“? A nemusí se pak vzhledem ku „šlechtění lidského pokolení“ odeprít tedy už manželský „konsens“? Tím ale bude přece po všech svatbách najednou — — nevím — nevím —

A jakpak, podplatí-li ošemetný tatík takhle komisaře lékaře, aby řekl: „Zcela neschopný ženich!...“? Nebo bude-li chtít pan komisař ženichovu holku sám? Nebo bude-li v ženské komisi zasedat maminka a chtít ženicha zas pro vlastní svoji dceru? Nevím — nevím —

A pak se někdy stává, že rodičové mají děti zdravé, kynoucí, rostoucí, a když je těmto například dvacet už let, že pojednou chřadnou, hynou, mrou — jedno jako druhé — A rovněž je lidem známo, že tělesní i mravní nedostatky dědívali se z děda teprve na vnuka, na pravnuka — od nynějška musí se tedy zakládat a vést knihy na lidi jako na koně — —

Zkrátka, *ted'* hodí se už jenom ženich „osvědčený“, nevěsta „vyprůbovaná“ —

Například nevěsta, jejíž syn je už lajtnant.

Například ženich, jehož vnouče je praktikantem u spořitelny.

Ach kdyby tu už raděj ta paní Martinová byla — vždyť je masopůst — my potřebujeme něčeho pro masopůst — —

△ *V Praze 26. ledna*

Jenom bych dnes tak pro sebe si trošičku porozmlouval, jen tak ze vzpomínek, jako když pták hvízdá si ze snu. —

Teď musí být na venkově krásně —! Celý kraj jako „stříbrný zámek na skleněné hoře“. Kam slunce svítne, všude lesk a třpyt, a vzduch nad tím jako brillantky posetý závoj. Nebe tiché, země tichá, nikde živého zvuku — jenom zpod osamělého povozu na silnici to do dálky piští a vrže — náhrada za skřivánčí píseň.

Vesničky jakoby ve dřímotě. Po okapech samý blyskný střechýl, na každé štěrbině, u každé dírky klíční plno šedivého, kosmatého jíní, jako by odtamtud vykukoval přivřený šotek starý. Snad také vykukuje — vždyť celé vzezření chýžky je takové tajuplné, řekl bych šepotavé — —

Já nevím, proč měšťáci na „letní byty“ nechodí v zimě! Za zimy je venkov mnohem a mnohem krásnější nežli v letě. A je tak posvátně tichý — vždyť přece měšťáci stěhují se z města na venek snad kvůli klidu a tichu! Že měšťáci mají vagace zrovna jen v letě? Nu tak ať si je přeloží na zimu, kdy má vagace také venkov, kdy tam příroda dřímá a člověk odpočívá, — za léta se tam v tom chvatném, často až úzkostném víru vyjímá zevlující, povalující se člověk beztoho tak bídne! Teď, v zimě, tam ale zevlují všichni — teď jsou tam všichni šťastni —

Zakusil jsem té lahody také kdysi, co drobounký student.

Chaloupka obehnána polením a otýpkami až po kraj střechy, a uvnitř tak příjemno, tak teplo! Spali jsme denně od sedmi do sedmi, a ráno se nechtělo chaloupce ani do života. Kravičky už dlouho bučely a ovečky bečely, a my se v postelích pořád ještě líně protahovali a povalovali a říkali si: „Vida, v komoře je ještě ticho!“ Konečně se ale tedy v komoře hnulo —

závory cvakaly, v kuchyni a na dvoře ozývaly se ženské hlasy, v peci zvenčí zapraskal oheň — ještě jedno protáhnutí — vzhůru! Konev ledové vody, a byli jsme svěží už jako rybičky. „Pánbůh rač dát dobrýtro,“ zaznělo to po chvílce ku dveřím a ode dveří a hospodyně přinášela velký, kouřící se hrnek za obě ucha. Už jsme také byli za stolem a loupali brambory, až jich měl každý po hromádce. A zase druhý kouřící se hrnek, se zapraženou krupkovou polívkou. Mísa se naplnila, každý do ní dosahoval lžicí a přikusoval si naloupaných brambor — první veliký děj konán a vykonán.

Čepice, kabáty, a trochu ven ze světnice! Na nějakou těžší práci nevyšel ale nikdo. Mužský řezal trochu řezanky nebo hotovil si hrábě, vázal koště, upravoval topůrko, zašel si občas do některé stáje, na některou hůru, snad nějakých sto kroků do polí, snad na nějakou čtvrt hodinku k sousedovi — ženské šukaly po svých pracích — hospodyně nám za nějakou hodinu dala každému po placce — a už tu bylo odpoledne a čas, aby se připravovalo jídlo druhé, oběd a večeře zároveň, „na jednu záprež“. — „Hoši, škrábejte brambory, budeme vařit knedlík!“ — „Ale hodně mnoho, paňmámo, alespoň dvacet!“ A tak někdy po třetí hodině zasedli jsme si tedy zase za stůl, před námi svítily se knedlíky ze syrových bramborů, navařené jako dětské hlavy, hospodyně omastila nám k nim zelí, a my jedli — líně, pohodlně, po celou hodinu, a když jsme konečně přece složili lžice, bylo po stole věru už šero — a v koutech temno — den šťastně dokonán!

Mužští kudlili ještě něco, ženské trochu předly — pak se znenáhla práce odkládala — začalo se šeptat, povídat, leckdy zazněl z koutku dušený smích — staří šotkové českých chalup vylézali ze skulin — začlo se vypravovat o strašidlech. — „Ech, copak to,“ zaznělo pojednou z některých úst, „ale to vám byl jednou jeden —,“ a rázem všude ticho, na všech lících blažený úsměv — pohádka česká šuměla zlatou svou perutí.

Ach — to bylo krásné —

Ale načpak to vypravovat! Nejlíp je dnešního dne o ničem nemluvit. Hlavně ale: ani slůvka *nepsat!* Čte to někdo? Všimne si toho někdo? A když — tedy jak?

Tyhlety dny jsem byl u známých návštěvou. Milostivá paní mne přijala zase velmi pěkně, jen co je pravda; ale milostivá slečna jenom se na mne trochu pousmála a pak se bavila se svou kamarádkou u prostředního stolu klidně dál. Známe takový úsměv: zevnitř dosti pěkný, ale uvnitř bez ceny — „double“! —

Po prostředním stole byly rozestřeny módní časopisy, pak archy potištěné samými stříhy — zkrátka „literatura“. Mluvili jsme s maminkou to i ono, a mezi to z povzdálí zaznívalo pořád: „satén“ — „faille“ — „čínský krep“ — „divadelní život“.

„Dnešního dne,“ povídám, „mluví mladé dámy už jenom o šatech — dříve mluvily aspoň také trochu o nás mužských —“

„Vždyť ony mluví teď také — jenže —“

„Jenže přicházíme teprve po těch hadrech!“

„Inu —“ a maminka pokrčila ramenoma. „Prosím vás, — je teď masopust. A když je děvče nevěstou, jako moje Tylda, tu teprva neví, kde jí hlava stojí. — Podívejte se — tadyhle je číslo módního časopisu: celý silný sešit věnován jenom ‚výbavě‘ — to je něco ukrutného, co dnes musí děvče všechno mít, když se vdává — jen se podívejte, čtěte, kde chcete!“

„Prosím — dvanáctery šifonové spodky — šestery spodky — šestery spodky z barchetu —“

„Ale do toho vám přece nic není! Vy nemáte pořád žádné způsoby — čtěte například tady — ty šaty —“

„Prosím — Krásné šaty z černého saténu-merveilleux — pak světlá toaleta večerní — za ní — — pak toalety pro obyčejnou praktickou potřebu — rozkošné anglické šaty pro ulici —“ „Na první pohled pozná zkušené oko, že oboje šil — krejčí mužský.“ „Řekněte mi, milostpaní, proč pozná na první pohled zkušené oko, že oboje šil mužský krejčí?“

„Protože je všechno pořádně uděláno, štychy jsou pěkně husty — dírky jsou důkladny — fišpany trojnásobně všívány — všechno je solidní. Ženská nedovede šaty ani pečlivě a svědomitě naměřit, jakpak ušít!“

„Že ani to ne? Nu toť je vlastně tedy otázka ženské emancipace už rozluštěna —?“

Vtom se přiblížila Tylda. Pěkná holka — zrzavá — já mluvu zrzavé. —

„Poradte mně, pane Δ , jaké si mám dát dělat svatební šaty?“

„I jakékoli! Hezka přece o svatbě nebudete — žádná nevěsta není o svatbě hezka.“

„Ó — já bych chtěla být krásna jako pohádková princezna! Vy znáte české pohádky tak výborně —“

„Vy mi lichotíte.“

„Já to vím — minulou neděli jste psal také o nich — já jsem si ten váš fejeton vystříhla —“

„Příliš laskava —“

„Ano, potřebovala jsem takový proužek papíru, abych si natáhla blondu, a když jsem ji přišívala, zahlídla jsem, o čem píšete. Řekněte mně — prosím —, jaké mívají princezny v pohádkách svatební šaty?“

„Ach — to není určité! Mluví se vždy jen zcela všeobecně o šatech ‚nádherných‘ —“

„Někdy jsou snad popsány přece —“

„Jednou — jednou jenom — pokud vím. Když ten princ si bral tu ovčáčkou dceru, která mu zachovala život. Musila si obléci svatební šaty, jaké princ poručil.“

„A ty byly?“

„Z pytlového plátna.“

„Brrr —“

„A když ty šaty při hostině najednou s ní spadly —“

„Ale fuj — buďte přece trochu způsobný!“

„No dobrá — tedy budu způsobný! Tedy neřeknu, jak krásné šaty měla pod tím!“

„Její —“

Najednou se teď na mne usmívaly všechny. Dávaly mi kousek bábovky. Lichotily mi, že jsem přece jednou musil „bývat hezkej“. Ale nedostaly už jediného slova.

Já mívám taky někdy zásady.

NÁRODNÍ LISTY 27. ledna 1889

△ *V Praze 16. února*

Pořád ještě bych chtěl býti teď na venkově! Už přes tři neděle trvá u mne tahleta zimní chuť — je to důslednost věru mužná, krásná — ale už je tak jednou v povaze mojí, že býti důsledným mne ani neunaví. Třeba *čtyry* neděle to vydržím!

Beztoho — co teď tady v Praze! Trochu harašení vozů, trochu elektrického světla, trochu hudby, točení a sem tam se vrtění — to je prý masopůst! Zato teď na venkově — —

Například: Dnes by byl jako už zítřek, neděle. A já bych byl mladý hospodář — „pantáta“, což je asi tolik jako maličký pánbůh. Moje rozkazy se plní správněji než kterékoli rozkazy knížecí, a já byl hned v pondělí poručil, že dnes bude tedy u nás masopůst. Beztoho je také dnes muzika ve vsi. Hned ve čtvrtek se napekly buchty, aby pořádně ztvrdly, než se dají do jitrnic, a včera bylo zabíjení — byly ovary, čerstvé jitrnice, trdlová polívka, opékaný prejt. Najedli, napili, vyspali jsme se, a dnes máme neděli.

Spal jsem náramně dlouho, to se tak musí. Pak jsem vstal a zasedl hned ke snídani. Mázový hrnek kávy, do ní ještě nějakou tu buchtu. Pak pekáč jitrnic. Vedle mne sedí paňmáma, to se rozumí mladá, hezká, buclatá, a snídá se mnou. Přistrkujeme si vzájemně pekáč, pobízíme se lehkým kývnutím ruky: mnoho doma mluvit není pantátovské, není důstojné.

Teď si utřela paňmáma fěrtoškem ústa, vstala a zmizela; ale už za chvílenku je zase zde; byla jen ve sklípku, mámeť tam půlhekták piva. Podává mně veliký polívaný džbán, já piju — vydechnu — zase piju — a podám jí — však ona si asi už přihnula ve sklípku taky sama! Ještě chvílku sedíme spolu, pak hospodyně odejde do kuchyně, aby dala do trouby už vepřovou pečení a zadělala na kobližky a šišky, a já osamotnělý hledím džbánku dostat se na dno. A teď už dýmku, če-

pici, kabát a zvolna do hospody! To bych byl pěkný sedlák, kdybych si tam hned dopoledne dnes nepopil se sousedy!

Ale ne dlouho, jenom až zvonek zaklinká poledne, pak se dohoupám už zas k obědu domů. Pořádný oběd — vždyť je masopust! Moc nudlové polívky, se šafránem. Moc hovězího masa, se sosem. Moc vepřové pečeně v červené kůži, s knedlíky a zelím. Moc kobližek s mákem. A moc, tuze moc piva. A nato se převalím na postel do peřin — ani boty si nesundám z nohou —, a sotva dopadnu, chrápu.

Asi tak dvě hodiny ležím. Přes náves zapištěl od hospody klarinet. Po návsi prohánějí se saně, koně frkají a zvoní rolničkami. Také moje saně už se mi projíždějí pod okny — mohl bych sice těch několik kroků do hospody zrovna jako dopoledne vykonat pěšky, ale byl by to masopust? A moje paňmáma už je oblečena a ověšena — „No tak, hospodáři, — půjdeme? — zůstaneme doma?“

Usedli jsme. Několikrát objedeme náves a zarazíme pak u hospody. Vítání, podávání rukou, jako bychom rok se byli neviděli.

„Tak teď ale, muzikanti, sólo — tady jsou dva zlaté! Pojd', stará, drž se!“ A kolem nás smích a plácání do rukou a volání „právo — právo!“, a my se točíme přes celou píseň. Není ostatně dlouhá ta píseň, dnes to muzikanti berou jen krátce. A pak si paňmáma zasedne na lavici k paňmámám ostatním a já si zasednu k sousedům za stůl. Rozhlížím se. S kýmpak se asi poperu dneska? S Frantíkem...? Jsme si beztoho ještě něco dlužni! Nebo s Vaškem...? S tím se pereme už od dětinstva — no vždyť se to uvidí! Ale teď kabát dolů — je tak horko — horko!

A za hodinu už vejskám, bouchám pěstí na stůl a mám čepici vzadu až v týlu.

Za dvě hodiny dám si nové sólo a paňmáma jde pak domů, přihlídnout k stáji.

Za tři hodiny mám první hádku. S jakýms synkem selským, s jehož děvčetem jsem zrovna teď už potřetí tančil.

A sotva o hodinu později mám už hádku druhou. S těmi muzikanty, línými chlapy! „No co tam civíte — přišli jste

snad na čuměnou?! Jestli chcete — já vám naplním ty vaše pauzy! — Cože — abych si hleděl svého džbánku? I vy — krajcmilión —,“ a už jsem vyskočil, vytrh jednomu trubku a začal bouchat do valdhorn a do hlav. Muzikanti se hrnou zepředu na mne, zezadu se přihrnou druzí — jsem zrovna uprostřed, mlátím na všechny strany, jsem mlácen ze všech stran — najednou už necítím podlahu pod nohou — jsem někde ve vzduchu — krás! krás! — já vylít oknem —

To je ukrutně krásné, vylítnout oknem, — mnohem krásnější nežli dveřmi!

Jenom jsem heknul! A ležím roztažen jako žába. Kolem mne vříská a výská drobnější veská mládež, uvnitř domu víří zas hudba a já se konečně sbírám. Ohmatávám se, je mi zima i horko. Čepice zůstala uvnitř, kabát uvnitř — na hlavě mám věnec boulí, nos je rozbit, levé ucho natrženo, záda — ta jsou asi až černá, podlitá krví — necítím jich ani!

Belhám se domů.

„Ježíš Maria Josef — já nešťastná žena! A pořád mi něco říkalo —“

„Drž hubu, nebo —!“ a svalím se na postel.

Paňmáma přináší šátky — přikládá mokré klůcky —

Celý týden mám s tím co dělat! Ale příští neděli je muzika zase v Mlazovicích — tam já půjdu, a když nevymlátím celou hospodu, tak ať — —! Ať si mne zbijou — —

Ach ano — na venkově je ještě masopust! Tam užije ještě člověk! Ale tady v Praze —

Bývávalo, bývávalo někdy také tady! Také v Praze se kdysi vyhazovalo okny a natlouklo se lidem — dnes, kdyby tu chtěl člověk pořádný výprask — vždyť ani neví, kamže si pro něj?! Ani tomu není zrovna tak dávno, že v Praze bylo docela jinak, příjemno a živo. Za léta „u Vonásků“, „na Panenské“, „u Lilií“, „u Křížků“, jinde a jinde v neděli rvačky co nejkrásnější — policie — vojsko — veškerá radost! Za zimy pak ani jediný pořádný bál bez nějakého vyhazovu, v Konviktě ani jediná „maškaráda“ bez ukrutné pračky — vždyť se na to přece pamatujeme — taky jsem si odnes někdy svůj dílek —

Ach — tenkrátě ještě cítil každý v sobě trochu síly! Na-

příklad tenkrát ty „traufy“! Co to bylo? Ano, ano, pubínkové milí, to bylo něco, o čem bude musit budoucí Tomek jednou vypravovat, a bylo by dobře, kdyby vypravoval už nynější Tomek! „Trauf“ = výroční pračka mezi studenty a Podskaláky. V zimě, dokud byl led, ještě za masopustu. Celá Praha těšila se na „trauf“.

Studenti, ti velcí, „vysocí“, šli ze smíchovské strany, od Císařské louky. Podskaláci od svého sídla; bojiště bylo uprostřed řeky. Hole, klacky, bidla, háky, praky s ostrými kusy ledu; rozbité hlavy, zpřerážené ruce, roztržená ústa; obecní truhly, policejní strážnice, kriminály. — „No, včera, přece byl jednou zase trauf, který se poved! Doktor Matějka vypravoval u Cardy, že ještě dnes ho ruce bolí, jak včera zašival rány!“ — „No, takový trauf už asi nebude, jako ten před 10 roky, když dlouhému Mikulovi vyrazili to oko!“ — „I — Mikulu sebrali včera už zase! Víte, co při výslechu řek městskému panu hejtmanovi? „Milostpane — když ono to nejde! Já bych se musil z Podskalí vystěhovat — oni by mne poplivali na potkání —!“ Městský hejtman se musil obrátit, aby se nesmál; řek jenom: „Čtyryadvacet hodin!“ “

A teď! Můj bože, my hynem — my shnijem — mne už ale pranic netěší ta Praha! Praho — Praho — jdi si do kláštera, Praho!

Jdi do kláštera — spustila jsi se boha!

Dějou se sice den co den v Praze také teď ještě rvačky, velké rvačky; ale čím? — pěstí? — to to: ukrutnou hubou. Plníme tím ale vůli boží?

V Písmě svatém stojí zřejmě psáno: „Nervi se *slovy*.“ — II. Tim. 2, 14.

NÁRODNÍ LISTY 17. února 1889

△ V Praze 9. března

Odedávna bývá obyčejem, že v masopostě píšou se fejetony masopostní, v postě postní. Snad je to dobře. Jenže čert aby se do takového obratu ihned vpravil! Ještě snad před málo hodinami nabádal jsem čtenáře k rozpustilosti, ba třeba i k hříchu, a teď už mu mám zase kázat kajicnost, jemu, kterému ještě všechny žilky hrajou! Když ale není pomoci! Když je to předpis! — No — udělal si čtenář tedy už křížek na čelíčko, na pusinku a na prsíčka — a dáme se do toho!

Počkat — ještě chvílenku počkat! Nemám úvod. Nevím, co na počinek hned tak hodně trefného říci. Když je to věc přece jen safraportská —!

Přemýšlel jsem o ní už včera, navečer, při čaji a sušenkách českých — mívám při nich tak dobré nápady —, a tu mi pojednou napadlo: vždyť *dobrý příklad* je přece lepší než *desatero* kázání — dej čtenáři dobrý příklad! Ano, to udělej — —

Vzal jsem tedy páně Veselého výbornou knihu Ikonografie světců — vyšla německy, až napíše pan J. E. Veselý něco špatného, vydá to česky — a tam je úplný šematismus všech osob svatých, je jich tam na dva tisíce, příkladů tedy dosti. Ale jak jich užít —? Nejlíp snad probrat ty svaté dle jich životního zaměstnání — ne? Zaměstnání má na člověka vliv vždycky co největší — napomáhá někdy zlu — přivádí samo o sobě jindy k dobru — čtenář může se dle takových příkladů řídit — svoje povolání si volit — nebo změnit —

Neprobral jsem arci celé dva tisíce, to ne, toho bych nevydržel. Odpočítal jsem si jenom dvě stě abecedou hned prvních, a myslil jsem si: Čemu nebe chtělo u A a u B, tomu zajisté chtělo i u Z a u Ž! Vždyť může si čtenář prostě pak desítkou multiplikovat — ostatně je dvě stě najisto už číslo dosti

veliké a poměr je z něho *scela* už jasný! Napočítal jsem tedy mezi těmi 200 svatými:

39 biskupů, 34 světce neurčitého životního povolání (21 neurčitý mužský, 13 neurčitých žen), 16 poustevníků, 14 mnichů, 10 opatů, 10 panen (mezi nimi jednu z Paříže), 7 kněží, 7 opatek, 5 jeptišek, 3 arcibiskupy, 3 rytíře, 3 princezny, 2 papeže, 2 hrabata, 2 vojáky, 2 vdovy, 2 učitele, 2 zlatníky, 2 krejčí, 1 císařovnu, 1 krále, 1 královnu, 1 vévodkyni, 1 prince, 1 knížete, 1 kněžnu, 1 hraběnku, 1 poustevnici, 1 jenerála, 1 oficíra, 1 sedláka, 1 lokaje, 1 zámečníka, 1 ševce, 1 básníka, 1 sedláře, 1 pastuchu, 1 — —, 1 — —...

Škrabu se za uchem. Žurnalista tu skutečně ani jeden! Ačkoli i „1 oficír“! To je nepříjemná věc — a málo se na té nepříjemnosti mění, že člověk věc „pochopuje“. Arci — arci — trochu si novinář někdy zalhat musí — a lež je hřích! Také si někdy novinář hraje na proroka, a netrvá pak ani dlouho a ukáže se, že je „falešný prorok“. Item se rád pere. Rovněž i mimo pračku nedbá vždycky předepsané nám „lásky k bližním“, vypravuje o nich historky co nejpikantnější, ba někdy je i perem svým zrovna očerňuje. Jakož se také nikterak upříti nedá, že nemívá patřičné úcty k zákonům a řádům a že věru „vrchnostem země“ neproказuje vždy oné lásky a oddanosti, která je nám předepsána samičkým pánembohem — —

Pak arci — ach, pochopíme, že ho nemají „ve vyšších sférách“ příliš rádi! A „jako na nebi, tak i na zemi“ — podívejte se jenom tady v Čechách například na náš Žurnalistický spolek — všimne sobě ho po národě někdo? — Jak povídám — nepříjemná věc! Kdyby alespoň nebyl ten „1 oficír“!

A vida — čtenář se mezitím škrabe za uchem taky! Pročetl si tu moji nebeskou statistiku, zadíval se do ní, je mu z toho ňák ouzko.

Uznávám — uznávám, má to svou obtíž! Nejsnáz z nás všech dovede tedy patrně nějaký biskup být beze všech hříchů — může ale být z každého mého čtenáře biskup? Nebo panna? Nebo poustevník? Dnes, když každý jenom trochu, trošičku slušný člověk musí být alespoň v některém spolku předsedou, ve dvou místopředsedou, ve čtyřech výborem, v osmi ná-

hradníkem —? Zlá věc! Ještě nejspíš by to čtenáři šlo tedy snad v té rubrice „neurčité životní povolání“ — tohleto povolání by se ostatně i mně samotnému líbilo nejlíp!

Než — povolání nepovolání, postavení nepostavení: člověk může být v každickém povolání hodný! Jen když se přidržuje ctnosti! Ctnost — ctnost — to je tuze pěkná věc — o já, o já, jak náleží pěkná — v tisících a tisících tištěných knih můžeš se dočíst o její obzvláštní kráse! Zrovna radost už z pouhého podívání se na ni! Kdežto nectnost čili hřích — hřích —

No víte, budme spravedliví, mluvmе pravdu — hřích také není zrovna šlampl! Má takovou ňákou kudrnatou hlavičku pěknou. Takový důleček v tváři. Takový vášný hlas, zvonivý smích — —

Ovšem — to prý všechno a všechno zmizí, když člověk se podívá trošičku blíže. Takzvaní mravokárci — tuze hodní lidé! — říkají: „Jenom krev v prsou utišit — podívat se hřichu pevně do očí — rozebrat jej v jeho prvky — pojednou zmizí pak ten jeho vypůjčený lesk, ztratí se vylhaná jeho barva růžová...“ Ale na to musí být přece dostatečný čas, si myslím! ? A při takovém rozboru se člověk přece trochu zdrží — a nežli se nadám, bude už dobrá příležitost tedy třeba pryč a já už ani nebudu moci pak snad hřešit! ?

„Popadnout hřích za prsa, praštit jím o zem...“ volají jiní. Ty můj bože — kdepak bych například já to srdce nabral! Když se hřichu podívám do těch čtveračivých oček — když cítím tu teplou, měkkou pacinku jeho — — všemohoucí bože, je-li skutečně tvojí vůlí, aby člověk nehřešil nikdy a nikdy, — prosím tě — ve jménu miliónů tě prosím: sprav — udělej to všechno na tomhle světě už tedy nějak jináč!

Jsou lidé, kteří tvrdí, že pánbůh vskutku ani nechce, aby na světě naprosto nebylo hřichu! Sic prý by byl hřichu nedal takový půvab. Takovou různou, denně se stokrát měnící, člověka tedy tak snadno klamající tvářnost. A nebyl by dal člověku *tolik* pro něj „svobodné vůle“.

Jsou zase jiní lidé, kteří poukazují k tomu, že hřích prý nepopíratelně přičinil již i k lidskému dobru. Bez něho prý by

nebyla tak vzkvetla ani sama věda teologická, věda svatá, věda všech věd!

Jsou pak ještě jiní lidé, kteří opovažují se v hříchu spatřovat docela hotovou prý „papriku našeho života“! Říkají: „Každý člověk dře *svoji* kozu“ — že jako každý člověk hřeší po svém, každý jinak — co prý je tu pak po světě pestrosti pěkné! A říkají: „Petr na Pavla a Pavel na Havla“ svůj hřích strká — co prý je tu zase zábavy v takové mele!

A jsou konečně ještě jiní, kteří sice velmi ochotně připouštějí, že hřích je zlem, skutečným zlem, ale přitom si hvízdají, zpívají — jako by na tom všem nebylo za mák důležitosti —

*Těž mne kdys omamuje vábný hřích jak blín,
že odvracím se od světla a stáčím v stín.
Však proto nesplítám si nikdy kárnou metlu,
já nesoužím se výčitkami, nehrdlím
a nenapomínám se k dobru — aj vždyť vím,
jak v okně květina, když někdo v stín ji obočí,
zas sama volně listy své ku slunci otočí,
že též se srdce mé zas samo stočí k světlu. —*

Zkrátka — hotový Babylón! Není čtenář z toho všecek popleten? Nehučí mu v hlavě jako v oulu?

Jaké to tedy štěstí, že čtenář má teď *mne!* Muže zkušeného. Myslitele jasného. Rádce upřímného.

Mne arci všechny ty řeči, všechny ty různé náhledy, všechny protivy nespletou ani dost málo! *Já* vidím jasně a pravím rozhodně:

Čtenáři!

Hřešit nesmíš nikdy — *nikdy* — *nikdy!*

Hřešíš-li ale přece, no tak hled se alespoň vyhnout všem hříchům „volajícím do nebe“ — neboť ty dělají rámus!

A trochu si s tím už teď přispěš, dokud ještě jsou tyhle ty dny krátké — „grzech skrytosti szuka“, hřích miluje šero — pozděj už není takové pohodlí.

△ *V Praze 23. března*

Kdyby se nás někdo zeptal: „Jakpak se máte?“, vstrčili bychom pravici za vestu jako hrabě Taaffe a řekli bychom: „No — fretujeme se, fretujeme se!“ zrovna jako hrabě Taaffe. Zkrátka: máme se ministersky.

Už jsme se dofretovali do poloviny postu. A neučinilo nám to věru pražádnou obtíž. Copak je vlastně hlavní podstatou postu? Odříkání se masa — pravda? Ale to není za letošní zimy ani pražádnou ctností — takovou hovězinu, jakou nám Pražanům prodávají letos, takovou nepamatujeme už od pruských válek! Tvrdá. Dřevnatá. Neúprosná. Choulíme se před ní. Odchází se stolu, jak přišla na stůl, nikdo se jí už ani nedotkne — „úctu k stáří — úctu k stáří!“ — Že prý řezníci kupují jenom „krmené kusy“. Ano, ale narozené roku... Co nemohou na venkově v stájích k praničemu už potřebovat, co vybrakujou, prokrmí se trochu a prodá se v Praze. Alespoň kdyby hospodáři tedy to krmení znali! Ale ženou to samými brambory, které zpočátku působí na zvíře jako Karlovy Vary nebo Mariánské Lázně, — tím však maso se nezjemní, pánové, neměkne, nemladne! Dobytek se má před krmní dobou nechat pěkně vypást pod širým nebem! Nebo 8—14 dní krmit jen řepovou chrastí! Hospodáři — a nemají o tomhleť ani zdání! Musí je poučovat teprve Pražák, hloupý novinář! Je to hanba — fuj!

To je to, že lidé nestudují dosti přírodu. Neměli by z ní spustit ani očí. Měli by sledovat ji krok za krokem. A to po celý rok, od jara do jara. Zrovna zase začíná teď jaro — začněte s ním, pokračujte s ním, studujte, sledujte!

Ba už je tu jaro, pražádná pochybnost! Minulou středu, odpoledne o 4. hodině 48 minutách vyšel jsem si z domu, vtom — klap! — vedle mé boty leží „káča“! Víte, taková dře-

věná, červeně natřená, kterou kluk špagátem roztočí a pak bičíkem maže. „Cože — káča už se probudila ze zimního spánku? — toť *musí* být jaro!“ a klukovi se ani neomluviv — spěchal jsem do městského parku.

Vskutku! Už tu lezla do stromů míza! Kosmaté kořání stromů, napohled ještě mrtvých, dychtivě sálo ze země vlhkost nasycenou různými solmi a kyselinou uhličitou, vlhko rozpouštělo v kořenech gumu, cukr, bílkovinu atd., lezlo lýčím k výši, okojilo strom až k nejtenčím větvičkám — míza! Za týden bude také zevně už oživen, pupenci pokryt — tu je vidět, čehože zmůže teplo, světlo a vlhko! Nemluví tu sama příroda k nám: Človče, chceš pookřát? Tedy jdi tam, kde je teplo, světlo, vlhko! Jdi do hospody! —?

Už je tu jaro! Vesele kolem svítlen poletujících netopýrů přibývá.* Koroptvičky jdou „do parku“. Salamandři s kanovnícky červenými břichy vynořují se nad povrch proudu a oddychují si volně. Také žabky se oživují, jsou jich plné ulice, nosí torby s nápisy „hudba“, arci ale ještě nedávají koncert. Kočky mňoukají na měsíc. Kuny se vztekají po střechách. Básníci cítí cosi ve svých prsou a vřískají svazky písní. A vrabci štěkají a páří se ve žlabu — nosí do protějšího vikýře slaměná stébla a do čtrnácti dnů budu moci vzít snad už čtenáře důvěrně stranou a pošeptat mu: „Vím o hnízdě — je tam pět mladých!“

Už je tu jaro! Z Kunratic přichází právě zpráva, že tam v háji poletují už mladounké křivonosky.**

Z vukolí Kravína se zase vypravuje, že tam zvláště za nedělního odpoledne pražští medvědi provádějí svoje mladé (líhnou se obyčejně v lednu). A hokynářka z Jenče sdělila krejčovům vedle, že u Hvězdy za zdí našli se už i zajíčkové mladí. Když si tak člověk pomyslí, jak as takovému zajíčkovu je, když

* Neřekl něco podobného už přítel Eduard na říšské radě? — No tak jsem spáchal plagiát! —

** Upozorňuju pány antisemity, že křivonosky „hnízdí nejen teď, nýbrž také už v lednu, v prosinci, vlastně za každé doby roční“. U nich nerozhoďuje počasí, nýbrž zahnízdují se, kdykoli je dost potravy a kdekoli mají se dobře.

se vylihne tak útloučký, tak mokrý, a už tu ten ostrý, ledový březnový vítr do něho pere, — slzy člověku vhrknou do očí! — Domácí savci naši to arci tedy mají líp. Ale už byli také pilní. Všechno se nám teď již omlazuje, rodí a množí. Kobylinky nám přinášejí hříbata, kravičky telata, ovečky jehňata a kuchařky z trhu kůzlata, která se pak upravují s celerovým salátem a se šunkou v rejži.

Je tu jaro, s ním chytněme sobě již tedy i ty zábavy jarní! Mládež — což mládež! — ta je přírodě ještě bližší a příroda sama ji ponouká, po čem a kdyže má sáhnout. Mládež si teď pomrskává svoji káču, po káče sáhne ku palestře a míči, a pak teprve vezme krejcar nebo knoflík a bude si hrát „od zdi“ — v tom je hluboký rozum. Z dorostlejších Pražanů ale už jenom někteří dbají hlasu matky přírody, která káže: „Hýbat se — hýbat!“, a ti tedy hledají zábavu: v honu a lovu. Jenže nerozumné zákony obě ty vrozené nám zábavy kazí. Určují zvěři — „ochrannou dobu“. A člověk má pak s četníkem mrzutost.

Čtenář mně bude proto asi vděčen, vypíšu-li mu ze zákona, co smí teď ještě bezpečně honit. A sice smí čtenář bezpečně honit: medvědy — vlky — lišky — vydry — divoké kočky — rysy — tchoře — a lasičky. Může je střílet kulí, na čekané, u mrchy, při štvanici; může brát s sebou na ně jezevčíky, harašit řetězy, zvonit kosou; může je chytat do pastí, do kládek, do ok; může s nimi dělat vůbec, co chce.

Nejlíp se teď ale doporučuje Pražanovi honba na vydry. Ta se může dít uprostřed města, ve velké společnosti, v pravé poledne. Rok co rok se totiž stává, že velká voda při dřenicí srazí nějakou tu vydru z hořejší Vltavy přes jezy až ke Kamennému mostu. Zde se pak vydra usadí mezi ledovými krami, nahromaděnými u ostrova Kamy, a po několik dní tu sídlí, skáče do vody, zase z ní leze atd., aniž by se podobalo, že ruch městský jí dost málo při tom všem vadí. Sta Pražanů tu pak stojí na mostě a kouká se na vydru dolů. A mnohý tu vydrží „na čekané“ dvě, tři hodiny, ba třeba i celičké půldne. „Teď je její kožešina nejlepší,“ šeptá druh druhu. Tam tedy může se čtenář postavit taky. A koukat se taky.

Abych čtenáře zvláště teprv upozornil, že v Praze také na

koroptvičky není žádná „ochranná doba“, ty že se tady honí chudinky po celý rok, není snad ani potřebí — to on ví, to denně vidí.

Kdo pak z Pražanů raděj loví než honí, má teď také leckterou příležitost pěknou. Mořské ryby například může lovit *všechny*: udicí, sítí, košem, čímkoli. Rovněž ústřice může trhat či lámat. A do moře nastrkané kůly vytahovat a z nich si mušle sbírat.

Koho netěší ale hon a lov, snadže ho zato *rostlinstvo* tím více baví. Teď právě je čas ku pěstování mladých zelenin, zvláště ale „delikatesy“ — nových zemčat! — Jde se do sklepa, kde pod slamou a na slámě přezimují staré brambory, a prohlídne se, které z nich už hodně klíčily a omladky nasadily; brambora cadrnatá, neúhledná, na podzim nevážená, má jich teď třeba i třicet, různě velkých: jako ořech lískový i jako ořech vlašský. Ty omladky se tedy ulámou, zahrabou na den, na dva do země, aby povrch chytil jako trochu hlíny, zase vyhrabou, dají na talíř a vystaví za sklem. A pak se jim říká „maltánské“, „alžírské“, „joppské“, „menzalehské“ a ještě jinak. Kilo se prodává po 32 nových. Zvláštností jejich je, že nestojí za nic.

Naše milé hospodyňky pražské bych však upozornil, že *jejich* hlavní starostí má teď býti *drůbež*. Nejvyšší čas, aby se doplnilo, kde co schází! A vidí-li dobrá hospodyňka skutečně, že jí k její drůbeži schází ještě nějaká „Růženka“ nebo nějaký „Mates“ — zrovna teď se rozkrákaly vrány: rafnout a dát pokřtít!

Je jaro — je jaro! Ale marně se ohlížím, kde je náš „laskavý abonent“. Ach, kdypak už vejde do redakce listonoš a přinese rozlámanou škatulku a v té škatulce „prvního motýla“ — „posla jara“ — !!??

NÁRODNÍ LISTY 24. března 1889

△ V Praze 30. března

Kdykoliv se mně poštěstí zasmát se upřímně, od srdce, jsem pak vždycky zdrav, tedy vděčen. „Smích je nejúsměvnější dar přírody,“ řekl bych tak asi, kdybych byl básník.

My Čechové jsme vůbec smíškové známí. My nenávidíme každý smích, který jde toliko „ze plic“, ne ze srdce, náš lid pro takovýto smích neupřímný vynalezl si i svoje slovo zvláštní, slovo „smích studený“ — není trefnějšího a důmyslnějšího ani ve světě! My se smějeme, my se řehtáme, až „se za břicho popadáme“, až „smíchem se všichni válíme“, až „div smíchy nepukneme“ či „nepraskneme“, ba až „si boky od smíchu rveme“ — víc už téměř udělat nelze! A jsou lidé, kteří tvrdí, že vlastně ani nic jiného neděláme nežli se smějem.

Jenže přece nemá každý stejného štěstí. Nenaskytneť se vždycky a každému vítaná příležitost k smíchu. Komu se naskytne, ať řekne zaplať pánbůh! Mně naskytla se na počátku minulé zimy — zaplať pánbůh! A teď, na samém počátku jara už zase — zaplať pánbůh! A to byly dva smíchy — Karlovo náměstí takového řehtotu ještě neslyšelo!

To bylo — to bylo — — když já se už i při vzpomínce kuckám! — To bylo — já o tom trochu tady ovšem už vypravoval — to bylo — — zpropadené! — no já si přitáhnu ještě jednu sesli vpravo a jednu vlevo, abych náhodou nespád, a snad to vyhrknu — budu vypravovat historicky chladně — —

To bylo tedy na počátku zimy, na Karlově náměstí, v tamějších městských sadech. Jak známo, má Praha několikere svoje městské sady. To by bylo sice hezké, ale Pražané navykli sobě bohužel nejen na ty sady se koukat, nýbrž i sem tam po nich si chodit! Ba byli i někteří, kteří záhy se ohlíželi, kdeže by si tu mohli i — *sednout!* Vskutku!

Takového něco naše obecní správa arci nepodporuje. To tak,

vyhodit třeba celičkou stovku na lávky pro zevlující lidi! Aby si tam usedl leckterý halama, nemající krejcaru v kapse, a třeba hned vedle tříštokového domácího pána!

Že však lidé přece jenom chtěli a chtěli tu sedět, zavezl sem soukromník pan Gottwald sedadel několikerou řadou a vybíral za hodinu krejcar. Po celé léto, až už do takového mrazu, že by byl policajt ihned musel každého sebrat, kdo by si byl chtěl ještě zde sednout. Pak vzal pan Gottwald jednoho dne ráno několik vozů, naložil sedadla a odvez.

Obecní správa stála zrovna tamhle za rohem. Přívětivou její tváří něco hrálo, pusinkovým rtem jejím něco škubalo — patrně se jí rodila taškařice v hlavě. — Pojednou přiskočila, přivlékla několik laviček, rozestavěla je leckam po cestách sadních — „Tak — chtěli jste lávky — *teď je tu máte!*“

Lidé se sbíhali. Za břicha se popadali. Smíchy praskali. Boky si od smíchu rvali. A vtom jsem se k tomu monumentálnímu vtipu přihodil také já —

Znáte tu starou, krásnou vrbu uprostřed prvního sadu? — ta byla mojí štěstím! Chyt jsem se jí rukou, přitisk k ní čelo — co dál se dělo, vím už jen z vypravování —

Šest mužů mne prý rvalo od stromu — já říčel.

Dvanáct ženských si strhlo šátky se hlav a ucpávalo mi ústa — já říčel.

Čtyřadvacetkrát mne muži ženy potopili do rybníka — já říčel, až jsem ho rozbublal. Konečně mne donesli k arkádě u páterů jezuitů a modlili se ku „čtrnácti pomocníkům“ — to pomohlo.

Ale jak já si byl bránici otrás, jak já pak byl po celou zimu zdráv! Spal jsem jako dudek. Pil jako rys. Jedl jako vlk. Zaplať pánbůh!

Nevděčníkem nejsem. Po tři neděle jsem chodil pak po našich obecních starších — tisk jsem každému z nich ruku: „To bylo znamenité — i vy vokáči, vy —!“

A nesmrtelný vtip napsal jsem si na papír, dal za rámeček, pověsil doma na zeď — jenom pándán kdybych ještě měl k němu — pándán! —...! —

Zima odešla. Slunko svítívá už po celé půlhodinky a pak je

venku teď už zase tak milo, tak teplo! Láká to do sadů — láká si na vzduchu sednout —

Šel jsem na Karlovo náměstí.

Lávky pryč — po lávkách ani stopy! —

Mám už svůj pándán —!

Jistěže slavná obecní správa přemýšlela po celičkou zimu: „Jakpak bych já tedy tomu svému zlatému Δ — —“

— — — — —

Rozumím, kývne mnohý. Chce na obecní radě vylechtat do sadů konečně dostatek lavic! No — má pravdu — je to beztoho tak trochu skandál —

I ty lecjaký tento! Ty bys toho na naší obecní správě vylechtal! Naše obecní správa je zrovna jako starý husita, rozumíš? — ten se lechtat nedá!

Což o to, bylo by to hezké! A počítal bych sobě zásluhou. Jenže by musila obecní správa dát tam těch lávek, aby skutečně *vystačily*. Aby byly plnou náhradou za ta nynější četná sedadla soukromníková. Mámeť tu jisté lidi, kteří nemají praničeho jiného na práci nežli zahálet a čumět, a ti umějí vyslat si z domova napřed chůvu a děti, aby zasedly místa, a pak se tu dle pohodlí sami uvelebí na několik hodin, a když přijde chodec, třeba znavený a chorý, aby o místečko žebрал! —

A měl bych na srdci ještě jiné věci stran těch našich sadů! Dnes ještě příroda arci přílišně ku procházkám neláká, dnes vypadá umouněná, rozespalá, jako by s pozamknutýma očima, — měla by si vzít příklad z výkladních květinářských skříní paní Dittrichové nebo Prellerové, tam vidí, jak by byla hezka, kdyby ve všem poslouchala člověka! — ale brzy bude už asi také venku pod širým nebem vše lesklé, půvabné, lákavé, a tu teprve bude vidět, cože nám ještě schází do úplnosti sadů!

Malá Strana například nemá *pražádných sadů!* Zní to divně u té zelenem zrovna obložené krásné naší Malé Strany, ale pravda to přec. Malostranák může na Nebozízek, na Letnou, do Chotkových sadů, Jeleních příkopů, může i do krásné zahrady Lobkovické, Kinské, — ano, ale všude tam je daleko, cesta beze stínu a strmá — strmá! Kdo je zdráv, tomu tam

volno; kdo churav nebo stár, nemá kam zajít. Arci, až budou ty vléčné dráhy — někdy ve příštím století! Ale ani pak nemůže přece každý z denní své procházky platit daně — dosti značné as platit daně!

Vzpomínám na dobu, kdy byla ještě — ovšem jen dvakrát týdně — odevřena Valdštýnova zahrada. Jaké to osvěžení, jaká tu procházka milá! Jako stůl rovné sady. Prostranná, slunná, květnými záhony pokrytá místa. Dlouhé, stinné procházkové chodby. Rozkošné špalíry broskvových a fíkových stromů. Rozsáhlý rybník s pískovým ochozem, s tiše plovoucími labutěmi, s kocábkou, s malým, ale hustě porostlým ostrůvkem, k němuž jsme my děti pohlížely jako k nějaké báji. Skleníky plné květů a vůně. Vodomety. Veliká klec s ptáky a králíky. Vysoké zdi s umělými skalními útvary čili „rocailly“. Překrásný, do zahrady odevřený, obrovitý sál, proslulá ta valdštýnská „Salla terrina“. Tajuplná okna do lazební síně a do koby, v níž umístěn vycpaný kuň slavného frýdlandtského vévody — veselá okna do rozlehlého skvostného zámku, pocházejícího taktéž ještě z vévodovy doby — všechno plno dějin a zkázek, všechno tak panské, a přece tak milé — —

Někdy v letech padesátých byla Valdštýnská zahrada obecnstvu uzavřena. Pro nějakou neshodu mezi majitelem a tehdejší obecní správou — myslím že kvůli dodávání vody.

Na žádný způsob ne tedy kvůli něčemu, co by se nedalo zapomenout, odstranit, nahradit. A je tomu již na čtyřicet let —!

Jakžpak — nemohla by se nynější naše městská správa o to pokusit, abychom směli zase do Valdštýnských těch sadů?

Praničím by sobě nezahlala!

Ani ne v tom nedoufaném, nepotěšném případě, kdyby došla odpověď záporná!

NÁRODNÍ LISTY 31. března 1889

△ V Praze 6. dubna

Dáváte si ještě někdy topit? Pěkné, vidíte? Taková červe-
nající se plotýnka připadá věru teď člověku jako večerní čer-
vánek — člověk je elegicky dojat, jako navečer, když se slunce
loučí — to záhřevné, zlaté, dobroučké slunce! A mně je po-
každé, jako bych měl přistoupit k těm svým tichým, kachlo-
vým kamnům, a od nich dojít do kuchyně k té nízké, plotýn-
kové peci, a hladit je a líbat a prosit za odpuštění, že v zimě
jsem býval tak bručivý, tak hubatý, když jsem denně musil
sázet 58 nových jen za uhlí a dříví!

Co platno — nastává rozloučení! Se zimním topením i se
zimním vařením! Zazelená-li se všechno venku v přírodě, za-
zelená se doma i ta naše strava, musíme na tu zelenavost
zvykat. Znenáhla, pomaloučku. My měšťáci jsme jako ta zví-
řátka chovaná a zavřená v stáji, nepouštěná na volnou pastvu:
ta musí se zjara také teprv a také zvolna zvykat na zelenou
píci. Ještě dobře, že nám ta mladá, šťavnatá, zelená příroda
záhy chutná! Že naší mlstotě odpovídá! Já už zrovna na ní teď
labužním, já v ní se už válím. Polívku bez šnytlíku už ani ne-
jím! Červené ředkvičky požívám po celých hrstech! A dnes
dopoledne našel mne jeden kolega z redakce docela před krá-
mem u Vrbíka, jak jsem očima polykal špargl. Že prý jsem při-
tom mlaskal — jak já jsem se pak styděl!

A jako na stravu, musí teď člověk také navykat už na vzduch.
Vítr studený a vítr vlažný se venku potkávají, srážejí se a me-
lou, a tu může člověk při takové pračce dvou obrů snadno
také si nějakou stržit. Pozor, člověče, cituju ti tady některé
lékařské rady: Hubu držet, když na ulici mluvíš! Neklást se
na chodník, byť byl sebelákavější! A *mlíko pít!* — Nejlíp bude,
když si sám nadojíš a piješ mlíko ještě teplé. Kravičky ordinují
od 5. do 6. zrána, od $\frac{1}{2}$ 12. do $\frac{1}{2}$ 1. v poledne a od 7. do 8.
večer.

Také veškerá domácnost už se musí teď nějak jarně spravit! Nejlepší čas prý teď na vypařování štěnic. Na otrávení švábů. Na umoření molů. A chodit dopoledne pilně do hospody, rozumíš? Aby ženské mohly mezitím doma okna odvírat a větrat!

Venku — no ano, venku* je teď náramně krásně! Například ty louky! My měšťáci arci žádných luk nevidíme — ale: ty louky! A ty aleje, ty sady! Všude samá „kočička“, na topolech, na břízách, na vrbách — čičí! Doktor Karel Russ, německý přírodopysk, dává následující pozoruhodnou radu: „Zajisté by bylo dobře, kdyby si každý — a to rok co rok — obral nějaký keř nebo nějaký strůmek, sledoval jej od prvního jarního probuzení až do usínání zase na podzim, denně jeho poupata, listy, výhony, květy a ovoce přesně měřil, je popsal a tvar jejich sobě nakreslil. Takový po celý rok psaný a kreslený životopis jakékoli rostliny poskytne mu popudu, poučení, hojných myšlenek a tím i rozkoše velké.“ — Odporučuju tuto radu páně Russovu co nejnalehavěji. Od rána do večera snad se to přece denně na jednom stromku spočítá, změří, popíše a nakreslí. A člověk nemusí pak alespoň nic jiného dělati.

Vždyť já sám jsem zde už oněhdy radil, aby každý přírodu studoval dle jejího běhu, od jara do podzimu, a dle pozorovaného také pak žil a ve všem se řídil. Aby mu tedy byl, chceme-li to tak říci, vůdcem a učitelem kalendář. Bylo by to dobré, tuze dobré, i ve věcech velkých, ba nejdůležitějších! Vždyť i v lásce je prý dobře řídit se dle kalendáře! A milovat „od Jenovévy do matky Evy“! **

Ale na tohleto je vlastně celičká jedna sloka a já musím přece říci, odkudže ji umím. Roku 1848, v březnu, bylo v Praze, a to rychle za sebou, několik iluminací. Dávaly se do oken transparenty a na nich nápisy: „Svoboda!“ — „Svornost!“ — „Milujme se!“ — atd. Pan tedy Törmer, švec pod Svatojanským vrškem na Malé Straně, nápisy ty četl, a podobá se,

* Mním tím „venku“ jenom „mimo dům“.

** Totiž že abychom milovali jako *všechny* ženské po řadě, jak je vypočítává kalendář od 3. ledna do 24. prosince.

že posléz uvedený, kterému patrně nejlíp rozuměl, také nejlíp se mu líbil. A při iluminaci nejbližší příští měl už také pan Törmer za oknem transparent a na tom stálo:

*Od Jenovévy
do matky Evy
milujme všechny —
tak je to hezky!*

Nesmírné furóre! Nikde na Malé Straně nebylo téhož večera tolik lidí jako před oknem páně Törmerovým.

O čemž jsem ale nechtěl mluvit. Nýbrž o přírodě — já jsem teď samá příroda! Ale je to také vsutku luzné a zajímavé všude teď venku! Nejenže rostliny všechny se ožívují, ale i zvířena se pořád ještě činí, obrozuje a množí. Citlivé srdce má z toho velikou radost, a jenom mysl surová té němé tváři překáží a bezúčelně ji třeba hned v zárodku ničí. Kdekoliv můžeš, chraň tedy tu nebohou drůbež!

Když vstoupíš na trávník, dej pozor, abys nezašláp drobnoušného šnečka, snad právě teprv uzřel chudáček světlo boží!

Když piješ z kalužiny, pozor, abys nepolk nějaké malilinké pulče a už zase nezmařil nevinný život!

Když přicházíš pozdě v noci domů, nedupej po chodbě příliš a nedělej zbytečný rámus; snadnoť možno, že zrovna teď se tu v některém koutě německé myšky rodí!

A když vejdeš do městského sadu a spatříš se tu někde plížit kočku, dupni honem a zaplácej na kalhoty; neboť mrcha ošemetná brouzdá se tu jenom proto, aby lapala ptáky a vyžírala hnízda! — Nejlepší prostředek proti kočkám v sadech je prý ostatně huňatý pinčl. Očekávám od naší obecní správy tedy, že takové huňaté pinčle najisto nám tam koupí. Do každého sadu po dvou, smím-li prosit.

Ptactvo, zvláště zpěvné ptactvo, má se věru všemožně chránit! Činit nám, když doroste, všelijakou pak radost a přispívá všemožně ku zábavě naší. Teď například působí člověku obzvláštní potěšení, chytne-li si nějaké ty zpěvné ptáčky na lep, do oka, sítě, pasti nebo už jakkoli; jsouť ptáci láskou jako

slepí, jsou také dychtívi potravy pro svoje pisklata a snadno se chytanou. Arci je ta zábava zákonem zapovězena, ale to *zrovna* lechtá. Vždyť oni člověka nechytanou snad tak snadno! A chceli být člověk už docela jist před pokutou a trestem, nu tak ať se pak s lupem svým postaví na hodně oživené místo, v Praze například doprostřed Drubežního trhu, nebo na Náměstí pod podloubí, a nepovšimne si jeho osoby a jeho zpívajících ptáků tam živoucí duše!

Také ale na svobodě je na ptáky teď podívaná a člověk se jimi baví. Když vidí, jak vlaštovky hnízda si lepí. Jak špačkové ponravy sbírají a do dlouhých krčků svých mladých cpou. Jak jediný strízlík obstará všechny své děti — a má jich ve hnízdě třeba až deset! Zrovna jako nějaký „strízlík“ mezi lidmi, například nějaký chudičkový krejčí! Což není ale vskutku i na toho strízlíka člověka zábavná podívaná, když má tedy hodně dětí a dře se kvůli nim, až pot se mu z čela lije, až krev se z rukou řine, až oči vyvstávají, prsa zapadají, tělo klesá — to přece baví!

Stejně pěkné jako budování hnízda a krmení mláďat je ale již i to ptačí vyznávání lásky. Děje se arci zpěvem. Zároveň však také *tancem!* Někteří přírodopytci s obdivem zaznamenávají, že mezi ptáky je několik prý druhů, při nichž se pozorovaly skutečné tance, — a oni zatím *všichni ptáci provádějí tance!* I ten náš kanár v kleci při zpěvu tančí: skáče po obou nohou, z nohy na nohu, náhle sebou hodí a celý se otočí! A ve přírodě skáče pták zpívaje ze větve na větev, a mnohý usedne na vrchol a polétá ve spirále pak kolem stromu až na nejspodnější větev dolů — tam píseň končí! Zpěv spojený s tancem, tedy — hotové „královničky“!

Ba nejen ptáci — veškeří tvorové činí vyznání lásky veselým hlasem i veselým tancem. Vždyť i sám člověk! Viz ho o masopostě — tu on přece — ale mně se zdá, že bych teď začal filosofovat — já nechci filosofovat — —

Já chci jen ještě jednou poprosit: chraňte živůtek našich mladoučkových, našich zpěvavých ptáků! Moje prosba jde hlavně k těm mlsným, kteří na každém jídelním lístku hledají si „ptáčky s omáčkou“ a u nichž je hospodský sprosták, když

nemá v omáčce teď „ptáčky“. Vždyť taková mlsná huba spolyká nám jich na posedění třeba celou kopu! Když už chcete, když už musíte mít „ptáčky“, no tak papejte takové, kteří už nezpívají! Například staré slepice! Máte jich zrovna teď na trhu vrchovaté nůše!

Arci se tam každé slepici říká teď „kuře“. Ale ono se nerozkouše, to „kuře“!

NÁRODNÍ LISTY 7. dubna 1889

△ V Praze 27. dubna

Doba výletů letních, $1/2$, $1/1$, $1\frac{1}{2}$ denních se blíží. A k majitelům rodin, držitelům milenek a jiným hlaváčům přistupuje otázka vážná, rozhodná, před důležitá: Bude zítra — bude pozítří *hezky*? Budu moci si vyjet do Říčan na skopová žebírka? Do Hvězdy na škraloupovou kávu?

Odpověď je tu těžká! Ovšem má vzdělaný člověk svoje noviny a v těch novinách den co den jsou vytištěny také „meteorologické zprávy“; ale noviny nejsou, víme, hloupy, a přinášejí ta svoje proroctví vždycky teprve ve vydání odpoledním, když už se najisto ví, bude-li „dnes střídavě ošklivo“ nebo „střídavě hezky“. Rovněž má zkumný a myslivý pozorovatel pro určení povětrnosti ještě všeliké pomůcky jiné. Má-li přijít déšť, tlačí se například kouř z komínů k zemi. Mouchy štípají. A blechy koušou. Také se trkají berani. Jenže kouř, mouchy a blechy zahajují dotčenou věšteckou činnost svoji, teprve když už mračno nám visí zrovna nad hlavou, a co se týče těch beranů — moderní městské byty naše mají sice každý už svůj vodovod, svoji koupelnu, svoje dvojí vchody, ale jen trochu, trošičku slušně zařízeného ovčince dosud nemají.

Třeba tedy pomůcek *ještě* jiných, vydatnějších. Já vím několik *naprosto neomylných*, kladu je taky zde ke všeobecnému používání, nezištně a beze vší sebechvály.

Nejspolehlivějším prorokem je obecný *bodlák* — „*carduus*“ říkáme mu my přírodovědci, kteří zároveň umíme latinsky. A sice prorokuje bodlák takhle: jsou-li květy jeho po celou noc otevřeny, je dne následujícího *hezky*; jsou-li zavřeny, *prší*. Třeba tedy jenom po půlnoci si vyjít někam na inspekci a prohlídnout bodláky. Nejhezčí rostou u silnice do Záběhlic.

Stejně spolehlivým prorokem je *ještěrka*. Obzvláště ale ta

dlouhá, krásně zelená, která žije na Závisti — my jí říkáme „*lacerta viridis*“. Běhá-li ještěrka od časného rána živě sem tam, bude jistě krásně; zůstane-li uschována, bude dešť. Třeba tedy jenom časně zrána si vyjít na Závist a tam se podívat.

To jsou proroci *dne*; čtenář potřebuje někdy ale snad také nějakého proroka *nocí*. Například když si chce v neděli ráno vyjet kamsi na ven a tam strávit „krásný letní večer“ a „krásnou letní noc“ zároveň se svou rodinou. Tu arci povstává otázka: Bude ta příští noc pěkná? No tak ať si čtenář před odjezdem vyleze prostě na některou z pražských věží — nej-líp se doporučuje Staroměstákům věž týnská, Malostráňákům tomášská — a prohlídne si tam nějaké soví hnízdo. Má-li sova v hnízdě mrtvou myš, ptáka nebo jinou zásobu, bude nejbližší noc bouřná, nedovolující výletu; je-li hnízdo prázdné, bude noc teplá a krásná.

Nejlepším ale prorokem na světě, *lepší* ještě než bodlák, ještěrka a sova, je „*starý mládenec*“! Požehnaný krb domácí, u kterého žije tvor takový! Zvláště ale, je-li už *dosti* starý, je-li k tomu alespoň trošičku churavý, neduživý, — takového něco měla by si *každá* rodina poříditi! Barometrický účinek na kůži „starého mládence“ je zrovna úžasný! Ještě slunce ani samo neví, bude-li se usmívat nebo kabonit, a on už sebou škube — začne bručet — nadávat — —

Co já jsem se tenhle týden už nanadával, to „jde do zelena“! Vždyť je to ale také pravda! Nebe pořád jako pytel. Tabule v okně jako sklouzačka. Vzduch jako v parní lázni. A v ulicích všude venku pod kotníky vody. Na chvílenku sice někdy sluníčko vyskočí — vyskočí — ale sotvaže se obléknu, sotva prostrčím hlavu domovními dveřmi — — i ty prachmilion...

Ne — já tedy nehubuju! Já nechci zpřevracet přírodní běhy, já nahlížím: *někdy* musí pršet! Je toho zapotřebí na žito, na kolník, snad i ještě na jiné věci. A kdyby nepršelo teď, bude pršet později, po celý červen, ba několik neděl ještě po něm — bude neúroda, lidé budou bručet — — ale že by musilo zrovna tenkrát vždycky spustit, kdykoliv já mohu a chci si vyjít na procházku — — no, to ať mi pánbíček nepovídá —!

Bože můj — jak mne svého času takový deštík těšil! Ať už

byl šepotavý nebo plácavý, drobný nebo návalný, táhlý nebo lijavý, já měl co hošík pokaždé z něho radost! Už kvůli tomu, že jsme si čepice vždycky hned ovinovali kapesními šátky, ačkoli čepice nestála za nic a šátek také za nic, že jsme si vyhrnovali kalhoty nad kotníky a doma nejen směli, nýbrž docela pak musili zout boty a chodit bosi. Totiž — pokaždé také arci nebyla z deště stejná zrovna radost —

Například ne, když jsem chtěl právě na procházku a ono se tedy mělo k dešti. Tuť jsem pak musíval užívat nápadů co nejrozmanitějších, jen abych se dostal z domu — arci nebývala o ty nápady zrovna nouze — já už tenkrát jsem býval tak vtipný! A jednou jsem měl docela nápad tak zázračný, tak kolosální, že mne ještě po letech mrzel!

„Kam zas s tou čepicí! Kam tě čerti nesou!“

„Tatínku, já bych šel trochu nahoru do alejí.“

„Nikam nepůjdeš; bude pršet!“

„Nebude, tatínku!“

„Bude, už to zrovna visí!“

„Nebude. Hektor dnes nesmrdí — já jsem k němu čuchnul.“

Vtom se tatínek rychle odvrátil. Teprv po chvílce obrátil se zase ke mně a pravil hlasem stísněným: „Nepůjdeš nikam!“ Patrně na něho působila váha skvělého důvodu mého. Jenže, z pochopitelné pýchy na synovu geniálnost, mluvil pak také s jinými o tom nápadu mojím, a tím se stalo, že Hektor, honící pes pana doktora z prvního patra, i když už ani nežil, pořád ještě po našem domě smrděl. „Nebude zase pršet? Šel, Hanzi, čuchnout k Hektorovi!“ —

Zato arci jindy zase ta opravdová radost z deště! Zvláště když bývala veliká letní parna, když slunce peklo, každý paprslek píchal a vzduch houstl jako sebrané mléko! „To dnes dostaneme bouřku — cítím ji zrovna už v zádech — chraň nás všemohoucí pánbůh!“ říkali velcí. — „Dnes bude bouřka, uvidíš, — fešácká bouřka!“ říkali jsme my malí.

Přišla; obyčejně odpoledne. My kluci přes tu chvíli jsme už vybíhali z bytů, podívat se, zdali se blíží. Zvídaliť jsme o ní podle nebe nad naším Petřínem, stojí-li totiž „nad Petřínem

hrady“, právě tak jako se jinde zase soudí podle „kukle na Krkonoších“ nebo „podle čepice na Boubíně“.

Konečně se tedy nakupily bílé ty hrady — pak hrady šedivěly — temnily se — vždy tmavěj a tmavěj. Pod nebem bylo těžké, zlověstné ticho. Ale po domě všude ruch — okna se zavírala — ženské snášely po schůdcích na dvorek vany, dřezy, putny, stavěly je pod dešťovou troubu — žertovně se trochu strkaly, třeba i kvůli lepšímu místu trochu pohádaly —

Tma houstla dále a působila již až do úzkosti. Bylo tak temno a teskno, jako když z obrovské sopky padá na město těžký popel.

„Nos mezi očima není vidět! Chraň nás, všemohoucí bože, — co to bude s námi!“

Ticho. Náhle zafičel vítr. Znovu — silněj. Někde v sousedství zařinčelo opuštěné, zapomenuté okno, a sklo s třeskem sypalo se k zemi.

Najednou tma až zrovna noční — a tu zabručel hrom, ještě jakoby v dáli. Znovu — ještě jednou — a teď bum a třásk! už zrovna nám nad hlavou! Nebe se otevřelo — ruka se rychle zdvihla k čelu a dělala křížek — bum a třásk! blesk za bleskem, hrom za hromem, až se tělo chvěje, až není vlastního slova slyšet!

Jako by stavidlo spustil, leje se voda dolů — vtom okamžik úlevy, jako by nebe chtělo si oddychnout — a znovu zas třeskutý liják, s ním ale už kroupy — vody plácají do zdí, země a dlažby, kroupy tlukou do šindelových střech, do starých dřevěných pavlačí, do oken a rámu — řev děsný, ohlušující —

„Toť je den soudný! Potěš nás pánbůh, kam tahleta zloba padne do polí!“

Zase oddechnutí, okamžitá pauza. Liják ovšem pořád stejný, ale ne teď už s ledem; také vzduch se o něco zjasnil. Je vidět do dvorka, jak voda hrnouce se z trouby stříká přes dřezy nebo mezi ně, ne však do nich. „Škoda věčná té pěkné vody!“ — „I teď tam nemůže nikdo!“ Ale já už byl na schůdkách venku, a skokem dole. „Jdeš sem — půjdeš sem!“ — marně volat — tahám dřezy sem tam — přistrkuju, rovnám — jsem už mokrá jako myš — to ale neškodí, já tančím a skáču

vesele zas vzhůru, ubíhám průjezdem na druhou stranu, odkud je do ulice vidět —

Tam je teprve krása — tam je krása! Tam je to všechno, nač jsme se těšili, když blížila se bouře! Do půl šíře je příkrá Ostruhová ulice jediná řeka — s hukotem se valí žlutý proud, hází se přes nerovné dláždění, pění a kypí, víří a bručí nad kanály — je pořád silnější, hlubší, od Hluboké cesty, z maso-
vršních schodů, od výjezdu do Hradu přicházející proudy pomocné — voda roste — teď tak moci do ní, bosou nohou —
ted!

Ale tatínek viděl by mne oknem — no snad takhle — opatrně kolem domu trochu výš si zajít — vyhrnout kalhoty — tak — už jsem v tom — voda vzkypěla, vyskočila mi až na kolena — bože — ta rozkoš — ta rozkoš — —

Ach — jak jsem byl šťasten!

Ale netrvala právě dlouho, tahleta dětinná radost z deště. Jenom trochu jsem postoupil v letech, a už mne déšť mrzel. To je arciť nedůslednost povahy —

Než co platno, déšť mne mrzel vždy více a více. A já se nehádám — ono je snadno možno, že to mělo i vážný vliv na celý můj život!

Vždyť jsem teprve ondy četl v jistém českém listu následující zprávu:

„*Rada ženám.* Chcete-li poznat povahu muže, všimněte si ho, když je promoklý a hladov. *Není-li* mrzut nebo rozzloben v tomto stavu, usušte ho, nasyťte ho a vezměte si ho; budete jistě mít anděla.“ —

Naposledy si mne ženy tedy všímaly vždycky jen v dešti.

NÁRODNÍ LISTY 28. dubna 1889

△ *V Praze 18. května*

Nemohu — nemohu si pomoci! Před osmi dny jsem se tu zapletl do procesí, a dnes mi jdou myšlenky pořád ještě „procesím“. Já lituju čtenáře upřímně — kéž může nahlídnout do mého srdce! Ale konečně mám také nějaká svoje „lidská práva“, a mohu si ať už ústně, nebo písemně mluvit tedy, co chci, o čem chci, kdy chci, jak chci — —

Zdalipak se odbývá svatojanská pouť alespoň v kostele pořád ještě tak, jak odbývala se asi před padesáti lety!? Já to nepopíšu, já jen vzpomínám. A vzpomínka ta moje by mohla slavit vskutku brzy již svoje půlstaleté jubileum. Je ale přece jen tak jasna, tak živa — vidím a slyším všechno zrovna před sebou — —

Nalezám se v chrámě Svatovítském. Je půl jedné s poledne, pouť církevně tedy odbyta. Právě odchází kněz s ministrantem od hrobu svatého Jana, kde byl sloužil poslední mši, a klestí si lidem namahavě cestu. Dnes tu u hrobu od páté hodiny ranní sloužena mše za mši, a jen někdy zacinkal zvonek také ještě u některého oltáře jiného, hodně vzdáleného, nepovšimnutý, ostýchavý.

Šum lidstva, beztoho stále hlučný, se teď ještě zvýšil; máť každé procesí svého předříkávače a ten pak hlasitě říká modlitby a houfec jeho hlasitě je říká za ním. Mimovolně houfec jeden druhý přitom přehlušuje, a klenbou chrámovou vlní se konečně takový lomoz, že věru až ouzko. „Tatíčku svatý Jene,“ proniklo tu ale najednou ostře vším tím hlukem, „tatíčku náš svatý — ach, my se s tebou tedy již zase rozlučujeme, my tě opouštíme — ach, snad tě v tom životě svém ani více už nespátříme —,“ a mimovolně utichlo něco hlasů vůkolních. Předříkávač křičí dál a dál, stále hlasem vyšším a ostřejším, ba křičí celé čtvrthodinné kázání — kolem něho ozývá se du-

šený vzlykot, pak hlasitý pláč. — „Tatíčku svatý Jene,“ zazní mezitím také zas z jiného houfce — a už zase z jiného — *ted* tedy nastal teprve vrchol svatojanské pouti, oblíbené „loučení se se svatým Janem“ — —

A tamhle za třetím pilířem, pod schody na kruchtu, stojí na stupínku náš pan Zeiler! Jeho dlouhý krk je nahnut kupředu, jako když pták na bidélku poslouchá zpěv ptáka v sousední kleci. Oči jeho hledí přes brejle, tiše, upjatě. Tvář jeho, jindy vždycky pokrytá lehýnkou, veselou září, je opravdova a zdá se o něco bledší —

Pan Zeiler je pořadatel a předříkávač našich malostranských procesí. Postava typická. Muž dosti vysoký, kostnatého, ne však vychrtlého těla. Klobouk nosíval pan Zeiler skoro vždycky jenom v ruce, za zády; lysý svršek hlavy se pak zdaleka leskl a svítil. Podlouhlá, čistě vždy oholená tvář měla barvu zdravou, začervenalou. Na šedivých, chytrých očích seděly kulaté brejle, ale v těch bylo asi sklo jenom nepřibroušené — byloť panu Zeilerovi naprosto jedno, dívá-li se těmi brejlemi nebo dívá-li se přes ně! Na krku pyšnil se mu široký sněhobílý šátek, na prsou piková, drobně květovaná vesta, život vězel v dlouhém, černém kabátě kněžského střihu. Pan Zeiler chodil vzpřímeně, krokem vážným, trochu strkavým, jako by šel vždy uprostřed procesí.

V den tedy po tom svatém Janě, v den 17. května, pan Zeiler zrána vystoupil ze svého bytu v Hluboké cestě a krácel pomalu dolů, k ulici Ostruhové. Tvář jeho byla jasnější ještě a veselejší, než bývala jindy, a oči se mu svítily zrovna jako dvě hvězdy.

Hned na rohu Ostruhové ulice stál tu kupec pan Nekvasil před svým krámem a vyhříval se na ranním slunci.

„Děkuju pěkně, pane Zeiler, dej pánbůh dobrýtro! No — už je tu skoro zase prázdno — ale bylo nějakého lidstva, bylo procesí!“

„Jak náleží to bylo letos pěkné, jen co je pravda!“ přikyvoval pan Zeiler. „Ale my — však my také něco venkovanům ukážeme — my to letos taky budeme mít zcela onaké!“

„Co?“

„Inu tu naši pouť hájeckou! My letos“ — a pan Zeiler přitlumil trochu hlas, jako by sděloval tajemství — „my nepůjdeme jen se samotnou Panenkou Marií, my si poneseme taky svatou Annu!“ Ustál a podíval se na pana Nekvasila přes skla.

Panem Nekvasilem ta zpráva nějak nepohnula. Pootevřel sice trochu ústa, ale ani nehles.

Pan Zeiler se tedy otáčel a mluvil už jakoby více jen samu k sobě. „Potřebuju osm pořádných žen — osm — rozšafných, hodných, které ponесou mi svatou Annu, čtyry k nosítkám, čtyry k pentlím — ale ne zcela chudých, aby si mohly obětovat na celé bílé šaty! Arci — rád bych je měl všechny tady z našeho vřkolí — spíše se pak smluví, když se znají — už máme beztoho tuze málo času, deset dní — ech co — já začnu hned u paní niřařky tady — spánembohem — požehnej pánbůh!“

A pan Zeiler šel a měl dnes věru rozhodné štěstí! Za dopůldne a za odpůldne bylo získáno všech osm „svatoanenských hospodyněk“, jak pan Zeiler si je byl nazval! Sám už ten obratný název paničky lákal. A diplomatem byl k tomu pan Zeiler, že přehoup se přes úskalí, ať se objevilo jakékoli!

Napřed osvědčil všude svou důvěru. Naznačil, že nějaká žena zcela chudá, nějaká „žebračka“, by ovšem nemohla si koupit novou řasnatou sukni bílou a bílý, pěkný špenzr, pak bílý čepec krajkový a pro možnou vždy nepohodu také ještě stejně pěkný veliký šátek. Též, že i takto je ještě leckteré vydáníčko malé, a že potřebí tedy k tomu spořádaných poměrů, oběti, dobrého srdce — dobrého srdce! Pak sdělil vážným, přitlumeným hlasem, že má s tím opravdu obtíž — velikou obtíž! Vždyť může brát přece ženy jenom nejpořádnější, jenom takové, které jsou váženy po celé čtvrti! Jiným by pan kvardián — procesí půjde nahoře od kapucínů — beztoho ani nepožehnal! A měla-li panička ještě pak snad nějakou námitku zvláštní, jak už u ženských bývá, pan Zeiler ji vyvrátil pouhým úsměvem a hravě. — „I ty můj bože: k pentlím že se berou jenom ty prostší, na nichž tak nezáleží? Nene, paní

Baruško, ku pentlím se berou ty *mladší* — však vy to víte!“ — „No, to je nápad, že sobě ani nikdo nepovšimne těch, které drží zadnější bradla! Zrovna těch předních sobě nevšimne nikdo! Napřed se koukne přece každý na svatý obraz — ne? a pak teprve na ty, kdo ho nesou!“

Také se ale panu Zeilerovi vyjednávání podařilo, už jsem to řekl! Když se vracel v poledne k obědu, měl získány už tři pořádné ženy — tři je za tu dobu dosti mnoho: dopoledne ženy vaří, nemají na šplechty času! „Já myslím, že se to povede, — sám pánbůh mi včera tu myšlenku vnuknul!“ A když se pan Zeiler domů vracel kvečeru, o hodině sedmé, měl už ty pořádné ženy všechny. „Já jim tam udělám v Hájku ‚loučení‘, že na to nezapomenou co živý budou!“

O půl hodiny později věděly vybrané pořádné ženy také už všechny jedna o druhé.

„Ta protější?!“ mínila paní Báby o paní Lóry. „No to bych tak věděla! Točí se navečer před vraty vždycky jako dřevěná panna! A oči má na všechny strany — na všechny strany — jen aby jí neušel žádný hezký voják, který se vrací do kasáren! Nene, s takovou já nejdu — já jsem pořádná žena!“

„I ty můj bože — kdepak by taková cuchta sebrala na mulové šaty! A na franclový, hedvábný šátek velký! Vždyť jsou ti lidé samé dluhy — jsou dlužni u kupce, u perníkáře — mydlářka jim už ani nečeká, včera to povídala — to je pořádek? to je žena —?“ mínila zase paní Nany stran paní Fany.

„Vědí, to je takhle,“ řekla paní Lízy o paní Máry. „Kdybych já nedbala na čest, tak by mi na tom třeba nesešlo — ale to já nevěděla, že tahleta má jít s sebou! Prosím jich — ono se ani neví, kde tadyhle ty tři roky od muže byla?! odkud tu svoji parádu všechnu sebrala! Říká, že u strýčka v Brně — asi čistý to strýček v tom Brně —“

„I jo — jo — ale ať jde paní Pepi hezky napřed! hezky před procesím!“ volala paní Lóry. „Ať nám svítí tím svým okurkovým nosem! Kdyby šla ke kupci snad desetkrát za den, dá si tam pokaždé rosoličky nalejt! A doma ji má pořád na almaře! To by byla pěkná ostuda, jít vedle takové!“

„A ty klepy!“ křižovala se paní Máry. „Ta by nás semlela

všechny — už na cestě by to začlo — vždyť ona nenechá ani hvězdy na nebi bez pomluv! Vědí, co o mně paní Katy minule řekla? Že prý mám čtyry falešné zuby — prosím jich — podívají se — podívají —“

„Ať jde paní Fany — ať jde — aby ji znali taky po venkově všude! Na komisařství dole znají ji už jako falešný peníz — pořád se tam s někým hádá, s někým soudí —“

„V zimě chodit na Závěrku ku muzikám, v letě chodit na pouť se svatou Annou — to bys měla pěknou poctu, matičko svatá Anno! Já si myslím, žena, která je pořádná — vědí, pořádná —“

„Za to nemůže žádný, arci, a když už je jednou tady na světě — to by člověk nemusil mít ani srdce, aby něco řekl, ale — vědí — já si tak myslím ve svém rozumu — když někdo ani neví, kdo byl jeho otec —“

A řeči se vinuly dál, a z řečí se vyvíjely události —

V osm hodin byly sobě vzkázaly už tři pořádné ženy, že se zejtra sejdou „dole na rohu“. — „Dole na rohu“ znamenalo ale policejní komisařství naše.

O půl deváté byli sobě nafackovali už pan Suchý s panem Hořejším ve průjezdě, přede všemi sousedy. A pan Stehlík, celý červený a hlasitě spílaje, byl si od „Zlatého kola“ na pana Neklasu zaběhl do domu „U bílé řípy“. Za chvíli ovšem běžel pan Stehlík už zase zpátky, trochu bledý, s potrženým límcem u košile — něco se mu tam musilo přihodit, u té „Bílé řípy“!

Po hodině deváté stálo tu na ulici před každým domem po kupce lidu; rokovalo se hlasitě, rozkládalo, hubovalo, spílalo —

„Nikam nepůjdeš!“ — „Kosti bych své ženě přerazil, než bych ji pustil!“ — „Pojďme to tomu modlářovi říct!“ — „Pojďme!“

A zrovna když byla desátá, hnal se houf lidu vzhůru do Hluboké cesty. Dům, před kterým zarazili, byl ale už zavřen.

V druhém patře byla okna dokořán. Právě tam spustil zvukný, třebaže trochu smačknutý hlas basový plnou silou:

*„Já jsem si vyvolil za ochranu
bábu Krista Pána, svatou Annu...“*

„Víte co — — my mu to řekneme zejtra!“

NÁRODNÍ LISTY 19. května 1889

△ *V Praze 25. května*

Musím přece jednou čtenářovi upřímně říci, pročže letos píšu tolik o přírodě. Nejen, že je ta příroda letos tak výminečně krásna, — ach ne — vězí v tom příčina ještě docela jiná! Mámt přitelkyni. Dobrou, hodnou, vzornou. Tak hodnou, tak dokonalou a tak ke mně upřímnou, že bych nebyl ani člověk, kdybych jí nebyl po lidsku vděčný a nevyvedl jí za její ke mně dobrotu občas nějakou špatnost. Ta moje přitelkyně letos tedy stůně. Ne mnoho, ale přece tak, že nemůže z domu. Letos — v tom překrásném jaře — a nemoci z domu! Co dělám tedy já, její přítel? Popisuju zde to jaro. Znamení-tým slohem, nasyceným přeozdobnými myšlénkami. Dělán jí laskominy. Dávám jí cítit, čeho teď ztrácí. Činím ji nevrlou, netrpělivou, nespokojenou. Ach — ona je chytra, ona pozoruje dobře, co dělám, ale rozmrzuje se tím přece jenom pořád víc — a já mám svoji upřímnou radost. Ovšem — až se uzdraví — až se poprvé zase sejdem — —

O já, o já, to musí být něco ukrutného, takovéhle posmívavé čtení! Vždyť to ostatně sám teď taky cítím! Jaktěživ jsem neublížil redakci Národních listů, vždycky jsem jí měl rád — a co mi teď redakce dělá? — den co den mi vytiskuje „listy z pařížské výstavy“, líčí, chválí, láká, velebí — *ted'*, když se nemohu z Prahy pohnout! Moje štěstí ještě, že jsem od řemesla, že vidím všemu na grunt, že nevěřím chvále — ne a ne — —

Eiffelova věž — Eiffel — Eiffel! Ta Eiffelova věž — to prý je zrovna zázračná výše! Hm — a český národ přece z ní není ani vidět! Toho znamenitého tvora, který, když mu dají provaz a vedou ho na trh, po cestě křičí „sláva!“ — A jaká prý v té věži je také ještě stavitelská krása — pravý prý triumf moderní architektoniky, vyvinuté zcela jen z materiálu moderní

doby: železa. Ještě jednou: hm! Za tři sta let, snad už za sto, snad za padesát, bude už po vši té kráse — rozvětrána, rozežrána! Dějepisec lidského umění marně bude pak hledat ty naše „obdivuhodné stavby“, jako dnes numismatik marně hledá ze železa kdysi ražený peníz, ačkoli ví, že ražen *byl!* Totiž — je-li v té velebené věži už *teď* skutečná nějaká „krása“! Copak je na ní? Trochu silnějšího železného drátu. Nadrátovaného do nebes. K tomu přec není potřebí ani architekta, umělce, poety — to dovede dráteník!

Co je mi ale po tom! Povídám — stokrát líp užívat jara! Je letos tak luzné, tak neobyčejné, zrovna až podivně krásné, že není paměti. Člověk je v něm tak blaženě líný — vzduch je teplý a vonný jako mateřídoušková lázeň — sluneční paprsky jsou jako samá houpačka zlatá — i jen se natáhni, člověče, do té peřinové trávy, hoď ruku za hlavu, houpej se k nebi — buď šťasten, blažen! Natáhni se, neboj se nástudy — cítíš tu vůni? to kvete tamhle široká lípa! — a teď odtudhle, z téhleté strany — he? to kvete bez! — a teď se obrať semhle — heřmánek! — thé, thé, kam jen vzhlédneš — necítíš ve fantazii, jak se heřmánek už v hrníčku kloktá, jak ti ho nalejvají do koflíku, — nesbíhají se ti pod jazykem sliny? — i ty hubičko mlsná!

Ale trošičku přece jenom dát sám také pozor teď na svoje zdraví — rozumíš? Pečlivě se krmit — kuřátka se zeleným hráškem jsou jídélko dobré. Papat také hodně zeleninu — pročišťuje, tráví. A pít teprv navečer svoje dva litry piva — moudrý zahradník zalívá teď také teprv až večer! Že se musíš pilně koupat, že musíš do řeky, rozumí se samo sebou. Ale vzít si k tomu hezky čepici na hlavu, aby nenastal úpal sluneční, a plavecký šat na tělo, aby nenastal úpal před policajtem!

Ven — ven — z města ven, dokud je tam venku krásně! Na poli květou teď brambory, na louce květe šťovík — ven! Příliš dlouho ta první, ta plná krása beztoho už nebude trvat. „Znenáhla už teď louka zešedá a les už tichne: to proto, že traviny nasazují semeno a ptáci že mají právě plno starostí ‚rodičovských‘,“ jak doktor Russ poučně praví. I vždyť já to

povídám: jenom nechtít být něčím vůkolí svému platen, jenom se nestarat o jiné — starat se jen o sebe — *o sebe* — pak je člověk napořád svěží a hezký!

Ven! Zrovna teď květe pšenice, žito, ječmen. Že prý jsou ta droboulínká, na klasu jako plevy visící kvítka „neskonale krásna“, jsem četl. No, víte, tisknout se dá všechno — ale mně se líbí chrpa, koukol, ostružky, divoký mák, zvonky a jiné ještě v obilí bující květy stokrát lépe — k tomu se přiznám! Ven — mezi ten koukol!

Ven! Těšte se, bavte se v přírodě — nějakou zábavu si tam naleznete jistě! Po čertech byste musili mít málo štěstí, aby vám alespoň některý z těch 331 rozličných brouků, kteří bzučí teď domácím naším vzduchem, nevlítl do huby, aby vám alespoň jedna z těch 716 housenek, které lezou teď po české zemi, nevlezla na krk nebo aby vás alespoň jedna z těch teď poletujících 277 mušek neštípla do nosu! Ta čísla jsou spolehlivá, vypisuju je z entomologického díla. Jenom nechtít veškeru zábavu teď zas spolykat najednou! Do mraveniště mně například, čtenáři, nynčko nesedej — slyšíš? Každý lesník ti řekne, teď že se mají mraveniště šetřit. Ku konci června vybírá se z nich pak ten druh maličkých vajíček, jimž říkáme „červnová“ a po nichž se můj špaček tak fantí, — tedy prosím! Zato si teď můžeš, čtenáři dobrý, chytat třeba na udici ryby: hledají si potravu a přicházejí pro ni k břehům. Je to zábava pěkná a čistě lidská: škrtit a dávit někoho v okamžiku, kdy si potravu hledá.

Ven! Všude je dosud májová nálada, všude rozkoš, krok za krokem se potkáváš s láskou! Na pokraji lesa páří se ježek — ježek — ta něha! Na cestičce v sadu páří se žížala. Na povrchu vodní tůně páří se pijavice. Na prahu tvého obydlí páří se švábi. Ba i o nákyšlou pikantnost „nešťastné lásky“ příroda se nám tam stará! Přivstaň si jednou, vyjdi si před ranním šerem někam do lesa! Na vrcholu osamělého stromu toká tam — tetřev. Čas páření se tetřevů sice již minul, ale tenhle ten, kterého slyšíš, nepoznal prý lásky — nenašel družky — je to tedy starý mládenec — toká, volá, naříká — můžeš se pod něho postavit a hodně se mu vysmát!

Ven! Vždyť i sami venkované, jindy štvání a dření, mají tam teď milý jen poklid a radostný život!

Vezměte lesníka. Na práci teď nemá ale pranic. Leží jen na mechu. Nebo chytá holky hledající houby. A stokráte je blažen zvláště lesník ten, který vládne kusem lesa, do kterého měšťáci chodí si „na výlet“! Ten užije časů!

Městská společnost přijede a zaleze nejprv ovšem někam do restaurace, na snídani. Pak ale honemhonem už do krásného lesa, do hustého stínu — každý po něm touží, každý k němu spěchá!

Z kraje je les ještě řídký, bez podrůstu, silně pocuchaný. Ale čím dál, tím pěkněj. „A teď to přijde“ — jeden ze společnosti zná tady totiž každičkou cestu — „teď, a pak si vybereme nějaké rozkošné místečko, rozložíme se, zaboříme —!“ Vtom — stůj! Po každé straně cesty kůl, na kolech přes cestu, zrovna tak na metr vysoko, okleštěné bidlo, za bidlem háječka. Společnost stojí, bručí, hubuje — co platno, musí se zpátky — hledat cestu jinou!

A někde tu opodál, ve hustém křoví, stojí ukryt lesník; směje se, má upřímnou radost!

Společnost šla a šla a zabočila na jinou cestu. A jde a jde a najednou — stůj! Po každé straně cesty kůl, přes koly okleštěné bidlo, za bidlem háječka! Společnost stojí, nadává — zpátky — zpátky —!

A někde tu opodál, ve hustém křoví, stojí ukryt lesník, který jim byl nadešel, — popukat se může smíchem! — Ach, ty můj bože, jaká to krásná, opravdová radost, když může člověk svého bližního tejrát!

Nebo vezměte rolníka! Jakmile si teď ještě odbude senoseč, nemá už také pranic co dělat. Může do světa, trochu na flám. Opustit alespoň jednou za rok krb svůj domácí, zbavit se alespoň na kratičký čas milované své ženy — při pouhé myšlence už rozkládá se po všech údech sladounká rozkoš!

Hospodyňka má beztoho ještě výroční svoji starost! Bílit plátno, přebílit veškeré prádlo! Má také na to teď trochu času. Dohledu na pracující čeled' skoro už není. A rovněž drůbež dává už jen pramalou starost. Ledaže se nasadí ještě přece

nějaká kvočna, o havěť ostatní není už pro chov co stát —
„holoubata hodí se leda na pekáč, kačata teď už docela nestojí
za nic“ —

*Pravá hospodyně tedy, jakmile nastala doba letní, nenechává
pražádné kachny se líhnout!*

Tak — tumáš, redakce! Přípomínku pro nastávající dobu,
za ty tvoje každodenní „dopisy výstavní“!

NÁRODNÍ LISTY 26. května 1889

△ *V Praze 8. června*

I vždyť my ti to už věříme, ty veliké, silné, sálající slunce, že v červnu jsi ty „panující planetou“ — ty jediné! Ano, ve velebném, výročně co nejvypnutějším oblouku neseš se teď denně po rozlehlém nebi, měsíc zatlačen už až do nejmenšího nebeského koutku, noc není dnes už téměř žádná, den roztažen přes celých dvacet hodin, a horko je — horko — ffffffff! Na dvacet miliónů mil jsme prý teď vzdáleni od tebe, a takovéhle horko! Jakpak to asi musí být tedy na tobě samém! Že prý jsme jednou z tebe vyletěli, my Země — no proto jsme my tedy tak pálení! A že prý jednou padneme zase do tebe zpátky — pro pána — pánaboha — vždyť budeme samičký puchejř!

No — letos neuslyšíš věru nikde po Čechách tu hezounkou národní: „Hřej, sluníčko, hřej — povyskoč si vejše, na tej naší střeše kolo udělej —“ vejše si vyskočit už ani nemůžeš a hřeješ beztoho už, biješ na nás, pálíš, sáláš, hoříš, že nám už vlastní slabá hlava až divoká kola dělá! Od roku 1719 nebylo prý takového parného máje, takového vedrového června — máme to zaznamenáno ve svých astronomických lejtrech. Jindy se říkalo: „Sluníčko apatyka“, „Sluníčko studánka boží“ — teď — copak se říká teď? Vždyť ti to ani samotnému nemůže být zdrávo! Snad také vskutku churavíš, snad opravdu v tobě něco teď vězí. Ukaž jazyk! No — a co apetyt? Něco ti asi je, sluníčko milé, co ti působí uvnitř to zimničné, ukrutné horko — vždyť je vidět, jak den co den hltavě vodu piješ a jak pak — a jak — no, my tomu říkáme zdvořile „strže“! Taky ale nápad: teď, ve dnech těch parných, a hltat tak vodu! Voda se v červnu vůbec nemá pít, rozumíš? Naši praotcové určovali na to i veliké tresty — viz Hanušův Bájeslovný kalendář, str. 170!

No snad ale nebude přece ještě tak zle, snad ti lze ještě radit! Umíš německy? Přečti si tedy, co napsal pan doktor Heer v Deutsche Medizinalzeitung — tuze moudrá rada! „Užívejte spodních kvasnic!“ Čistí kupodivu rychle jazyk, napravují apetýt, zmenšují horkost (za 12 hodin z 41 stupňů na 38) — vždyť my lidé užíváme spodních kvasnic také, a sice ve formě plzeňského piva — dobry! Pomáhají proti kurdějím, choleře, průjmu, záškrtu, spále — —

Hola — nejsi snad zamilováno? Ovšem, dnes píšeme už 8. června —

Byl první máj, to lásky čas,
hrdliččin zval ku lásce hlas —
je první červen, jak teď as
z té lásky honem vyběřít zas? —

ale snad jsi ty, slunce, stálejší nežli my lidé, snad dovedeš milovat, věrně milovat celé dva měsíce, ba snad ještě i déle! Vlastně —

Vlastně, sluníčko zlaté, jsi ty mužem? — Jsi ženou? Čert aby to poznal! „Slunce“ je deminutivum od „sluno“ a „sluno“ je neutrum. Arci povídá latinář: „Luna, bohyně — bůh Sol, její muž.“ A básníci vypravují: ti dva nahoře bývali manželé velice šťastní, a těch dobře spočítaných 6000 třpytných hvězdiček kolem, to vesměs jsou nevinné jejich děti. Ale přišly pak zlé jazyky a vznešený, zářivý párek se roztrhl, zneprátelil. Teď si chodí procházkou tedy po nebi za dne a sám a sám slunný bůh, vážený, opěvaný; a za noci teprve přichází luna, nebohá matka, se svými tisíci sirotky, pohlíží bolestně za pyšným mužem — člověka až srdce bolí! Avšak nato vypravují zase ihned básníci jiní: Slunce je žena, a to žena krásná. Prohloupila, jako tak mnohá krasotinka, a vzala si starého muže: Poseidona, boha moře. A teď ji to mrzí. Za dne je šťastna, plna purpuru, démantů a zlata, obdivována, zbožňována, blažíc milióny a milióny tvorů; navečer ale musí dolů ku svému starci, do chladného objetí, na mokré lože, proto se tak zlobí, až se červená, až rozpěňuje vody — —

Alespoň kdyby člověk viděl sluníčku do tváře dobře, snad by

pohlaví poznal! Vždyť my ale ani nevíme, jakouže má sluníčko líci! Jedni říkají: strakatou; to jsou snad jenom nějaké pihy, od toho parna. Češi zpívají: bílou. Básník Homér tvrdí: zlatou. Nebožtík pan Heine: černou. Pražský šematismus: červenou, zelenou. Astronomové: modrou. Člověk pak neví.

Já bych myslil, že slunce je mužem. Podle jeho hrdosti a síly. A se mnou souhlasili národové už nejstarší, tedy nejzkušenější. Teprve před několika dny jsme četli na tomto místě, že v Babylónu obětovali slunci den co den nějakou hezkou pannu. A totéž činili také jinde, ba i u nás v Čechách za starých časů. Vždyť ty naše „královničky“ nejsou pranic jiného než taková panenská oběť: „Hoja, haja, královna nás vyslala... co nám dáte?“ — „Černooké děvče...“ —

A myslím — myslím si dále, že ty panny, ty oběti — že — ani příliš nekřičely! Ba snad šly i rády. Podnes je nějaké takové tajné spojení, nějaká taková divná spletenost mezi pannami a sluncem — ale mužský se za tu tajnost nedostane! Řekněte panně: „Slunce mého života!“ — ona nemrkne ani okem, tak se jí to zdá nějak přirozené! A jenom se podívejte, jak zrovna teď a jak zřejmě se přihlašují samy, že stojí k slunci! Nepotkáte jedinou pannu, aby nenesla si růži: ve vlasech, na nadrech, při pasu, v ruce — kdekoli. A co je růže? „*Obraz slunce*“ — „*svítí z temného zelení jak samo slunce*“ — „*co slunce mezi planetami, to růže...*“ atd.! A i ten brouček, který žije na růži, který chrání ji před pasoucími se na ní mšicemi a horšími ještě tvory, — jakže se jmenuje? — „*sluníčko*“! Spletité, tajuplné, — a přece jen zřejmé!

Vidíš, ty veliké, zlaté, svaté slunce, nesuž nás letos než tak nadál svým ukrutným parnem! Už nás tak nedopaluj! Nedohřívej si nás! Vždyť my tě máme tak upřímně rádi! Copak to nevíš?

Obrazíme tě i na předmětu, který je nám lidem téměř nejmilejší: na stříbře a zlatě, na svých penězích. „Slunečná koruna“, toť název zlatého peníze, který platí celých 16 zl — považ! A kdekoli na stříbrné nebo zlaté minci vyobrazená krajina nebo město na paměť uzavřeného tam „věčného“ míru, ty, sluníčko, záříš nad tím! A kdekoliv na minci označeno,

co nám lidem je ze všech vymožeností našich nejsvětější: volnost, svoboda, — ty tam svítíš také, v čepici jakobínské!

My tě, sluníčko, milujeme. Naše písně tebe velebí, všichni naši básníci horují o tobě! Na měsíček skládáme písničky nejsmutnější, na tebe nejveselejší. „Věčný hrdina boží, se zlatou zbrojí ve modrém poli“ — „boží diadém“ — „purpurová studna“ — „plamenné srdce všehomíru“ — mohou být ještě nějaká slova krásnější, vznešenější?!

Ano, my tě milujeme! Vždyť tě spojujem i se svými *světci*, tedy s nejlepšími, největšími muži, jichž zrodilo lidstvo! Svatý Anastasius, velký učenec církevní, na svých obrázcích poukazuje vzhůru k *tobě*! Matičce svatého Kolumbána, když měla tohoto porodit, zdálo se, že porodí *slunce*! Svatého poustevníka Mikoláše Dolentinského vyobrazujeme s knihou a *sluncem*! A náš „andělský doktor“, svatý Tomáš ab Aquino, tentýž, kterému sám Kristus Pán z krucifixu řekl: „Bene scripsisti de me, Thoma!“ — „Dobře jsi to o mně, Tomáši, napsal!“ — nosí *slunce na prsou*! — Podívej se — podívej!

Ach ustaň, sluníčko, už v tom děsném úpalu svém — vždyť my v něm hynem — zahynem! Naložené okurky letos už jsou vyjeděny, ani u nejkyslejší pražské firmy nedostaneš už žádnou! Uzenky už smrdí. Pivo už je jako švestkový odvar. Třešňový knedlík nebude ani žádný. A co nejhoršího: jako se rojí mouchy ve vzduchu, rojí se také myšlenky v hlavě, a jako se páry srážejí v blesky, také myšlenky se srážejí v knihy — a český spisovatel heká — a nakladatel fňuká — a čtenářstvo kleje — a kritik se směje — —

Ach sluníčko — sluníčko — daruj nám trošičku chladu! Vždyť jsou lidé už zcela popleteni! Vždyť už neposlouchají ani nejmoudřejší rady. Ba vždyť už neposlouchají *ani mne*!

Není tomu dávno, co jsem tady poukázal — marně poukázal — na překrásný zvyk rozumných otců našich, na zvyk, jenž položen právě k *letnicím* a hodil by se nám napořád tak dobře, tak zdravě!

Bývaloť zvykem v Čechách při kladení mezníků, že přivolání k nim chlapci a dán jim na nově zasazeném kameni pardus. A ten pardus byl na těch meznících a hranicích, „pro paměť

budoucí a dokonalejší“, rok co rok o letnicích *obnovován*.

Tak krásné by bylo držet se starého zvyku! A vylupat teď všelijakým klukům, aby věděli a sobě pamatovali, že české hranice nejsou například hned za Mělníkem a za Libocí, nýbrž o celý zeměpisný stupeň dále!

NÁRODNÍ LISTY 9. června 1889

△ *V Praze 15. června*

Jaký to rozkošný, lahodný vzduch! — Jaká to líbezná, opojná vůně!

Sedím u psacího stolku. Okno je odevřeno. Teploučký vzduch širokými vlnami vniká do světnice a rozlívá do všech koutů vůni z růží, jež plně rozkvetlé stojí v kořenáčích a ve sklenici na okenní zídce.

Je červen, a to dosud překrásný letos červen. Jindy má červen na počátku ve svém erbu májovku konvalinku, na konci „královskou růží“, letos mu panuje cele královna růže. Prapodivná, kouzelná květina! Když už odešlo téměř celé to kvetoucí jaro, přichází ona. Je to jako při nádherném církevním průvodu o Božím těle: napřed v dlouhém, přepestrém průvodu drobounká mládež, tvorové přerůzného květu, kolem nich a s nimi hudba a jaré zpěvy — za nimi konečně osamělý velekněz v ornátě slavném, pod purpurovým baldachýnem, v oblaku vůně a při dojemném tichu zbožného, klonícího se lidstva kolem.

Ne — člověku to nedá, posedět u stolku tiše, pracovat, nevstat, nevypnout prsa, nepřistoupit k oknu — —

Ovšem, vyhlídka tu chudá, jenom jaká bývá právě ve vedlejších tichých ulicích městských. Nic vzrušujícího, žádný podnět k myšlenkám — dojem klidný, také tak vpravdě letní — řekněme lenivý — —

Tamhle u protějšího domu opřená postava, bezdušná, bez pohybu. Žebrák. V tuhle hodinu opírává se tu vždycky. Když jsem pak právě na ulici, jdu obloukem kolem — je to arci chudáček žebrák, ale tak protivný, tak čpavý! Nečistý, špinavý. Zapáchá kořalkou a fajfkou. Jmenuje se — *Růžička*.

Mimovolně ret můj se pousmál a oko kloní se k růžím. Mám ve svém okně kořenáč s obzvláště pěknou růží; dárek

neznámé ruky. Je živě karmínová, plná, květy jsou jako elegantně formovány, pohárek něžný. Celý keřík je tak nějaký svěží, jako pnoucí se víno. A dole v zemi trčí placaté dřívko s nápisem: „*Forťmistr pan Ignác*“.

Propánaboha — copak musí i růže míti nějaké jmeno!? A k tomu dle lidí, zrovna těch a oněch? Copak je v něčem podobna lidem? Copak, když se musí rozpadnout, může po ní „zůstat alespoň to jmeno“? Slaví ona také snad jmeniny nějaké? Ukládá se jí jmenem „Lord Bacon“ — „velké jmeno, velký dluh“ — mravní nějaká povinnost? Ptám se, když ji obdivuji zrakem, když se k ní kloním, abych se osvěžil vůní její, kdože byl její pěstitelem, její kmotrem?

Básník Herder zapěl o stáncích vatikánských:

*zde u obrazů Raffaelových
já zapomínám jména původcova
a volám: Anděl sám to utvořil!*

— a také při růži, nechť velké či malé, nechť pyšné či skromné, nechť divoké či školsky zvedené, zda člověk mimovolně si nezavzdychne: „*Anděl sám tě utvořil!*“ —?

Pět tisíc máme teď už rozličných druhů růží a každá má svoje jmeno zvláštní a každá jiné! Dva tisíce jsem těch jmen tedy letos naschvál si přečet — je mezi nimi 21 doktorů, 3 profesori, 3 admirálové, 3 plukovníci, 2 „komandanti“, 11 *jenerálů*, 9 maršálů, 13 *presidentů*, 4 faráři, 1 kardinál, 1 kapucín — propánaboha — propánaboha!

Jedna růže se jmenuje „Adam“. Druhá „Purkmistr K. Müller“. Třetí „Vzpomínka na Brod“. Čtvrtá, pátá, šestá a sedmá „Rothschild“. (Až bude mít Jeiteles z Kozí ulice deset miliónů, bude se jmenovat některá růže „Jeiteles“.) Osmá „Erlkönig“. Devátá „Vítěz nad Goliášem“. Desátá „Inženýr Madèle“. Jedenáctá „Sultán ze Zanzibaru“. Dvanáctá „Monte Christo“. Třináctá „Mexiko“. Čtrnáctá „Monte Rosa“. Patnáctá „*Věž Malakov*“. To je ukrutné!

Ne, já nejsem proti rozdružování, proti pojmenování *vůbec!* Nejsem jako ten socialista Švéd, který se vši opravdovostí chtěl,

aby se lidé jenom číslovali — „Číslo 721 233 659, syn čísla 326 188 432“ — „Miluju tě, ty slunce mého života, série 1 213 654, číslo 877!“ — atd. Ale není „růže“ o sobě již jméno krásné? Nestačí vzorné v tom ohledu názvy „Rosa Mundi“ („růže světa“), „Rosa Bonheur“ („růže Štěstěna“), „Rosa rubrifolia“ atd. Svatá Rosa Limánská jmenovala se původně Isabela; že ale byla krásná, překrásná, nazývali ji *Rosa*. A teď se dává samým růžím zase naopak jméno „Anna“ (napočítal jsem jich ve shora uvedeném čísle 18). „Klára“ (6), „Máry“ (44) — ba jsou mezi růžemi i „Pepíci“ (5), „Honzo-ové“ (19), „Kódlové“ (13), „Frantíkové“ (10) atd.!

Opakuju: nejsem proti pojmenování vůbec! Vždyť v nepojmenování, v strojené anonymitě může vézet třeba i nepřekrásná koketérie — viz název růže „Namenlose Schöne“ (kráska bezejmenná)! Ale jsem pro jména zcela *prostá*. Jak mluví, jak září, jak voní právě taková jména růží jednoduchá, ale významuplná! Amabilis (pomilování hodná), Amoena (příjemná), Červánek ranní, Augusta (vznešená), Beauté (kráska), Královna vil, Graziella, Brillante, Favorite, Souveraine, L'Élegante, L'Espérance (naděje), Ma surprise (moje překvapení), Merveille de Lyon (zázrak lyonský), Nymfa, Sylphida, Siréna, Unique (jedinačka), Papillon (motýl) — Zlatý bod, Blesk, Hvězda — ba třeba i La Coquette, la Curieuse (zvědavka) atd.!

Alespoň kdyby se nebohým růžím nedávala tedy jména mužů! A když, kdyby se dávala s rozumem! „Anakreón“ — nu třeba, zpíval o růžích hezounké verše. „Homér“ — opěval bohyně „růžoprsté“. „Friedrich von Schiller“ — upravil z krásné „růžové“ legendy o manželské ctnosti svaté Alžběty Portugalské pěknou svou baladu o Fridolínu. „Olivier Mét-
ra“ — složil nepřekonatelně půvabný valčík „Dnové růží“. „Hans Makart“ — maloval růže zrovna s nadšením. „Rosier-
isté Chauvry“ — „Harms“ — „Jakobs“ — nu byli to tedy „rosiéristé“, pěstovatelé růží! Ale „Alexandr Dumas“ — „Julius Caesar“ — „Kaiser Wilhelm“ — „Napoleon III.“ — copak má nebohá růže, ta dobračka, s takovýmhle jménem ve světě dělat!? Je dáno z pouhého *lichocení*, ne ale té růži: člo-

věku! Napočítalť jsem jmen 16 hrabat, 39 hraběnek, 17 vévodů, 20 vévodkyň, 5 císařů, 6 císařoven, 7 králů, 19 královen, 6 lordů, 17 princů, 18 princezen, 75 sirů, 12 baronů, 13 barónek, 12 monsiérů čili pánů, 14 mamzelek, 243 mada-
minek — —

Ba skoro kdyby se nedávala různým také ani žádná ta jmena ženských. Dávají se beztoho nešikovně!

„Agrippina“. Historická žena. Slušná, ale — umřela hlady. Mám u té růže tedy počkat, až začne vadnout a chřadnout, abych z ní měl pravý, historický dojem?

„Aspasia“. Zase historická žena. Prodávala svoji lásku všem, kdo jí zaplatili. Nakonec si vzala „Lysikla, obchodníka s dobyt看kem“.

„Ofélia“. Žena tragická. „Buď bílá jako sníh, pomluvě neujdeš!“ — ona ale ta růže je kolem dokola žluta — „Jdi do kláštera, Ofélie!“

„Charlotte Corday“. Brrrr — vražednice Maratova — oulisanost, dýka, srčící krev — brrrr — —

„Putifarka“. Mít na tabulce kolem krku, že je to ta, která chtěla podvádět manžela! No — což konečně o to, to už se stává ve světě častěj, to podvádění muže, — ale být taková husa a chytat si Josefa za plášť, který se může shodit —!

Ne — ne — pranic se mi nelíbí takováhle jmena!

A jak povídám: snad bych se vyjádřil vůbec a proti *každému* pojmenování růží také dle člověka *ženy* — opakuju: snad! musil bych o tom trochu ještě přemýšlet — —

Ale přemýšlení — v tom parnu! — Oči se mi svírají — nene, já nedřímám — ale myšlenky se houpají jako na vlnách — obrazy se vynořují zvolna, vzdušně, jako fata morgána — —

Nalezám se v zahradě pana F., horlivého pěstitele růží. Krásný sad, rozsáhlý a samá — samá v něm růže! Teď na jednu květou skoro všechny. Na všech stranách to z té temné zeleně svítí, každý keř jako by hořel, daleko do vřkolí nesou se oblaky vůně. Také je ale pan F. pyšný na ty své růže! Stojí ho do roka ukrutný peníz! Zvláště ale tamhle růže „Puritán“, novinka, vzácnost; jediný keř, a stál ho do set! Zato si pan F. „Puritána“ váží, a jak si jej chrání! Nad vzácnou tou růží klene

se i obrovský plátěný deštník, aby nepropouštěl poledního žáru, aby zabraňoval dešťové strži — —

Jiný zase obraz!

Náměstí pražské. Dosti dlouhé, dosti široké, a pokryté samou zelení svěží, urovnanou v kupách a v řadách. V polokruhu košů a ošatek, naplněných brambory, kedlubnami, kapustou, špenátem, chřestem, okurkami, zeleným hráškem, sedí žena. Tlustá, silná. Nad ní a nad jejím zbožím klene se obrovský plátěný deštník. — Je parno a žena mimovolně zdřimla. Tělo se lehýnce ohnulo kupředu, hlava je nakloněna, tváře zdravím a parnem jenjen hoří, z každého průduchu kůže vyvstává drobounká, neviditelná perlička potu, zvětšuje se u viditelnou, plyne pak s druhou — lesklé potůčky se řinou ke krku a k bradě — obraz hojnosti, štěstí a míru! — Sousedka jedna vstala teď ze svého místa, přistoupila ku dřímající ženě, kloní se téměř až k jejímu uchu a praví přidušeným hlasem: „Poslouchají, paní *Rózy* —!“

Tvorové podoby vskutku až nápadné pod těma paraplaty —

△ *V Praze 31. srpna*

To už nám sem napršelo zase „luftáků“ zpátky — ty baby! Sotvaže zafoukal studený vítr ze strnišť, sotvaže nebe potáhlo se podzimním pytlem, sotvaže ledový dešť promočil trošičku půdy, asi tak na píd! Ale já — já jim svého pohrdání nezakrývám! Štouchám do nich na ulici oběma lokty, nevyhnu se, třeba bych jim na kuří oko šlápnul: pískej! A kdyby teď přišlo sebehezčí děvče, šestnáctileté, a řeklo: „Maminka mne posílá, abych byla několik dní u *vás*; my doma ještě malujeme —“, odpovím: „Ví ona co? Když ona mohla být tak dlouho beze mne, mohu já teď zase pěkně být bez ní! Sbohem!“

Teď se vrátit do Prahy, když venku je zrovna nejkrásněji! Podzim je přece nejkrásnější doba v celém roce: říkám to já a říká to se mnou ještě mnoho moudrých lidí! Josef Jungmann například tvrdí, že „krásné noci dostavují se všechny teprve až na podzim“, a Josef Jungmann rozuměl přece nocím, vždyť on byl — „buditel“! (Upozorňuju čtenáře, bohužel že někdy povrchního, ještě jednou na tuhle vtipnou závěrku moji o „buditeli“: je *vsukutku* vtipna!) A Roszmászler — to je ten, který učí Němce na přírodu se koukat — Roszmászler praví, že „nejhezčí krajiny jsou krajiny právě podzimní“, když barva je sice většinou ještě zelena, ale místem už žloutne, jinde hnědne, ještě jinde rudne atd. Přitom dává Roszmászler také hned poučení, jakže se má vzdělaný člověk na podzimní krajinu vlastně koukat: ne s hlavou vzpřímenou, jako jindy, to ne — nýbrž s hlavou sehnutou, nakloněnou! A sice se má takto koukat buď pod ohnutou do oblouku rukou, nebo se má člověk rozstoupit, sehnout svrchní tělo skoro až k zemi a dívat se skrze nohy. Tedy — je-li někomu libo —

Ba ano — krásné noci, krásný kraj, a ta krásná procházka

teď po něm! Když to všude tak šelestí člověku pod nohama! A když člověku mezi procházkou tu padne žlutý list z břízy zdobně na klobouk, tu červený z buku zase na rameno, hnědý z dubce chrastivě na ruku, a celý ještě zelený z olše zrovna na poodevřený ret —

Ach — kéž jsem teď venku, ale kéž jsem ještě také ten studentíček drobný, který tam užíval výročních svých vagac a byl tak rozpustilý, tak všetečný, tak ničemný, tak protivný všem lidem! Jenom sobě samému se ten dareba napořád líbil, snad proto, že tenkrát se mu líbilo všechno, celický svět!

Vidím — vidím v duchu, jak jsme spěchávali do lesa klučkovským houfem, — jen už abychom se tam octli! V tu dobu směli z vesnice zahrnat si své vepře také už do panského lesa, ba hajný zval k tomu i sám, aby vepřící pomáhali tam hubit housenky jakéhos prý nebezpečného motýlího druhu, — a my, kde jsme jen mohli, odehnali jsme zvolna některého toho vepře, a teď, když už nás dorostlý pasák neviděl, hnali jsme nebohé, kvičící zvíře před sebou, přes vršky doly, houštinou mýtinou, vždy dál, vždy divočeji, s ukrutným řvaním, až sám vepřík uklouzl někdy přece zase zpátky a my tu stáli bez dechu, s klepajícím srdcem, s plamennou tváří —

Vidím, jak jsme jindy kráčeli zase tím lesem, ale jakoby po výzvědách, krokem loudavým, s okem pátravým. Hledali jsme si míšičky z letošních žaludů, hledali a pojídali břínky, bukvice, lískové oříšky — povídali jsme si, jak bychom se dovedli v lese sami dobře uživit, kdybychom byli poustevníky, — a přitom jsme tlumili hlasy skoro na šepot a nevěděli proč —

Vidím, jak jsme podvečer popásali krávy, někde tam na strništi. Seděli jsme v klubku pod mezí, povídali si, lhali. „Honem, běž na Jelenu — podívej se, už je v jeteli!“ zavelel najednou v to nejstarší hoch, kterému krávy vlastně byly svěřeny, a já, poctěn důvěrou, už jsem točil holí a houkal na Jelenu! A pak jsme si tahali na některém sousedním poli brambory — ta poezie, brambory krást! — a pak jsme udělali ohníček, abychom je pekli — a já jsem se natáh na roztažený pytel,

abych vyčkal, až to bude hotovo — „Přetáhni si ten pytel přes hlavu — jsou tu kolčavy, ofoukne tě náká!“ Vtom ale už si byli všichni kluci rukama zajeli k hlavě, aby chránili vlasy: bylať právě sluka z lesa klikatým svým letem nám zafrčela nad hlavou — „Netopýr!“ —

Vidím, jak šla hra za hrou, od rána do večera, jedna zajímavější, jedna krásnější než druhá. A když jsme přece něčím chtěli být užiteční, vzali jsme košík a šli honem na houby; nasbírali jsme hřibů, tmavohnědých ve smrčíně, běloučkových v doubravině, sklouzků a špiček po mezích, ryzců na palouku a v borku, kuřátek kdekoli. Nebo jsme vlezli do malinké květinové zahrádečky u stavení a ubíjeli na rozkvětých jiřinkách škvory. Nebo jsme šli do sadu a pomáhali sadaři sčesané ovoce kupit — nemusil se bát, že mu snad zrovna nejzralejší ubere: nám bylo milejší to ještě zelené, tvrdé, které mělo ještě na slámě ležet —

Vtom třeba spustil deštík, a hup! už jsme byli v hlídačově boudě! Tulili jsme se, zase si povídali. Nebo jsme skákali venku v tom stříkavém dešti, házeli rukama do výše jakoby k letu — „Panebože, houšť — houšť!“

Ach jak by to — jak by to bylo hezké, kdyby ty zvyky a národní obyčeje, ty venkovské hry se přenesly trochu také k nám sem do velkého města! Když začne pršet, aby lidé na Příkopěch pojednou si vyskakovali s rozpjatýma rukama a zpívali: „Panebože, houšť! / Dej nám, bože, ještě / nebeského deště / houšť — houšť — houšť!“ A když je pěkně, aby si pospolu hráli na Václavském náměstí „na jestřába, kvočnu a kuřata“ — já bych byl kvočna, já umím dělat kvočnu! Nebo aby se některý položil vedle chodníku, jak široký tak dlouhý, a dělal „umrlého žida“ a my bychom chodili kolem a zpívali: „Žid nám umřel pod lavicí...“ Nebo bychom se ryčně vyhnali někam do sadů: jeden z „nás hochů“ by byl jako vlk, druhý jako ovčák, třetí jako psík, a „holčičky“ by seděly kolem na bobečku a škubaly trávu, jako by se pásly — „Naše paní říkávala, / abych dobře pásal...“

Ne — *ted* už přijít zase do Prahy! *Ted*, když i pořádek lufťáckého života stal se tam ustáleným, milým! Program zcela

skoro jako v Praze: den co den koncert — v toaletách; den co den přednáška „pro dobrý účel“ — o chybách některé blízně; den co den všude nyní tak oblíbená „výstava krasotinek“. Milostpaní očividně přibírala na zdraví, na kráse, na učenosti — ano i na učenosti! Ona letošní zimy manžela překvapí, najisto ho překvapí, arciže „tajně“ — toho ona už nestrpí, aby jí směla některá — víte, co jí řekla paní radová? „To já nevěděla, že vy jste takový věrný bulík!“ — ano, to jí řekla!

A je známo, jak působívá na ženskou mysl, když něco „řeknou“ ta ženská ústa! Ona by byla milostpaní letos třeba ani nežádala si venkovského bytu — vždyť ví, že při 1000 až 1200 zl ročně manžel její zrovna aby pak šel krást. Ano, ona by byla třeba překonala i tu ukrutnou lenost svoji a denně sestoupila z druhého patra a šla s dětmi „až“ někam zde do sadů, na ostrov, na Letnou, do Stromovky — dost by tam dětičky našly vzduchu, našly her, nabyly zdraví! Ale ona ví, že by tam asi našla nějakou tu známou a ta že by řekla: „*Vy letos nikde na letním bytu?*“ — propánaboha, aby takového něco některá ženská jí „řekla“! Toť raději ať muž se dře, ať se potrhá, ať už si přijde pod zem — jenom ale ať tohleto udělá jí v příhodný čas — panička je trochu krevnatá, nosit smuteční šat v letě nebylo by jí snad ani zdrávo — i lékaři zapovídají černé šaty v letě — —

Teď se už stěhovat zase do Prahy zpátky! Že venku je letos teď mlhavo a chladno? Že nelze polem nebo docela loukou pro samou vodu ani přejít? V lese že to už zrovna na člověka sahá? Ulehnout si někde na zemi, to že znamená pro člověka smrt? „Cožpak, člověče, chceš tedy věčně žít?“ ptá se Schiller tak krásně!

No — vždyť já neříkám, že má někdo jednat snad zase nerozvážně, lehkomyšlně! Činíš třeba skutečně dobře, přihlížíš-li trošičku tedy ku svému tělesnému zdraví! Vždyť učí zkušenosti výroční, že téhleté doby je dobře přihlížeti i ku zdraví domácích zvířat, jakž teprv nás lidí! A proto pozor, milá hospodyňko venkovská, pozor teď zvláště na všechnu tvou drůbež! A nejzvláštnější už pozor na mladé krůty! Kterážto rada týká

se ostatně i některých našich hospodyněk pražských, také ty mají „mladé krůty“.*

Arci, kdo byl zavčas všeho pamětliv, kdo neomeškal se dne 15. srpna, dne „kořenné Matky boží“, a sebral si to devatero předepsaného vonného koření, pro vykuřování domu a dvoru, ten neutrpí pražádné škody, tomu se nemůže pranic teď stát! Lze jenom litovati, že je posud tak hlubokým tajemstvím, jakže se všechno to devatero koření vlastně tedy zove! Znáť to tajemství jenom několik málo rodin českých, a ty drží za zuby.**

Ech tedy — když už chcete — no tak se stěhujte! Odstěhovaly se „z kraje“ už všechny hrdličky, odstěhovali čápi — den co den veslují nám nad hlavou nejrozmanitější hejna pernatých vandrovníků — stěhujte se taky!

Nedá se upřít, „podzimní sezóna“ se blíží! Ještěrky svlékají starou svou kůži — je čas, aby ženské myslily na nové šaty! Poníženě prosím: letošní moderní barva pro podzim je *šedivá*, nebo *mořsky modrá*, „*marinovaná*“!

„*Marinovaná*“ bude zvlášt' starším dámám slušet. Víte, těm, kterým v Praze se říká „konzervy“ — tuze dobré slovo!

NÁRODNÍ LISTY 1. září 1889

* Čti moje „Upřímné slovo o chování mladých krůt“, uveřejněné na tomto místě před desíti — počkejme, nebylo to už před patnácti lety? — však ona si to ale čtenářka najde!

** Také naše rodina je zná, ale neprozradí! Moje babička mně je svěřila:

*Balšán, šalvěj, dymián,
marjánka a levandule,
melisa a sartorijs,
duška mateří,
nádchové koření.*

△ V Praze 7. září

Největší mravokárci čeští, Štítný stejně jako Augusta, Chelčický jako Komenský, Hus jako já, mluvili, psali, horlili jsme proti posvícení, a nebylo to *pranic* platno! A tak si tedy ke všem rohatým — —

Ach, už to teď zase na všech stranách víří! Z Oujezda vybíhají do všech úhlů světa poslové s koláči, aby zvali na posvícení, jež se bude odbývati od neděle za týden. Ve Lhotě už to posvícení mají a sedí za stolem — „Berte si, berte, ať nám to tu nezůstane!“ Ve Dvorech už piští klarinet a veselá trubka láká po jídle už k tanci do hospody. A z Paseky docela vracejí se hosté už zase domů a v jednom šátku nesou si vejslužku a ve druhém rozbitou hlavu.

Ba, všude to už teď zase po Čechách víří a skáče, vrní a skřípe, rámusí a hlomozí! Všude — „žádné tak malé vsi není, by neměla posvícení!“ Když si tak pomyslím, že jsem to všechno mohl zcela dobře předvídat, zcela určitě předpovídat, že jsem mohl stát zde dnes co prorok veliký, neomylný — „Pravím vám, že letošního roku nadejde den, kterýž se nazýváti bude Nanebevzetím Panenky Marie, a v den ten že ‚to‘ začne nejprvá u Prahy v Bubnech a že se ‚to‘ střelnou ranou rozletí po vší české zemi...“

Cože? — že by tohleto dovedl prorokovat přece každý? Inu „to“ je „to“, že vy sobě nedovedete vážít velkých svých mužů! Že téměř ničím vám nejsou vlastní vaši proroci! Jinde je jinak — podívejte se na Němce! Tam je prorok — *prorok*: muž zcela neobyčejný, bohem samým osvícený — například doktor Falb. Ten doktor Falb rok co rok si zaprorokuje, že v dubnu bude aprílové počasí, a když nastane duben, šíří se německé tváře a usmívají se německé časopisy: „Inu, náš Falb!“ A tak asi dvakráte do roka předpovídá doktor Falb

také ještě takzvané „dny kritické“, kolem nichž najisto prý budou „veliké bouře, zemětřesení“, a vskutku — o 14 dní později přinášejí už časopisy zprávy, že v Uruguayi byla „veliká bouře“, na Sumatře že bylo „zemětřesení“ — „Inu, Falb!“ Arci by mohl tentýž Falb totéž prorokovat 365krát v roce, neboť — čti noviny — každý den je někde „veliká bouře“, každý den je někde na světě „zemětřesení“, ale on je tak skromný — tak skromný!

Já ale — já bych byl mohl proroctvím svým vyniknout ještě mnohem *víc!* Já bych byl mohl na překvapení všeho světa pustit se i do detailů! — „A když slunce letošního roku vstoupí do znamení Panny, pravím vám, že v Praze u Bartoloměje bude se slaviti Bartoloměj! A duch můj vidí, jak každý ze špitálních tam obdrží k obědu polévku s jaterními knedlíčky, hovězí maso s omáčkou z rajských jablek, husí drůbky s rýží, čtvrtku pečené husy se zelím, veliký český koláč a litr dobrého piva. Pozoruju nebes díla a světa běh a pravím vám: ihned následujícího dne budou ty knedlíčky z jater a ta omáčka rajská také ve všech pražských novinách — dělyť se tytéž knedlíčky a omáčka tatáž u Bartoloměje a v novinách již po třicet let a budou se dítí věčně!

„Raduj se, kmotře Dvořáku,“ věčně — věčně! Ono posvícení věru snad ani nikdy nevyhyne! Jakož snad ani nikdy také nezačalo, nýbrž je od věčnosti do věčnosti. Vždyť podobá se, že posvícení českým všem lidem, bez výminky, je zrovna už vrozeno! Jenom se podívejte na malé české dítě: modlit se ještě neumí, ale o posvícení pod okny u hospody už se točí.

Ano, povídá se, že prý i veškerá česká příroda, a zvláště že ta naše domácí zvířata prý to výročí posvícenské znají, že sama se také na posvícení těší! Kravička jindy, když jí telátko odvádějí, tesklivě za ním hledí, žalobně bučí, ba i pláče; ale o posvícení — to prý je dává ráda! „V chlévě kráva bučí, / svý telátko učí, / že ve světě není / nad to posvícení...“ A husa, ta prý kejhavě běduje, že podřezat může se dáti jen jednou — jak prý by to bylo pěkné, kdyby jí stehna dorůstala jako raku klepeta, dnes kdyby si mohla dát vytrhnout jedno pro posví-

cení „zlaté“, zítra druhé pro posvícení „mladé“, pozejtří už zase jedno pro „dojedky“ ...

Tak je jisto: posvícení tvrdou má kůži, má kamenné čelo! Co už jsme se my mravokárci je napolívali studem! Co se i slavné sněmy s ním už natahaly! Ba co se ho už i velcí panovníci naregulovali, naomezovali, nazapovídali! Ono musí mít posvícení vskutku tedy nějaké kouzlo! Vždyť neodolal ani sám svatý Václav a šel k bratru Boleslavu „na posvícení“ — také se mu to ale vyplatilo!

Povídám: samo peklo, tj. páni držitelé jeho, má v posvícení černé své ruce! Neslyšel Poličanský a tři jeho soudruzi — čti u Zíberta —, jak roku... o posvícení letělo celé hejno čertů od Blažína k Vojkovu? A co to znamenalo? Zrovna ve Blažíně rvačka byla přestala a hned pak ve Vojkově rvačka začla! — A nenaučil čert lidi docela i líbezným veršům, svádějícím k takovému rozbití hlavy? „Bude-li nám kdo překážet, / slovy dotejkat, urážet, / hned ho korbelem omráčit“ ... tu je pak ovšem těžko se zdržet!

Nejpádnejším důkazem ale je, že pro všechno zlo, ztropené o posvícení, čert si našel zvláštní vždy omluvu dobrou. Řekne-li *mravokárce*: „Skrze posvícení mnozí a častí svárové, mordové a jiní neřádové a hříchové proti pánubohu se páší,“ — přijde ihned nato *nemrava* a řekne: „Kdyby roku 1567 o posvícení na Kaňku pacholek ve svádě nebyl zabil pana Vranovského z Valdeka, nevěděl by o panu Vranovském dnes už *ve světě* nikdo — pomohl mu tedy k slávě!“

Řekne-li *mravokárce*: „Nemravnost!“

*V tanci sebou zmítajíce,
jako by štvály zajíce,*“

hledí vdané ženské o posvícení zalíbiti se jenom mužům cizím, a pošle-li muž ženu svou někam na posvícení, je to právě tolik, jako by jí sám dal povolení...“ — už mu tu vpadne *nemrava* zase do řeči hlasitým smíchem: „Copak myslíš, že ona čeká až na posvícení?!“

A řekne-li *mravokárce*: „Sotvaže začaly v kostele nedělní

služby boží, už také trumpeta z hospody odvádí lidi od po-
božnosti...,“ zase mu v to *nemrava* vpadne a hlásí: „Zato
je hned v pondělí nato veliké rekviem, černá mše svatá za
dušičky, aby taky ony měly radost! Arci tam nikdo na tu mši
nejde, ale...“

Inu — čertova motanina!

Ale co dělat! Lidé jsou slabí, nedokonalí. Od stvoření svě-
ta — jak vypočetl filosof v Štýrském Hradci — žije dnes te-
prve devadesáté lidské pokolení — snad nestačilo ještě tedy
to devadesatero, aby lidé se stali už silní a dokonalí! Snad
bude později líp. Počkejme trochu.

Žijme s lidmi zatím po přátelsku. Nenechme je cítit, že
jsme lepší. Nezahanbujme jich.

Víte co, lidé? Tak si tedy ta svoje posvícení slavte! A abyste
viděli, že nejsme takoví, no tak nám taky pošlete uzílek čerst-
vých koláčů na pozvání. My pozvání přijmem, my přijdem.
A jsme ochotni vzít si pak ještě i vejslužku s sebou.

Jenom nás *příliš* nenuťte k jídlu — my budeme sami jíst,
my budeme až po krk jíst, ale ani o chlup dále! Musíte jednat
trochu s rozumem. Ano, kdyby bylo posvícení jediný jedlavý
den v roce! Ale prosím: 52 dny nedělní, kdy člověk je povi-
nen také dobře jíst; k tomu 14 dnů „červených“, leckdy taky
mezi týdnem; v každé rodině asi patery jmeniny a patery na-
rozeniny; za rok účastenství alespoň při 2 křtinách a při 2 svat-
bách; počítejme dále 3 posvícení nevyhnutelná, předepsaná
církevním nebo občanským řádem: o svatém Václavě, svatém
Havle, svatém Martinu; počítejme na „obžinky“ den jenom 1,
na „ostatky“ 3, na velkonoce jedlavých dnů 5, na vánoce 9,
na bály 6, na různá nahodilá pozvání jenom 12...

A teď sobě spravedlivě uvažme, že všechna ta jídla, která
přijdou na stůl o posvícení, nejsou člověku zrovna ani tak
nová! Že člověk musí leckdy zrovna takových koláčů, jmeno-
vitě o velkonocích, pojíst až mnoho! Že musí po celý masopust
jíst koblihy a šišky, o Tučný čtvrtek „boží milosti“, o svatého
Martina rohlíky s mákem, dne 2. listopadu nasládlé „dušič-
ky“, dne 1. listopadu „všechných svatých kosti“, o svatou
Terezii zelníky a o svatého Řehoře pepřové placky, o svatého

Mikuláše jabka a ořechy, v pašijový týden vajíčka samá, od 1. března do 30. dubna kůzlata samá, od 24. srpna do 5. října selata samá, v masopostě ovary a jitrnice, od června do října husy, ve květnu jehňata, o Štědrý večer ryby... nene, ono není věru tak lehké člověku, nepřejíst si něco!

Jezte, pijte, bavte se — máte to dovoleno. Máte! A kdyby při tom veselí soudruh některý, ohledů plný, se rozpomenul: „Jen aby se Δ přece na nás proto nepohněval!“..., ať mu honem někdo odnaproti odpoví: „Víte — uspořádáme teď sbírku na Ústřední školskou matici — tím ho udobříme!“

NÁRODNÍ LISTY 8. září 1889

Jsem věru rád, že nám vydal pan Brandejs „české vykládací karty“! Vykládat jsem si posud denně kartami francouzskými a skoro už jsem se bál, že způsobím tím rakouské vládě s Berlínem mrzutost. Teď tedy míchám zase klidně a volně a vykládám — vykládám, „co jde přede mnou“ a „co za mnou“ (přede mnou je toho už nějak ukrutně málo!), „po čem šlapu“, „co nosím v hlavě“ (kupodivu: pořád míň, a přece je pořád těžší!) a „co na srdci“. A den co den, výklad za výkladem napořád věští se mi budoucnost stejná: peníze — moc peněz — tuze moc peněz! Budu prý náramně bohat, říkají mi karty.

Jenom aby už to bylo! Abych se toho ještě dočkal! Myslím, že nemám na čekání už tak obzvláště mnoho času —

Nezakřikujte mne! Nedivte se chmurným myšlénkám, neříkejte: „Ale — ale!“ To víte — ten předčasný podzim — chladný vzduch — mrzutě shlízející nebe — ty večery dlouhé — tak dlouhé! A konečně — pročpak by člověk nevzpomněl sobě někdy třeba i na smrt — „Smrt je okamžik na všechn způsob důležitý!“ praví Rückert — myšlénka geniální, jaké je schopen ve světě snad jenom Němec — —

Arci — arci, člověk může zemřít i za nejkvětnějšího mláďa. A třeba uprostřed nejteplejšího léta. Člověk nikdy vlastně neví, kdeže na něho čeká smrt, a „proto jí má vyvést tu taškařici a čekat všude na ni“. Není to ani tak těžké: ona se přece obyčejně něčím ohlašuje — předesílá své zvěsti — je to pravda!

Ani nevíte, že jsem byl letos ve velikém nebezpečí, že jsem jenom zázrakem vyváz — vskutku! —, a také i ty zvěsti tu byly, srozumitelné, hlasné — —

Vy znáte přece „kolumbačské mušky“? Zvírátko malé, ale horší než zmije! Píchne člověka tak jemně, že ani nepocítí.

Na kůži objeví se tmavý, malý bod, jako špendlíčkem; kolem bodu udělá se malý „dvůr“, kruhovitý jako kolem měsíce, barvy hnědorudé; bod nepálí, nebolí, trochu jen tak divně svrbí; a pak to místo zpuchne, úd oteče a člověk umře.

Zrovna chci tedy jednoho dne — je tomu asi šest neděl — odpoledne na procházku, vtom mi tu padne do oka na stole ležící časopis. Ještě jsem ho nebyl četl, sáhl jsem tedy, stoje už, po něm. A první zpráva tu: „Kolumbačské mušky“. Že prý se objevily po Dunaji někde až ve vřkolu Lince. Uštkly prý už několik lidí. Jediný prostředek prý proti nim: roztok kreolinový.

„Mrcha taková mrší!“ povídám a vycházím z domu. „A drží se jenom vody — pořád vody! Až k Linci! — K Linci! Od Lince jde k Budějovicům přece Švarcemburský průplav? — snad jsou ty mrchy docela tedy už u Budějovic — snad po Vltavě už i dále —“

Procházím se sadem. Dívám se na květné záhony. Potkávám hezounké holky. Myslím už na zcela jiné věci než na „kolumbačské mušky“. Vtom zavadí můj zrak o něco — zdá se mi, jako by zpod rukavičky na levé ruce svítila červená škvřna — poodhrnu: vskutku — a ještě jedna — a třetí — uprostřed malý bod, kolem něho hnědorudý dvůr — žádná bolest, žádná palčivost — ach není už pochybnosti —

„Honem tamhle do lékárny — honem!“ Prokletý osud! A vždyť ty noviny při odchodu — vždyť ty byly zrovna pokynem — nu ano — už je to tedy pravda! A mně — zrovna mně se to musí přihodit — já tak zrovna ještě o to stojím, abych takhle se stal zajímavým, aby se o mně mluvilo v novinách, aby lidé říkali: „Ten nebohý! Jako kdyby všechn neřád čekal zrovna na něj —!“

„Prosím o roztok kreolinový — honem!“

Chodím netrpělivě po lékárně. Pan provizor sundává nějakou broušenou láhev. Na sedadle poblíž okna sedí jakýsi pán a čte pohodlně v Národních.

Duchem se mi tu mihne už — zejtřejší číslo. Černý rámeček. Uprostřed Δ . „Náš...“

„Nezandávejte prosím! Dejte mi kousek Brunsovy bavlny

— uštkla mne jedovatá kolumbačská muška, musím to hned potřít —“

Pán u okna povstal: „Dovolte, jsem lékař —“

Strhl jsem rukavičku. Kdepak honem —?! Kdepak — věru nikde — nikde mrvy —! „Tadyhle —“

„To vás kousla blecha,“ podotknul lékař, vrátil se na svoje místo a rozestřel si noviny před obličejem.

Něco mu chudákovi bylo, ňák to jím škubalo, já to viděl. Ale nelítoval jsem ho — lékař — a nic neumí — nerozezná blechu od kolumbačské tento! Silný organismus, to je to — nemít takovou českou kůži —

No ale — zaplať pánbůh!

Hm — přece jen podivno — takový zvláštní cit — jak je už člověk takový — — teď věru skoro jako kdyby mně bylo zase líto, že se ne — —

Kampak by mne asi byli pochovali!? — Na Volšany nechci, tam je moc lidí. V Košířích už nepřijímají. Malvazinka je mi ciza. A na Vyšehradě byl bych smuten: dívat se ze svého skromného koutku na ty slavné lidi, kteří se postěhují na „Slavín“! Nebo by mne ten pohled trochu snad těšil —?

Když jsem na tomto místě učinil návrh, aby na Vyšehradě založeny byly pohřební arkády, jakýsi národní „Žalov“ — nejdůrazněji jsem návrh opakoval po smrti Jablonského —, věru jsem nedoufal, že stane se tak brzy skutkem! Už se stane — už položen základ, věc tedy je zapevněna — teď už snad zase bych mohl začít do ní rejpat? Vždyť člověk je „takový“! —

Vidím to v duchu již dobudováno. Krásné! U vchodu tabulky: „Učinil Petr Fišr.“ „Hot kmocht Peter Fischer.“ Pak vyvýšený, krásný sarkofág. V tom asi bude uložen jednou sám zakladatel: on co majór u městských granatýrů navykl si komandovat s koně takhle z výše. A on je tak přísný!

Víte, já bych tam nechtěl být! Já bych z trestu ani nevyšel. Tam bude rámus! Jak některý nebude dobře ležet v „glídu“, — rámus! Jak přijde za habrkování příliš velký účet, — rámus! Jak se opováží někdo s deputací k pánu bohu, aby si požaloval, — rámus! Arci, pořádek bude *musit* být! To nepůjde,

aby se tam oddělovali „staro“ od „mlado“. Ba snad ani, aby se oddělovala pohlaví. Nebýt pak nad tím nějaké pevné ruky, — tam by se děly věci!

Už ta tlačeničky u přístupu! Bude se musit vyvěsit plakát: „Pomalů! Vlevo se vyhnout! — *Pořad přijímací: v pondělí politici; v úterý vojevůdci; ve středu výtvarníci;...*“ Když je u nás tolik slavných lidí! Vlastně je u nás *každý* člověk slavný! Alespoň někdy. La Rochefoucauld kdysi řekl: „Některí lidé jsou jako odrhovačky: každý je po nějaký čas hvízdá.“ Nu — my jsme takoví „někteří“. My všichni! Ba nejen „my“ všichni! V Římě stal se, jak známo, i Caligulův kuň kdysi konzulem — také to je u nás možno!

Požehnaná země! Vždyť jste snad někdy četli, jakže to bylo: Stalo se, že andělé na nebi se prohřešili a byli svrženi na zem. Zde po zemi pak musí tak dlouho bloudit, až vyvedou nějaký takzvaný „velký skutek“. To se ale ví, jak málo těch skutků se po světě děje; jenom v Čechách, tu zrovna prší! Totiž tak asi od třiceti roků. Patrně se tu ti bloudiví andělové tedy nějak sešli, patrně je tu teď samý jen anděl, a proto je u nás teď zrovna jakoby v ráji — „zemský ráj...“ i vždyť jste ji už slyšeli, tu píseň!

Myslím: za nějakých dvacet, nejvýš za pětadvacet let se pak „Fišerka“* zestátní — ta bude vynášet peněz! Virgiliův hrob u Neapole vynáší svému majiteli, Francouzi, 20 000 lirů vstupného ročně — a leží tam jediný Virgil! K nám — bože, k nám se pohne ostatní svět veškerý, nebude člověka, aby nechtěl být jednou za svého života „na Fišerce“ v Čechách!

Tam bude pohromadě slávy — svrchované nebe! Proto také ta přijímací přísnost — zvláštní ten rozhodovací soud: šest soudců Svatobor, šest dá vyšehradská kapitola — zcela jako v Egyptě, za časů dávných! Hořící fakule, rozlehlá, černě vyložená síň, po ní bílé umrlčí hlavy, dlouhý, černě pokrytý stůl, kolem stolu dvanáct soudců v černých kuklích — ticho — tesklivé ticho — najednou zahučí jakoby sborem duchů táhlé: „Přijímáme!“ — a z Vyšehradské skály vtom

* Dnes tomu říkají vlastně „Slavín“. Já jsem svého času byl navrhl „Žalov“. Ale myslím, že lid bude říkat „na Fišerce“.

zazní mohutné trouby. Pořád — pořád bude slyšet po Čechách trouby!

Vědít takhle už napřed, že člověk se dostane na Fišerku! Což — ono by se to nechalo provést! Například: Ty napíšeš knihu, na níž je vidět, že je nesmrtelná. Dobrá: dostaneš známku. A dvanáct takových známek dává ti už právo na jedno místo.

Člověk by byl aspoň zabezpečen. Měl by svou radost. Ba měl by v tom i nějaké jmění. Takovou známku lze například zastavit — lze prodat — kupců se vždycky najde — —

NÁRODNÍ LISTY 15. září 1889

△ *V Praze 21. září*

Jsem dnes tak šťasten, že nevím, o čem mluvit. To je veliká výhoda: rozprávka stává se tím alespoň nestrojená, přirozená a klikatí se houštinou denních událostí volně jako potůček lesem. Arci je při tom pak více bublání než pravidelné řeči; chvilkové hekání, „mmm“- a „mhm“-kání i různé se zajikání, ale to je také pěkné.

Tak jakpak se má čtenář? Trochu ospale — he!? Já taky — zíváme si spolu — no jen do toho — tak, dobře! To je od počasí, to není žádná hanba. Když tak ten podzimní chlad vniká do chřípí a plic, když ostrý, studený vítr prochvěje celým tělem, tu se po údech rozloží jakási příjemná lenost, oči se ochotně svírají, a člověk by usnul třeba desetkrát za den. A to je tuze zdrávo: svaly nabývají síly, nervy klidu.

Je nám ho zapotřebí, toho klidu při našich chorobných, nepokojných, nervózních časech! Věda jej proto pilně hledá a našla mu už vskutku prostředky různé: opium, morfin, narcein, kodein a ještě jiné. Užívá se všech těch dle znaleckých předpisů: jiným slouží prostředek zase jiný. Staročechům například nejlíp slouží pověst o korunovaci. Kdykoli je jim tak nějak divně, objeví se pověst a pomůže. Nejsem zlý, ale přál bych, aby jim bylo pořád divně, moc divně, tuze moc divně, tak aby pověsti ani neutuchly, až by se — —

Už je tu podzim. A veškeré příjemnosti jeho. Uhlí je dražší, petrolej je dražší, syreček na strouhání je dražší — hezky nám zase na všem přiskočilo, zaplať pánbůh! Petrolej prý teď prodávají také nějak stlačený, v pěkných foremných kusech, aby se jím mohlo nejen svítit, nýbrž i topit! Už se těším, až budou se stlačovat také jiné ještě kapaliny, pivo, víno, snad i předměty *ještě* plynnější, například vzduch. Až takhle půjdeme se čtenářem pěkně na procházku a najednou já nebo

on vyndáme kornout a podáme si bonbón — půl litru plzeňského, třetinku bavorského! A já až napíšu bratránkovi svému: „Podívej se, buď tak hodný, pošli mi kysničku šumavského vzduchu!“

Ale čtenář nějak neodpovídá. Netěší ten podzimek, netěší? Trochu přišel arci letos brzy, ale ty můj bože — na všechno a pořád hubovat! Já zase nechávám svatého Petra počásí dělat, jaké se mu líbí. Bylo letos předčasné a krásné jaro, já jsem ani nemuk. Bylo teplé, překrásné leto, já zase nic. A je teď předčasný, příliš předčasný podzim, a já pořád nic! Ale jsou lidé, kteří hubují věčně. „Co to bývalo jindy za deště!“ „Jaké to bývaly jindy zimy!“ — „Zlý rok — zlý rok: obilí nemůže vymetat!“ — „Nemůže odkvést!“ — „Nenalejvá!“ — „Nemůže uzrát!“ — „Lehlo si!“ — „Nemůžeme s ním domů!“ A když vymetá a kvete a nalejvá a může se s ním domů — „Nic nesype!“ — „Nic neplatí!“ —

Bože — čtenář je dnes mrzut! Pranic nemluví, jen se tak kouká — trošičku ramenem krčí — hrome, co mne tu napadá: snad čtenář — *pelíchá!*? No — nebylo by divu — většina ptáčků pelíchává podzimního času a je pak tak mrzuta, tak smutna — čtenář je ale přece taky ptáček, „vychytralý ptáček“, já mu to vždycky říkám — snad tedy nadešla teď jeho doba!? Opeřenci mají prarozličné doby: někteří na jaře, někteří na podzim, jiní i za nejpěknějšího leta, například pávi. Ti pelíchají hned v červenci — viz letošní červencové volby — „Ech — jen kdybych byl tedy nějakým ptákem, aby rostlo na mně peří —“

„Ale pšt, čtenáři, kdopak bude pořád bédovat pro těch pár grošů, které stál tedy ten letní byteček pro milostivou paní — vždyť se to dá zase *všechno* nahradit, uspořit teď na něčem jiném —“

„Ano, to říkala zjara moje žena taky! A sotvaže teď je čtyry dny zase v Praze — „Poslouchej, muži, musíš mi dát na podzimní šaty — já »nemám co oblíct« — jiná toho má na tucety, a já už se stydím zrovna mezi lidi —““

„I ty můj bože — žena chce přece vypadat! Ale pak —!“
„Ano, *pak!* Už mluví, že sice nechce, abych se utáh, že ví,

my že nemůžeme mít abonnement v divadle; ale když je takhle nějaká premiéra, když přijde nějaký host — vždyť prý žijeme mezi lidmi, nemůžeme být hotoví divoši —“

„Nu ano, trošičku umění!“

„A to se rozumí, že nebude mít do divadla ,co oblíct‘! I pro cestu do divadla bude potřebovat už zvláštního roucha pro pouhé to složení v garderobě — ,každá hokynářka má Theatermantel!‘ — “

„Zato — jak jí to sluší — jak bude krásna!“

„Krása se na talíři nekrájí! — A pak je tu tedy už advent. Koncerty. Moje žena miluje koncerty! Těch rukaviček — pentliček — šátečků — cetek — vloni ztratila také hodinky někde cestou! A mžikem nadejde zima, a už zase nebude mít ,co oblíct‘ —!“

„No — nepletu se do ničeho — ale snad nemusíš tedy ve všem popouštět —?“

„Ta-ak!“ a čtenář vyvaluje oči. „Ty znáš pěkně ženy! Jen jednu — jedinou věc jí odřekneš, a už je jako ten den bez sluníčka: žádný úsměv, žádný jas, žádné teplo — to *nejde*, můj milý! — A pak přijde nám masopůst — masopůst! Žena je ještě mlada — ,celý svět mně říká, že jsem hloupá, že nic neužívám!‘ Na jeden ples v masopostě žena tedy musí! Ale vzdor tomu, že ženské dnešního dne do plesu vlastně už ničeho neoblíkají, nemá ona přece ,co oblíct‘, a to ti *nejde*, dušičko drahá, abys jí koupil snad jen nějaký růžový nebo modrý tarlatán, jako svobodné holce, ona je pořádná, vážná žena, na ni se hodí jenom těžký, drahý atlas! Tak, tak, můj milý! A pak už máme s boží pomocí pomalu zase jaro, a ona zase ,nemá co oblíct‘, a máme zase už rozprávky o letním bytu — a tam na venek musí mít alespoň troje čtvery šaty nové, to se rozumí, a —“

„Bože můj — ty vidíš samé jen chyby —“

„Copak mají ženy také nějaké ctnosti? Poslouchej, kamaráde: ,Tohleto je nemužné!‘, to jsi už slyšel, když muž učinil nějakou chybu, vid’?, ale ,Tohleto je neženské!‘ — to jsi ještě *neslyšel!* — No — snad to vydržím ještě takhle rok — snad dvě leta —“

Ticho. Čtenář pojednou umlk. Hlava mu sklesla na prsa, ruce visí bezvládně k zemi. Prsa se skorem ani nezdvihají — je jakoby v jiném světě! Je mi ho tak líto — neodvažuju se promluvit. Ale — myslím — on přehání! — No jistě! Je rozmrzen — trochu okamžitých výdajů —

„Však já vím co — teď zrovna jsou hony —“

„To máš pravdu!“ volám potěšen, že přichází na jiné myšlénky. „Ukaž, nosíš v prstenu ametyst? nebo u hodinek? Ametyst přináší na honu štěstí! Nebo víš co? Navečer před honem vlez si do kurníku, počerni tam všechny vejce, a které z nich do rána zase —“

„Mám dobrého známého —,“ mluví čtenář jakoby ze sna, „s tím budu chodit! Už čtyřikráte někoho postřelil — ovšem jenom postřelil — snad ale bude mít jednou přece štěstí a —“

Nedomluvil. Zdvih se a odchází — krokem takovým divným!

Hledím smutně za ním. Vrtím hlavou. Nene — kamaráde, ty se mýlíš — najisto se mýlíš!

Jsem už hezky dlouho živ. Viděl jsem pěkný kus světa a života. Pozoroval jsem zblízka na sta manželství, takých i onakých. Ale to se přiznám, je-li mi něčeho v mém životě líto, je: že jsem se neoženil.

A kdyby ke mně dnes přistoupil můj největší nepřítel, podíval se mně pevně do očí a řekl: „Mám se oženit?“, položil bych ruku na srdce a odpověděl: „Ožeň!“

△ *V Praze 28. září*

Zejtra si řeknem: Už máme po svatováclavském posvícení! — Jaké bylo? Otcové pražských rodin mají staré své pořekadlo: „Už nás je jako u Sv. Bartoloměje — tam mají posvícení chudý(i) a my máme taky chudý(é)!“

Také nač teprve nákladů a příprav! Je rozdíl mezi posvícením městským („encaenia“, jak je věda nazývá) a posvícením „sedlským“ („paganalia“). My ve městech už z toho vyrostli. Jsme pokročilejší, jsme vzdělanější, než předkové byli, a nejsme tedy také tak mlsni. Náš jídelní lístek se zjednodušil a v den posvícenský nenalezneš na něm „kroupy s švestkami“, „vodvárku s peckami“, „sejr na pánvi“, „klobásy s octem“ a jiné ještě věci, o nichž letopisové s takovým pomlaskem mluví, — my se stali rozumní a skromní. Máme-li dnes nějakou tu husu, několik liber hovězího masa na polívku, nějakou skopovou a telecí kýtu, nějakou krůtu, kus zajíce a kousíček modré ryby, mísu knedlíků a mísu koláčů, my jsme spokojeni. Pak tedy džbáněček piva, koflíček kávy, náprstek rosolky, skleničku vína, a už nic víc! A pak hned na dvůr flašinet a hezkou holku kolem pasu —

*„Zatoč ty se, má panenka,
okolo mne
jako ptáček červenáček
okolo pně —“*

a oči se jiskří a nohy si dupnou a ústa si vejsknou, a už je nám dobře a „posvícensky“ blaze! Jenom tak při málu.

Arci, každý není přece tak skromný. Jsou také v Praze lidé, kteří musí mít k posvícení přece vždy ještě „něco“. Nejdivnější jsou v tom chutě, nejkudrnatější nápady! Můj bratra-

nec z Malé Strany například má letos k posvícení — kluka. Ano. Dostal ho včera ve tři hodiny odpoledne — jeho žena mu ho dala — a ihned přiběhl ke mě, aby mně to laskavě sdělil. „Von hejbá vočima a je takovej veselej!“

O čtenáři ale doufám, že zůstal také letos při pořádku obyčejném. První a hlavní věc: husa; poslední a item hlavní věc: holka. Husa už odedávna —

Hola! To jsem četl tyhle dny hezounkou bájku! Já se čtenáře ani neptám, chce-li ji slyšet — otázka ta by byla beztoho jen prastarou a známou, zešedivělou a mechem obrostlou frází — vždyť já jsem tyran, mohu čtenáři vypravovat, co vůbec chci, — tak ale tedy tu bájku!

Byly jednou tři dívky. Ta jedna byla chudá, ta druhá bohatá a třetí z nich byla nejvíc, ta byla princezna. Ta chudá byla čilá a čiperná a běhala polem a lesem vesele jako ten jarní vítr. Ta bohatá byla také čilá a čiperná, ale že měla tedy peníze a že žila v městě, kde lidé učí se všemu ve světě, učila se plavat, a uměla pak běhat a plavat. A když to viděla ta třetí, princezna, pozdvihla ruce a řekla: „Vílo, ty sestřičko má! Učiň, prosím, abych uměla běhat, plavat a létat!“ — „Dobrá!“ řekla víla, zmizela, a z princezny byla — husa.

To je to hezké — že? No já to dám čtenáři „posvícení“ — vždyť se dává „posvícení“ právě tak jako „poutě“! Jsemť v posvícenské náladě; ovšem toliko té velkoměstské, mírné, ale přece jen posvícenské. Mám radost, že posvícení městské nevybočuje ze soukromého života, ne navenek. Že hostina i pitka, ba i ten případný taneček obmezuje se na dům a na rodinu. Že v hospodě po něm nenajdeš nejmenší stopy.

Víte, já nenávidím hospody a hospodské — naschvál neříkám „hostince a hostinské“, abyste už z toho viděli, jak je nenávidím! Také jsem je miloval, také; „od hospody krokem, k hospodě skokem“ bývalo také mojím heslem: ale od té doby, co tam nemohu chodit, sneslo se na mne poznání a já se teď dívám na hospody a na hospodské zcela jinak — moudře!

Co hospody? Odvádějí manžely od domácího krbu! A co hospodští? Zabíjejí nám nejkrásnější národní naši ctnost:

pohostinnost! Stojí jediný hospodský „na výši svého povolání“? Je sobě jediný vědom „povinností svých mravních“? Štýrský kazatel Rosegger praví: Ne! Já říkám taky: Ne! Jsou dnes snad hospody ještě tím, čím původně byly: útočištěm hladových, znavených, pronásledovaných? Nejsou! Hospodský chce — co chce? — *vydělávat* chce, ano — *vydělávat!*

Jen ať mně nikdo neodmlouvá! Smí přijít chudý student do kterékoli hospody a dát si oběd? Smí unavený vandrovník zajít si tam volně na večeři a sestavit si pak několik seslí a natáhnout se a odpočinout? Smí nebohý hauzírník, když byl marně a bez výdělku obešel hospody a v hospodách stoly, sám si pak za některý ten stůl zasednout, něčeho dobrého se najíst a napít? Ach — dnešního dne už chudý člověk hospodskému „nic neplatí“! Dnes sobě hospodský všímá už jenom lidí penězi zásobených, bohatých — takové on obléhá, těm se kloní, z těch on ty peníze tahá, a stalo se už — přísám bůh, já nelhu —, že hospodští ze svých hostů skutečně *zbohatli*, že sobě koupili dům, dva domy, statek — je to hanba!

A ti hospodští hrají si ještě na „křesťany“! Mají i svého „patrona“, řádného svatého, který má svůj den i v tištěném kalendáři, — to svatého *Theodáta* — ach jak jsou od svého patrona, od svého ideálu vzdáleni!

Ano, také svatý Theodát byl hospodským, ano — ale jakým! „Kdyby byli sami takoví hospodští a hospody jako ten Theodát a jeho hospoda, tož my bychom neměli tolik příčin od návštěv takových míst tak dolehlivě zrazovati.“ — to neříkám já, to říká dr. Jan Ev. Bílý, farář!

„Svatý Theodát byl hospodský v Ancýře. Avšak dům jeho nebyl schůzkou pijáků a ožralců, takových lidí on ve svém domě netrpěl: nýbrž byl útočištěm chudých a všech pomoci potřebných. Jeho hospoda podobala se chrámu, ve kterém on jako kněz hosti k *dobrému* vodil a napomínal; mnoho hříšníků obrátil, mnoho Židů a pohanů k pravému bohu přivedl, svou modlitbou mnohé uzdravil...“

Ptám se — abych tedy už nějaký určitý případ uved, ptám se: kolikpak židů už obrátil například Brejška? Nebo kolik pohanů — he? Odpověď, pane Brejško!

Povídám: pořádný křesťan dnes už do hospody *nemůže!* Křesťanská duše touží především po svatém klidu — jakpak ale mohu býti tam klidný, když zasednu za stůl a jen o dva stoly dále zasedl — staročech a jí si svůj bifštek, — je to snad slušné?!

Ale hlavně si ocet se mnou hospody rozlily vloni! Když začal ten rámus se sklepníci! Nu ano, to se rozumí, — když po jiných velkých městech, když i v Římě, a to jednou v slavném Koloseu a podruhé na proslulé Tarpejské skále, měli sklepníci schůzi a usnesli se na rezoluci, že sklepnice musí ze světa — nu to se rozumí, tu musili přijít také sklepníci pražští a polínko přinést!

Ne, já proti mužským sklepníkům nejsem! Když je sklepník náležitě vyšňořen, když hlava se mu leskne pomádou a frak kosmetickým lojem, když mu z úst dýše tabák a ruce páchnou omáčkou, je to zjev taky milounký a pěkný! A rovněž nevidím zase na sklepnících ženských samé snad jenom ctnosti! Čert by ji vzal, takovou sklepnici, když je tam její milý, aby se hnula od jeho stolu! Ale co je to platno — já nemohu si myslit pořádnou zahradu bez růže, pořádné léto bez tepla, pořádnou hospodu bez obsluhy ženské! Když ty škrobené sukýnky šustí! Když ta veselá očička svítí! Když to sopránem zvoní: „Prosím — hned!“ „Plzeňské? obyčejné?“ —

Ale hynou. Mizí. Nalezají se už málokde — a za mého mládí byly skoro ještě všude —

Ó vy vzpomínky luzné! Jakoby tanec víl, tak se ty obrazy honí — —

Tereška — drobná Tereška! Říkali jsme jí „mater verborum“, protože o slovo, o nějaký dobrý výraz nikdy nebyla na rozpacích. — „Nevěsta měla bílé atlasové šaty, krásnou kytici, a na kytici — no jak se tomu říká — tomu z papíru, aby se mohla kytice držet — *paruka!*“

Kristýnka! Té jsme zas říkali „Tynda“. Pořád se smála — pořád, jako když zvonečkem zvoní: nahoru — dolů, nahoru dolů! „Polívka je drobečková — hehehe — maso s rajskou omáčkou — hehehe — a pak máme zajíce načerno nebo čočku s vejcem, hehehehe...“

Lízi! Zrzavá, obrovská! Té jsme říkali „kočka“, pro její zvláštní, tak divně svítící, tak podivně se stahující oči. Byla ale skutečně jakési noční zvíře, ta Lízi; najednou nám zmizela, a o rok později jsem ji potkával ve Vídni, na nejpřednějších promenádách, elegantně oděnou, ale vždycky jenom *večer* —

Fany! Medová, mladičká vdova. Neminul ani týden, aby nám nebyla vyprávěla o nějakém ženichu novém, vždycky o jiném. Konečně se ale přece rozhodla: „Toho si teď vezmu!“ Jenže on si vzal jinou. A Fany vzala vitriól a vychrstla jej na něj! Zavřeli ji a došlo až k přelíčení — „Já jenom lituju, že jsem mu nevypálila oči!“ řekla.

Katy — ach *Katy!* Ty vlásky, to čílko, to tílko! Jednou — bylo to v letní nedělní odpoledne — omrzel mne „Lumpáci-vagabundus“ a zašel jsem si do hospůdky. Bylo tu prázdko. Jenom *Katy* seděla u okna a šila. Podal jsem jí krásnou červenou růži. A ona vyšla do kuchyně a přinesla mi buchtu! — Byl to jeden z nejkrásnějších okamžiků mého života!

△ *V Praze 6. října*

Zaplat' pánbůh, že už je neděle, že mohu tedy mluvit — to jsem tenhle týden vystál strachu! Prosím vás, kolegové, — počkejte ale ještě chvílku — jen chvílenku — nemohu strachy popadat dechu — —

Prosím vás — pojdte trochu blíž, já bych nerád příliš nahlas — prosím vás, všimněte si přece té letošní podzimi — v noci mráz, zrána všude jíní, z venkova zprávy o napadlém sněhu — prosím vás, propánaboha, ať nám letos netento ten „první zmrzlý“...! Měli jsme dosavad tak hezounký rok, všechno se nám vedlo, všechno jsme chytli — náš list měl „nejprvnější fialky“, „první hrom“, „první konfiskaci“, „prvního chrousta“, „první druhý květ třešňový“, před třemi nedělemi šťastně také už „první sníh“ — utéct nám ten „první zmrzlý“, já bych se propad. Snad ještě ani není — já to připouštím, že není — ale vždyť se ho můžeme vypůjčit, máme kredit...! — „*První zmrzlý*. Dochází nás víře téměř nepodobná zvěst, že za Králíky (dejte „za“, Králíčtí nebudou pak moci opravovat) v noci na včerejšek vedle silnice nalezen muž neznámý... nejspíš vandrovní... u něhož nebylo také nalezeno domovských průkazů žádných...“ vždyť vy mi ale už rozumíte...! — No to jsem rád, že jsem si to odbyl!

Však je to letos vskutku hanebný podzim! I vždyť ty mne nespleteš, ty modré nebe, které se mi právě teď tak nevinně do okna díváš, a ty jasně lesknoucí se slunce, — ó ne, vy si ze mne neuděláte „dobrý den“ — já říkám: *hanebný!* Čtyry neděle od rána do večera deště, čtyry neděle od země do kolena bláto — lijáky, kroupy, kaluže, mrazy — hanba! Kdežto jindy — ach bože, jindy!

Jsou lidé, kterým podzim je i milejší než jaro. Jsou básníci, kteří teprve pak spouštějí své písně, když už i poslední

špačkové odstěhovali se z luk a poslední skřiváci z holého pole. A jsou přírodozpytci, znalci, kteří praví: „Příroda je *jenom* na podzim krásna! Když každé jitro je pak tak jasné a zlaté. Když lehounké, jemnounké mlhy před sluncem prchají jako víly před blížícím se krokem. Když na špičkách klasů a listů houpá se ledový démant. Když lidský zrak čistým vzduchem nese se až do netušených dálí a s nevýslovnou rozkoší spočívá na plápolně zbarvených lesích, kde zežloutlo listí a zrudly už chumáče semen. Když vzduchem lítá předivo babího léta a na šat se nám chytá opeřené símě, abychom je zanesli kamkoli, kde by přečkalo zimu a vyčkalo jara...“

A já zase říkám: podzim člověka příjemně lechtá! To ticho kolem škrabe a škrabe lehounce po žebrech, až se — dostane pod ně a do srdce — a srdce se rozteskní a chvěje — tak podivně — tak sladce! Je sice pravda: na všem po vůkolí je rozestřena rouška smutku, odevšad vane elegie, všude samé umírání — ale člověka to nijak nebolí — jen to tak hezounce šimrá — —

Podzimní procházka lesem a sadem! Jaká to rozkoš! List po listu se ulamuje, krouží a padá dolů. Oči nestačí ani se ohlížet po nich! Každý list jinak uvádal, jinak se stočil a jinak dle toho snáší. Jeden je zahnut jako podlouhlá loďka a kolíbá se vzduchem a kolíbá, zrovna jako ta kocábka na živé vodě. Druhý se stáčí ve pěkné spirále, uměle, lehýnce k zemi. Třetí se ve vzduchu třepetá, jakoby v strachu, a letí se štopkou vzhůru, jakoby s ručičkou po větvi nazpět vypnutou, — už ale také dopad! A ještě sebou každý ten list na zemi jednou pohne a trochu se otočí, jak by si lepšího místa hledal, a pak už tedy leží tiše.

Vtom zahučel vítr — větve praskají, hustě padající listí chrastí, celý oblak letí a hučí a mele se mezi stromy — — zní to ze všech stran, jako by harašily kostry — člověku běží po zádech lehýnký mrazík — ale svaly se pnou a krok se pevní — a člověk se cítí tak zdravým, tak silným.

Jděte si *letos* někam do lesa, podívat se na to prazvláštní divadlo — jděte!

Vidíte — a já mám dobrého známého, který vzdor těm

deštům den co den přece je v lese: v Krči, ve Hvězdě, na šárecké stráni, kdekoli! Že prý je tam přece krásně! Jenom ty žížaly — cesty prý jsou žížalami zrovna posety — to prý bych se podíval, co je tam žížal! Jen abych prý šel, že prý se až rozesměju podivením! Ale nešel jsem, ani sebehezčí liják mne tam nevyhlákal! Taková mizerná naše žížala — nejvyrostlejší je snad 12 centimetrů dlouhá! V Austrálii mají na dva metry dlouhé a na coul přitom tlusté — to bych se snad přece rozběh!

Já myslím, že letos nadává už i každý venkovan!?! Ačkoli je „s přírodou srostlý“! Nemůže k zemi: vybírat brambory, dobývat řepy. Jen jestli zavčas obstaral alespoň to nejnnutnější! Jestli vybral pro krmník kapouny a krůty, abych měl na svátky patřičnou pečení! A jestli řádně obstaral chřestové záhony, abych hned zjara měl, co mi tak chutná, — nebo nemít jednou časně zjara pořádného chřestu, tak se mnou česká země ostatní měsíce nevydrží!

Jakpak je asi letos například s honbou? Jakpak se vydařily koroptve? Jak zajíci? A co srnci? Přece to patří také do „Národního hospodáře“; ale rok za rokem o tom všem v našich novinách ani zmínky! O nějakém pořádném honebním fejtonu už ani nemluví! Člověk, chce-li přece něčeho zvědět, aby se zeptal kuchařky. — „Náno! Copak je letos s bažanty?“ — „Já nevím, ještě nám nepřišli žádní!“

Tak, nepřišli, a zrovna teď jsou nejchutnější! Ano! Item divoké husy, divoké kachny, sluky, divocí holubi, koroptve — „Nešanovat!“ — zní teď pro ně všechno pravidlo myslivecké. A „nešanovat!“ také divokého kance, je teď nejtučnější! Zrovna jako medvěd: tučné maso, hustá kožešina. Vůbec jsou teď už kožešiny dobré a žádná panička, která je opravdovou hospodyní, neměla by více odkládat, nýbrž už už vyzvat manžela: „Vezmi tři stovky — půjdeš se mnou k Šiffnerovi!“ Abych ale pokračoval v mase: srnec se teď už trošičku lepší, jelen nestojí pořád ještě za nic, daněk také za nic — arci máme tedy náhradu v dotknuté té pečince medvědí —! Jíte rádi medvědí? Já náruživě!

Jedl jsem ji ve svém životě arci jenom jednou. Vlastně — —

No ono to bylo takhle: Když byla roku 1873 světová výstava vídeňská, byla při ní také „restaurace ruská“. A noviny přinesly ihned zprávu, že tam lze dostat mimo jiné též medvědí šunku. — „To se rozumí — *tam* zítra půjdeš!“

A šel jsem. Díval jsem se chvílenku na jídelní lístek — „Medvědí šunku!“ — a odhodil jsem lístek s elegantní nedbalostí, jako by u nás každého pondělku byl „hrách s medvědími škvarky“ a každého pátku „medvědí šunkofleky“. Sklepník mrsknul servítem pod páží, přikročil ku bufetu, nazdvih skleněný příklop a nalezající se tam talíř vzal a postavil mi na stůl.

Dva kulaté kusy, as jako venkovské lívance velké. Trochu šedé a trochu růžové. A po povrchu mdle lesklé.

Dívám se na to.

„Tak ty jsi ten medvěd! *Ursus arctos* — medvěd obecný. Žiješ od Španělska až na Kamčatku a od Lapska až dolů k Libanónu. No tak vidíš — a já zas jsem český spisovatel! Ano! A žiju obyčejně od Prašné brány až k Řetězovému mostu... — Zlatá doba vás medvědů v Čechách jest již tatam — zlatá doba nás spisovatelů v Čechách ale ještě nenastala. — My dva jsme si, kamaráde, trošičku podobni — pravda? Alespoň po mravní stránce! Tvoje povaha je přímá a upřímná, bez všelikých úskoků — moje také. Ty jsi bojovník poctivý — a já také. Ty jsi člověku jen tehdáž nebezpečný, dráždí-li tvůj hněv, — a já také. Ale teď mi už, příteli, odpustíš —“

A zabod jsem vidličku do bližšího kusu. Nasadil jsem nůž. Zakrojil. Maso se pod nožem trochu uhnulo, ale nůž ho nerozříz.

Zakrojil jsem znovu. A potřetí — počtvrté —

Snadže nůž —? Ach ne, ostrý jako břitva! Pozdvih jsem oči. Sklepník stál tu opřen o blízký sloup, se založenýma rukama, a zachytl jsem, že se byl na mne koukal.

Co teď s tím! Doma já nejradš šunku — každou šunku — chytnu si do holé ruky, do druhé ruky slaný rohlík — to to chutná! — a šunka povolí, i když je tuhá! Beztoho tu zrovna teď nikdo není —

Rohlík — kus šunky — a už jsem se zakous! Šunka se táhne

vpravo — táhne vlevo — táhne kupředu — zrovna jako guma
— a pak se pomalu zase stahuje a scvrká —

„Sklepníku — nechcete si pochutnat —?“

Sklepník uklonil se zdvořile, ale odmítavě, jako by chtěl
říci: „I vždyť já nejsem hloupý!“

Praštil jsem šunkou, vytáhl portmoné —

— — — — —

A zrovna teď jsem praštil tady zas perem.

Vytřešťuju na čtenáře zraky.

Propánaboha — o čempak chtěl jsem vlastně dnes psát — —

NÁRODNÍ LISTY 6. října 1889

△ *V Praze 12. října*

Co platno — už se nám vánoce šerí! To už je takový jejich zvyk: dvanáct dní trvají, dvanáct neděl předesílají své paprsky. Nechtě na kolemjedoucím ručním vozíku haraší v pytlích ořechy, nechtě potkávající nás nosička vleče se s nůši jablek, že se až k zemi shýbá, nechtě nám od lahůdkáře začpějí ryby do nosu, že bychom smradem padli, — mimovolně vzpomínáme si přitom už na vánoce — vánoce už se hlásí. Ještě ostychavě, ještě jen ťukavě — ale již se hlavičce dívčí zdá, že bude musit přece už brzy začít přemýšlet, co mimo hubičku nadělí tatínkovi, mamince a ještě někomu, již mateřské oko hospodyňské zkoumavě bloudí po členech rodiny a jejich oděvních potřebách, a otcovskou rukou to cuká, jako by měla už už poškrabovat starostlivou hlavu, a otcovskému hrdlu je do bručení. Ano, Štědrý večer žádá už svých příprav. Ale příprav *jak* pro dávání, *tak* pro braní! Vždyť i to braní vyžaduje zvláštního, dobrého cviku, a já se přiznám, že už tak někdy teď po večeři, když je kolem ticho a nikdo se nekouká, počínám táhle povzdychovat, jako když srdce je naplněno citem, že zahledím se jakoby v pohnutí do kteréhokoliv koutku, usmívám se slastně a rozpačitě, tisknu si rozechvěle ruku a pronáším třeba padesátkrát za sebou „Ale ty můj bože —!“ a „Ne, to je příliš —!“, jen aby to znělo pravým svým tónem. Čtenář bude mít o Štědrý večer ze mne velikou radost.

Vánoce jsou svátky „dobrého srdce“. O vánocích slaví lidská dobrota svoje vítězství. Vánoce, musím to říci, jsou mi také proto nejmilejší ze všech svátků, ba jsou k mému naturelu jakoby zvláště stvořeny: nebýt dobroty, já bych ji vynalez! Zdalipak byste uvěřili, že je mně například dnes — píšeme teprve 12. října — upřímně už těch koledniček líto,

kteří o svatého Štěpána, dne 25. prosince, budou se potloukat po pražských dveřích! ? Ano, a sice proto, že je letos neúroda jablek! Že koledníčkové žádných nedostanou, že povlekou se domů s poloprázdným rancem, — inu, kolosálně dobré srdce, to moje — to věru zasluhuje, aby se pro příklad dalo do novin, — a já to také těmito řádky činím.

To je moc, tuze moc pěkný zvyk, tohleto dávání nás „lidských dobrodinců“ do novin! Poskytuje to výborný příklad, lechtá to nás dobrodince a činí to noviny zajímavé. Po staletích ještě budou se v těch novinách hrabat a z nich do historie vypisovat, co kdo kdy pro chudé činil, zrovna jako teď to činí se starými zápisky městských a jiných písařů. Rozumí se pak arci samo sebou, zajímá-li cos podobného i pozdní potomky, že lidi souvěké zajímá to tím více! Ráno noviny přijdou, člověk je rozestře, a už jako by byl v srdečném rozhovoru s řadou svých známých a přátel! „I ty troubo! To ty chceš dostat řád, vidže? No počkej, dostaneš!“ — „Pětku — milionář! To je tak v rodině, už jeho otec bejvával špína!“ — „No, to se rozumí, milostpaní musí při všem být! Ta toho tam asi nadrčí — taková chlupatá huba...“

Někdy mívá dobročinnost zimního času zrovna až orgie! Je to vskutku zvláštní, že lidé jsou průměrně od října do března lepší než od dubna zase až do konce září; ale je to zcela přirozené a už jsem to jednou důmyslem svým tady vysvětlil. V zimě se totiž každé těleso scvrká, také tedy to tělo lidské, a veškerý člověk je srdci svému pak blíž nežli v létě — to je to celé! A když jednotlivec, scvrká se i veškeré lidstvo — člověk člověku je bližší, jeden druhého hřeje. Důmyslné!

Uvidíte, teď už to začne! Sbírký na šatičky pro chudé školní děti. Polední polévky a ohřívárny pro ně. Rumfordská polévka pro lidi nejchudší. Pravidelná činnost v „jídelnách pro lid“. Rozdávání potravin, uhlí, dříví, měsíčních almužen.

A nejen lidem že se činí dobré: „lidskost“ pokročila, chrání již i zvířátka. Čeho dříve zakoušelo na zimu jenom to zpěvné ptactvo! Právě teď bývala nejživější čizba na ně a zpěváčkové chytáni na lep, do ok i do tenat, a pustnul les a sad a poněměla česká země. Ale člověk se zpěváčků ujal, člověk vydal zá-

kon: „Hanebný čihaři! Ode dneška nepochytáš stehlíků ni čížků, ne červenek ni sedmihlásků! Sic budeš trestán!“ To učinil šlechetný člověk!

Je arci pravda: hanebný čihař zákona nedbá. Chová se, jako by zákon ani na světě nebyl. Ale člověk je přísný, a alespoň dvakrát za rok chytne si milého čihaře a vezme mu dvě klece a v nich stehlíků a čížků, červenek a sedmihlásků, co jich tam právě najde. A člověk otevře ty klece a propustí ty ptáky na svobodu a přijde za to pokaždé do novin — jak už praveno, *dvakráte* za rok!

Načež se děje toto: Ptáčekové byli schytáni na lep. Na peří mají plno lepu a křidélko jakoby svázal. Čížka si srazí tamhle hned u nároží kluk čepicí k zemi a odnese si ho v hrsti domů. Stehlíka chytne kočka. Červenka vylítla přece až na střechu a poskakuje po žlabech a římsách, až zahyne hladu. A sedmihlásek dolítl do městského sadu, ale tam zůstal viset ve křoví a pošel. A čížek pod čepicí a stehlík v kočičí tlamě a chcípající červenka ve žlabu a oběšený sedmihlásek v křoví pochvalují člověka a říkají: „Člověk je dobrý!“

A teď vytřešťuje člověk na mne své kulaté oči a ptá se: „Tak copak mám dělat?“

Inu, človíčku, — on ti byl jednou v Praze jeden takový pán a ten pán byl obecní starší, a když se jednou na radnici mluvilo o chudině, řekl: „Tak copak máme tedy pro toho chudého člověka tedy dělat? Snad mu nemáme fortepiano koupit?“ — A tomu pánovi odpověděli novináři: „My máme chudému poskytnout možnost, aby se živil!“ A já, vidíš, také nežádám fortepiana pro čížky a stehlíky, já novinář žádám také jenom: „Poskytni ptáčkům možnost, aby se uživil! Vezmi trochu jemného, suchého dřevěného popele a posyp jím místa znečištěná lepem! Nejznečištěnější pířka škubni! A dej pak ptáčky do jedné z těch velikých klecí v městském parku, dej jim tam trochu suchého, čistého chrastí, dávej jim zobu a vody, a za tři neděle je pak propust!“

A podal jsem tímto zároveň dnes druhý už důkaz, jakže jsem já skutečně, obzvláště dobrý. A podám ihned důkaz zde ještě třetí, a ten už každého ohromí! Zajisté že jste už

viděli ty letošní zimní klobouky dámské — ty nazad se stinidlem uzounkým, po stranách o něco širším, nad čelem ale hodně širokým, placatým, nevýslovně hloupě kupředu trčícím, na kterém se potřásá pérová neb stuhová zdo­ba — vypadá to jako lopata se smetím — viděli, vidíte? Nu tak vidíte: já na ty klobouky *nehubuju!* Rovněž všimli jste sobě asi už těch živůtků s těmi rukávy nad ramenem ve tak zvláštní formu sebranými, že připomínají člověku inzerát „Každý úterý a sobotu čerstvé jitrnice“ —? — vidíte: já také těmhle rukávům *nenadávám!* A zajisté znáte také už ty nynější, křiklavě červené, zcela nové přízdůbky turnýr, vypadající jako obrovský kohoutí hřeben —? — vidíte: potkal jsem už dosti ženských, ale ten kokrhel jsem nestrhl z nich ještě *žádné!*

Protože jsem právě člověk teď zimně už dobrý! Protože v dobrotě své odpouštím ženám i ty všelike módy! Protože vidím — ano vidím teď v módě i posvátnou poezii. „Jen zevšednět mi nedej, bože!“ domlouvá se básník. A: „Jen zevšednět mi nedej, bože!“ domlouvá se žena. Proto má ta žena pro každou sezónu jinou zas módu. Proto je den co den vždy přistrojena jinak. Proto je žena jiná doma a jiná na ulici a jiná ve společnosti a jiná v divadle atd.! A kdyby nebyla, kdyby se nejinačila, kdyby něčím zas zraky nevábila, — ty zraky by zlhostejněly, zjev by zevšedněl — „Jen zevšednět mi nedej, bože!“

A také proto nehubuju, že náhodou nemám času. Připravujuť se na věc důležitou.

„Mr. fonograf“ — Edison sám mu říká „mistr fonograf“ — cestuje teď po Evropě. Právě je v Berlíně, pojed­e do Vídně, a že je Praha „mezi Berlínem a Vídní“, zastaví se asi v Praze. Zajdu si k němu. A to se rozumí, že do něho něco promluví.

Jsem žádostiv — to prý je prazvláštní dojem! Člověku vlastní hlas je prý pak cizí, člověk ho nepoznává — nu ano, protože nikdy ho nezaslechl!

Původně jsem arci chtěl do fonografu raději něco zpívat. Já totiž náramně krásně zpívám. Příjemný hlas, znamenitý přednes — mohu říci, že kdykoli jsem zpíval „My máme

děvečku kudrnatou“, přítel Lev vždycky byl u vytržení! „Ty máš francouzský akcent,“ říkal. Nu ano — on mohl být spravedliv: já jsem s ním nekonkuroval.

Ale teď to počasí — chytla mne pojednou rýma a můj hlas — víte, můj hlas — poslouchali jste už někdy, když se v zimě na silnici krahujec s vranami pere — ?

Tedy budu jenom mluvit! Ovšemže něco moudrého — co už má cenu — což stojí za to, aby se vlastním mým hlasem přeneslo tedy až na pozdní věky!

Říká se „Pythagorejská věta“ — „Senekovo pravidlo“ — „Newtonův princip“ — to se rozumí, že se bude po tisíci-letích říkat „ Δ ova věta“ — „pravidlo“ — „princip“ —

Ale — čemu? — co!?

Přiznám se, že nic nevím. Jsem tak ňák pitomý — skoro hloupý — snadže je to s vlastními myšlénkami jako s tím vlastním hlasem —

Prosím tě, dobrý čtenáři, jestli se snad pamatuješ, že jsi někdy četl ode mne nějakou rozumnou větu — —

NÁRODNÍ LISTY 13. října 1889

△ *V Praze 19. října*

Řeknu to zcela upřímně: já nemohu Bismarcka už ani cítit! V takových věcech je beztoho nejlepší odevřenost — muž proti muži! A já mám ku své nenávisti příčinu osobní, velikou, mohu o něm mluvit jako — no víte jako ten o — no víte o tom: „Nemohu ho vystát! Kdykoli mám vtíp už na jazyku, on jej pronese přede mnou!“ — Což o to, ono mu to ovšem lichotí, když mu někdo řekne — a pochlebníků je všude dost: „Kolosální nápad! Zrovna jakoby od △!“ — a já bych mu ždibek své slávy konečně dopřál; ale když mi to kazí nedělní obchod!

Čtyry neděle už se nosím s vtípem o barónu Münchhausenu, čili po česku — protože my Čechové nemáme šlechty — o panu Prášilovi, — tumáš! Někdo tam nahoře v Berlíně vysvětluje Bismarckovi Edisonův fonograf, a on, Bismarck, si zavtipkuje: „Toť je jako s tou Münchhausenovou poštovní trubkou, když v ní rozmrzala natroubená píseň!“ A noviny, to se rozumí, ihned: „Trefný, znamenitý nápad!“ Po čertech těžká pak konkurence: já nemohu také ještě mezi týdnem mluvit — a teď jsem počtyrykrát v neděli musel čtenáři naprosto jiné věci říkat — —

Ale nápad je dobrý. Protože se zakládá na čiré pravdě. Ano, ano, už je dnes po Prášilech! Co je nám dnes ještě ta trubka páně Prášilova, které se lidstvo obdivovalo po dvě století a která tu svou píseň odtroubila přece jenom jednou, a i to jen kdy sama chtěla, — je už daleko překonána opravdovým fonografem, který odtrubuje, kdykoli a kolikrát my chceme! A kachny páně Prášilovy, kterými povznes se do povětří, — ty jsou daleko zas překonány všemi možnými našimi balouny! A kanóny páně Prášilovy jsou daleko překonány těmi kanóny, které dnes nepříteli trefují „odzadu“, a střílejí tedy „ko-

lem rohu“! A kuň páně Prášilův, který se snesl bez úrazu ze špičky věže, je daleko překonán dvacíti Amerikány, kteří se balounovými padáky snášejí až z výší dvacíti věží. Ach už je po všech těch oblíbených povídkách fantastických — vždyť už je věru i po těch našich starých pohádkách zlatých! Co je nám dnes ještě „Dlouhý, Široký a Bystrozraký“!? Vezmu si železniční vláček — nemusí být ani tak zvláště „dlouhý“ — a přelítnu za den „patero království“! Vezmu si maličkou parní pumpu a vypiju celé jezero! Vezmu si teleskop, telegraf, telefon a dovím se všeho a všeho, co děje se v daleké dáli! Co je nám dnes ještě ta „vděčná rybička“, která vynášela prstýnek z mořské tůně, co „zlatá muška“, která uměla naslouchat mravencům, — vezmu si potápěcí zvon, vezmu mikrofon — — ech už je po pohádkách, už žijeme sami jakoby v pohádkovém víru — a člověk je z toho celý už pitomý, hlava mu jde kolem, on světu už ani nerozumí — —

Vzpomínám si nazpět. O nějakých *čtyřicet* let, když parní vozy a parní stroje zrovna začaly hýbat trošičku světem. Vyšel tenkrát obraz, humoristický, satirický: čeledín sedí na parním pluhu, oře a čte přitom noviny. Triumf vší lidské fantazie — znamenitý vtip — lidstvo se popadalo za břicho! A *dnes*? Vzpomínám nazpět o *dvacet* let. Byly v módě fantastické povídky, jakže to bude vypadat roku... nebo roku... při stálém postupu té divoké vynalezavosti lidské — já sám jsem psal tenkrát pro Humory povídky podobné, a — *dnes*? Dnes už se ani nikdo netroufá napsati historiku takovou — než by ji dopsal, snad už by každá ta „hloupost“, každá ta „nemožnost“, všechnen ten „nesmysl“ byl živoucím skutkem! Žijeme v době, kdy „nemožnost“ zmizela ze světa, kdy hloupost vzbuzuje obdiv. Aby byl ještě tedy před *desíti* lety hostitel hostům svým řekl: „A teď trochu zábavy! Kterou tenórovou partii chcete od Mierzwińského slyšet? Mám je tu všechny ve vosku! Či chcete trochu snad poslouchat, jak hučí Niagara? Nebo se trošičku zatřást při řvaní berberského lva? Včera přišlo čerstvé!“ Hosté by byli myslili, že hostitel je potrhlý, že má v hlavě, — ani za vtip by to nebyli měli — „Taková hloupost!“ — Nebo aby pražský pan hostitel před *pěti*

lety byl řekl: „Počkejte minoutku — to se dovíme ihned! Zeptáme se na to mého syna v Pešti. — Poslouchej, Franci, jsi teď doma...“ — „Taková hloupost!“ —

Tyhlety dny potkali jsme se s doktorem F. — „Škoda že jste nebyl v Americe, — tam byste se měl ještě podívat!“ praví v rozmluvě ke mně. — „Mně už jízda nák škodí. Počkám, až tam budu moci pěšky,“ a dívám se, zdali se mému vtipu směje. — „No pročpak?“ a tvář jeho zůstala zcela opravdová, „když budou teď stavět most přes La Manche, dojdou také k tomu, aby postavili přes okeán. Nadělají ostrůvků pro stavbu pilířů — most bude mimo železnou dráhu moci sloužit i obyčejným povozům, ano i lidem pěším — na ostrůvcích mohou být hotely...“ —

Bude to podivně, přepodivně vypadat na tom našem světě! Vezměme například tedy bitvy! Prach už nebude kouřit a smrdět, kanóny už nebudou bouchat! No, *zcela* nové to ovšem není: kdysi u Thermopyl byla jakási bitva, která prý také nesmrděla! A rovněž nesmrděla prý bitva mezi Zábojem a Luděkem — teprve o celé tisíciletí později přišli profesoři české university a trochu ji osmradili! A bude to přece jenom proti nynější zvyklosti naší a kdoví co při moderním proudu se ještě stane! Když prach nebude smrdět, je tedy možno, že příjemně zavoní. Když kanóny nebudou bouchat, možno, že budou vydávat líbezné zvuky. A když bude lahoděno už několika smyslům, pročpak by se ještě neudálo, aby také střelná rána působila smyslnou rozkoš a dělovou kulí trefený aby mimovolně křiknul: „Sakra, to je to dobré!“

Bambitky, ručnice, mitrailleusy a kanóny se tedy naladí, seštemují, a bitvu jako by prováděl veliký orchestr o několika sborech.

Vojevůdcem bude teď „virtuos“, který bude provádět dobře už osvědčené, klasické skladby, tedy umělec reproduktivní; nebo „komponista“, muž produktivní, který si zkomponuje svoje bitvy pokaždé sám. Poslední druh ovšem že bude vážnější.

Vojenské sbory se postaví a připraví zbraně. Opakovačka jim udá „a“, místo oboe. Těm, kteří hrajou u jednotlivých

nástrojů „prim“, sdělen už tajný plán: „Napřed g moll, dolce, larghetto, snad tím nepříteli oklamáme; ale pak s C dur na něho!“

Vojevůdce zasedne k dirigentskému stolku a zaklepá. Zaklepá podruhé, zdvihne obě ruce, a teď to začne. — „Aha, oni na nás do E — no počkejte!“ — „Fis — Fis na pravém křídle!“ — „Neusněte mně tam v centru — vivace — allegro!“ — „Hrom do toho, vždyť tady není žádná pauza!“ — A skladba bude mezitím pokračovat a vířit dál a dál, mohutnět do forte a zase podechovat až do pianissima, průvodní motiv bude růst a pronikat, skladba bude postupovat — vítězit — finale — triumphale — kapelník odklepá a kolkolem po světě zazní potlesk, že se budou až oblaka třást! A lehce i těžce ranění, umírající i mrtví budou v pochopitelném nadšení aplaudovat s sebou a volat: „Da capo — da capo!“

A někde tu v koutečku bude stát fonograf a zachytne znamenitou bitvu do vosku už pro všechny časy! Za sto, za tisíc let, kdykoli mohou si ji lidé opakovat!

Už bych si věru rád s ním, s tím fonografem, sám také trochu zahrál! Rád trochu si do vosku nachytl zajímavých promne zvuků! Vždyť jako jsou kapesní aparáty fotografické, budou přece také kapesní aparáty fonografické, — vtip o děláni si uzlu do kapesního šátku — „Abych tu árii nezapomněl!“ — nebude snad už za měsíc žádným více vtipem!

Však už *teď* se fonografují tisíceré věci! Pan Edison má paní a ta paní má dítě — šestiměsíční mrně — a měsíc co měsíc paní Edisonová si už zafonografovala, jakže to mrně bečí. Když si tak pomyslím, co jen jediný člověk se ve svém životě navrní, napláče, namluví, nakřičí — pěkně děkuju, to bude za padesát let nahromaděno pěkného řvaní!—

Že prý je už na samém tom voskovaném válci znát, mluví-li žena nebo mužský, zpíval-li soprán neb bas, — budeme tedy snad ty voskované plástě jednou číst, jako muzikant čte a slyší i bez nástroje a zpěvu na papíře každičkou skladbu! Tomu ale budeme se musít nejspíše zvláště pak učit, jako stenografii, jako — ech už zase učení nové! Ovšem že tentokrát praktické, člověk z fonografu bude alespoň něco mít —

Až já k Novému roku budu rozesílat vizitkové svoje fotografie a ty fotografie budou mým hlasem říkat „Šťastný a veselý!“ a pak zamlasknou, jako by daly pusu —!

Až si toužící milenec dá svoji milou „na válec“ a z vosku vyletí sladce jako med to její: „Máš ty mne opravdu rád?“ a on se zmýlí a vtiskne za to na válec hubičku a zavoskuje si hubu —!

Až hodný, povedený zeť bude si moci zpřítomnit svoji vzdálenou tchyni, naslouchat jejímu drahému hlasu — no arci, arci — živoucí tchyni mu fonograf přece jen nenahradí —!

Až starý mládenec za prázdné chvíle si uspořádá kongres svých milenek bývalých, nastrčí do třiceti fonografů třicet voskových válců, najme si třicet posluhů a nechá je najednou točit za třicet mosazných klik —!

A může si zábavu ještě pak stupňovat — může nechat milenky najednou promlouvat hlubokým basem — a drmolit zase jako kávovým mlejnkem, neboť fonograf mluví také výš či níž, pomalej či rychlej — on karikuje — je pomůcka komická — něco pro Jindřicha Mošnu —: „No jakýpak tohleto udělá tedy efekt!? I hrome — žádný — to by se nikdo ani neušklíb — čerstvěji — čerstvěj — hehehe — to bude teď bouřka!“

A bude i pomůcka literární! Milenec mluví do fonografu něco pro svou milou — vejde jiná milá, mluví do toho — zápletka — veselohra — spisovatelé, honem!

Ba bude najisto i pomůcka vědecká, jakou dnes je například již telefon. Dnes naslouchá medik už v Praze, jak klepe srdce někomu ve Staré Libni. Právnický uzavírá z Prahy do Vídně „smlouvu na elektrické cestě“. A teolog — cožpak teolog — teologie vždycky kráčí v čele! Už po čtyřicet let posílají papežové požehnání telegrafická, a jsou prý vskutku zcela tolik platna jako ta, která udílejí ústně!

Jen kdyby nebylo těch železných drátů při všem! Těch houstnoucích sítí nad naší hlavou! Přitahují mraky, hrom do strojů bije — —

Ale ještě jsem neviděl také ten telefonní vynález nejnovější! Redaktor sedí pohodlně u psacího stolku, má na hlavě přilbu,

z té vychází drát, ten jde k telefonnímu stroji — redaktor naslouchá a už také hned píše — —

Jenže jsou ty vynálezy všechny dosud jen pro jediné „čidlo“, pro sluch. No — Edison už slíbil, že se postará i o „čidla“ ostatní! Už prý je tomu na stopě a budeme prý po drátě zrovna tak daleko vidět, jak daleko teď slyšíme po něm.

Ucho — oko — teď jen ještě něco pro jazyk! Abych moh mezi chůzí po Příkopech pochutnávat si na telecí s vínem, zrovna teď v Bruselu u „Tří kaprů“ vyndané z trouby!

Myslím: zakrátko asi to bude takhle. Nebude člověka, aby neměl na hlavě přilbu, — doma i na ulici, chodě, sedě i leže. Jeden drát vychází od ucha, druhý od oka, třetí od huby — —

A jednoho dne pojednou přijde mračno — ukrutné mračno — začne do toho všeho mlátit a tlouct — pobije lidstvo od prvního do posledního — —

Konec světa. Poslední soud!

A čtenář mne potká a zaklepá mi na rameno: „Ty jsi to věděl všechno!“

NÁRODNÍ LISTY 20. října 1889

△ V Praze 26. října

„Vy humoristé —“

„Ó prosím — prosím, neračte mne vřadovat mezi humoristy! Já bohudíky vím, čím jsem povinen svojí budoucnosti, — já jsem spořádaný spisovatel —,“ a hodil jsem do týlu hlavou a odcházel jsem hrdým krokem.

Také pravda! Copak chce spisovatel, který je spořádaný? Chce být nesmrtelný. A může být nesmrtelný humórem? Nemůže. To, při čem pláčem, je stejné od tisíců, tisíců let; to, při čem se smějem, mění se každyčká den. Směje se dnes ještě někdo Donu Quijotu? Nebo povídce o Palečkovi a smažených rybičkách? Nebo včera ještě oblíbeným deklamovánkám Rubešovým? Dejte mi pokoj s humórem! Já ho sice docela nezavrhuju, já připouštím jeho právo, třeba i přikývnu, že nám zpříjemňuje život; ale nepovažuju, nekladu ho výš nežli například nějaké pochutné, příjemné jídlo: dnes je člověk s vyjasněnou tváří sní, zítra o něm více neví.

Proto sobě vždycky také raději všímám tady věcí jen opravdových. Zvláště na neděli, kdy duše čtenářova je jasna a přístupna opravdovým dojmům. Dívám se sem, dívám se tam, vybírám po šest dní, a dne sedmého předkládám čtenáři, o čem uznávám, že je mu dobré. Nejraději předkládám, co mu poskytuje *hmotného* prospěchu: má-li se člověk hmotně dobře, je spokojen, ostatní se už poddá. Dal jsem během let čtenářovi praktických pokynů věru již statečnou řadu; uposlechl-li jich, je dávno bohat. Dám dnes zas několik. Zase z „Národního hospodářství“. Roste toho tam napořád jako hub, ale je málo těch, kteří je umějí hledat, ty houby, a kteří mají srdce a dopřávají jich pak také jiným.

Upozorňuju: Cena kapských diamantů vzrostla poslední doby z 25 až na 37¹/₂ franků. A všechno nasvědčuje, že vzroste

ještě výš! Důležité pro majitele žen, majitele nevěst, majitele baletek, vůbec pro majetné třídy!

Upozorňuju: V cenách slonových kostí nastala rovněž tendence na silnou hausse; poskočily o 3—6 liber na centnýři, tedy o 36—72 zlatých. Pěkný zub slonový stál před měsícem 648 zl a stojí dnes 781 zl 20 kr; pěkný zub ženský stál před měsícem 4 zl 50 kr a stojí dnes už 5 zl 40 kr. Důležité pro všechny dámy v stáří 25 let a výše!

A upozorňuju: Ze Španělska přicházejí zprávy, že mandle stoupají ještě v ceně. Několikaletá již neúroda beztoho rok od roku je již zdražovala a bojíme se, že mandle nyní dostoupí takové výše, že i nejstarší žák „čtvrté obecní“ bude nad tím povážlivě vrtět hlavou. Průmysl již tu drahotu cítí: „mandolety“ stávají se den co den menší, „mandlové obloučky“ těstovitější, „mandlové torty“ se téměř už ani neobjednávají. Rovněž „oleum amygdalarum“ čili „olej mandlový“ je dnes již citelně drahý, item „mandlové mýdlo“, „mandlové otruby“ — důležité pro dámy, které mají pihy, draslavou pleť, lámavé vlasy — —

Tak, s nejdůležitějším jsme tedy hotovi. A teď bychom se mohli klidně tak trochu porozhlédnout, cože se děje v nejbližším vřkolí. Mnoho toho není. Na venkově dočesali chmel a sbírají ještě víno — samé to jenom přípravy ku příštím obžerstvím — člověk, je-li pořádný, se odvrací. V Praze pak nastal obyčejný zde podzimní rej: šílený spěch ženichů a nevěst, aby do svaté Kateřiny byli už „svoji“. Já je nemiluji, tyhle ty svatby podzimní! Copak z nich může tak obzvláštního pojít — teď, když už příroda dokončila svoji tvorbu, když už se pářejí jenom raci, — to je pak divná generace: „co muž — zpátečník, co žena — ostré klepeto —“

Člověk aby se také v každičké ulici vyhýbal drkotajícím svatebním fiakrům, zevlujícím houfům ženských. A člověk beztoho je v prabídném rozmaru, když jde po takové ulici pražské, — hubuje — nadává! A hubuje dnes na totéž, na co huboval už před dvacíti lety. Máme „moc co prát, ale nic co věšet“, jak se o těch jistých domácnostech říká, — my pereme tu v Praze pořád něco, pořád do něčeho, ale k tomu ani nikdy

nedojdeme, abychom si mohli všet nějaký kousek čistého prádla.

Teď zase pereme Svatováclavské náměstí. Uděláme prý tam nové chodníky, nové sady. Bude tam prý „korzo“, budou „letní kavárny“. Ukrutná noblesa — bude-li totiž — — komín u „Primasů“ chtít! Neřekne-li pekařský komín odnaproti „ne!“ Nenapadne-li komínu od „Štajgrů“: „Trošičku tomu ‚korzu‘ zatopím!“ Neumíní-li si komín od „Kornelů“: „Tamhle sedí lidé před kavárnou — já jim tam zavoním!“ A neuzdá-li se ještě některému sládku, pekaři, cukráři, perníkáři, aby si postavil také takový komín, a tomu komínu, aby s ostatními čadil o závod, — když si takový pražský komín postaví jednou hlavu, není s ním hnutí — ten od „Primasů“ pře-trval už pět pánů místodržitelů, všichni do něho prali — on si jich ani nepovšimne a čadí dál — ráno, v poledne — navečer — do Muzea, do odevřených oken, lidem do úst — „korzo“ — to bude „korzo“!

Teď máme „korzo“ po Příkopech a Ferdinandovou třídou. Včera jsem ho zase jak náleží užil. Jdu, mluvím — drc na jednu odzadu, že bych si byl až jazyk překous! Služka s dítětem na vozíku — ani jsem nemuk, naposledy člověku ještě vynadá.

Myslím, že je tu jakýs policejní příkaz, — no což o to, člověk by dítěti té jistoty na chodníku přál, jen kdyby se těm slíčným fiakristkám dal tedy také nějaký „jízdni řád“: „Dívat se na cestu!“ — „Nedrndat!“ — „Nečumět na každý krám!“ —

On je také například policejní příkaz: nenosit z hlavy vyčnívající špičaté dráty v kloboucích ženských — no ano, on je — —

On je dále policejní příkaz: nenechávat, jakmile nastalo chladné počasí, nebohé tažné pejsky ulehat na nahou dlažbu — no ano, on je — —

On je ještě — ale nechme je v té tichosti být — nekažme jim ten jejich skromný, dřímavý život — —

To je teď drmolení na pražském „korze“! To se obracejí jazyky, točí krky, potřásají hlavy! Přišla zpráva novinářská — ještě tu nebyla *taková!*

V Neuilly bude „konkurenční výstava ženských krasotinek“. Takové výstavy byly už ovšem leckde: v Turíně, Miláně, ve Spa, v Pešti, v Berlíně, což je o to — ale do Neuilly se přihlásila a je také už přijata jedna „de Prague“! — Neudáno ještě jméno —

„Byla jste už na výstavě národního slovenského vyšívaní?“ — „Juž třikrát — ale prosím vás: slyšela jste — —?“ — „Ach, paní B. — no to je vidět mladočešku, už má taky ‚korunovační bróži‘ — jsou to hezounké penízky, tyhle z roku 1836 — —!“ — „Ano, hezounké — ale prosím vás, paní N. — Vy přece všechno víte — kdopak je to ta — —?“ — „Paní L. — paní S. — na slovíčko! Je to pravda, že slečna..... jede na tu konkurenci — ?!“ — „Ta? Propánaboha — ta!? Inu což o to — ono je to možno — už její matka se domýšlívala, že pobrala všechnu krásu!“ — „Však já se to dozvím — jak potkám pana Δ , hned se ho zeptám, ten ví všechny klepy —!“ — „Předevčírem jeli — když vám povídám: předevčírem jeli! Nemá se stydět takový muž? Vystavovat svoji vlastní ženu? No ano — vždyť jsou plní dluhů — ono by se jim arcitento těch pět tisíc franků — ale ta sirka — vždyť je to sirka —!“ —

A pánbůh to poslouchá. Pánbůh se na to dívá. Pánbůh se tomu usmívá — ano on se ještě usmívá, jenom se podívejte! Pánbůh je vůbec nějak v znamenité míře. Už po celý letošní rok vládne jím nějaký takový růžový rozmar!

Je to také ale na tom roku vidět! Jaro jako v pohádce hezké. Léto jako novoučký dukát. Podzim zase celý dle předpisu škarredý. A uvidíte: také zima bude, „pořádná zima“ — zkrátka, celý rok jak by ho vypucoval! Je vidět, že pánubohu na tomhle roku záleží!

On — on — ech, já to na něho prozradím: on slaví *jubileum!* Ano: *stoleté!* Je tomu *zrovna sto let*, co v Paříži vyšel dekret:

„La république française reconnait *un être suprême*, et l'immortalité de l'âme.“

(„Republika francouzská uznává *bytost nejvyšší* a nesmrtelnost duše.“)

Slavně to bylo na sněmě prohlášeno. Do novin a na rohy to

přišlo. Nade dveřmi všech krámů zaskvělo se to vyzlaceným písmem.

To měl asi pánbůh radost! Když takhle si někam na chvíli vyšel, pak se zase vracel, zahlíd nad vchodem do svého domu —

Proto je letos tak ve dobré míře! Vzpomínky — příjemné vzpomínky — žije v nich jako — i vždyť se už dávno říká „jako pánbůh v Paříži“!

Snad bychom měli něco udělat. Nějakou deputaci. Nějaký slavnostní dárek. — —

NÁRODNÍ LISTY 27. října 1889

△ *V Praze 9. listopadu*

Jsem ještě pořád smuten, už od minulého téhodne: můj smutek vychází v pokračováních. Není také divu: rozjímám svět. A teď se dokutálel svět zrovna až k svatému Martinu — achich — achich — achich!

Ne snad že bych měl proti svatému Martinu nějakou osobní nechuť — toho mě chraň všemohoucí pánbůh! Byl to hodný svatý, zcela řádný svatý, a dělal hezounké zázraky. Dával chudým z vlastního šatstva. Pečeme si k jeho dni pěkné, sádelné husičky. Máme od něho také chutné „martinské rohlíky“ — já je nejradš půl s povidly, půl s mákem! A máme v Čechách z něho rok co rok „čtvrtý a poslední dobrý pondělek“, kdy člověku je dovoleno trochu si „zamartinkovat“ — flámnout. To je všechno velice hezké — když je ale tady v Čechách ta historie o knížeti Oldřichovi a o tom uhlíři — a když —

Nebojte se — já ji nebudu vypravovat! Včera navečer jsem ji vypravoval naposledy ve svém životě — já jsem to přísahal! *Ta* historie je pro mne už odbyta. Bože — co jsem se jí jindy, například před padesáti lety, nasmál — byla tenkrát taková zábavná, tak neodolatelná — a když mně ji otec výročně ku dni 11. listopadu vypravovával, a obzvláště když přišel pak k tomu, jak uhlíř pobízel vždycky knížete: „Pane Mates, jako doma!“ — umřít jsem mohl — slzy mně tekly po tváři za krk — na zem jsem sebou smíchy praštil — a nebýt otcovy pravice a některého mého ucha, podnes bych tam snad ležel! To jsem se arci pak nedivil, že na výroční památku veselé chvíle určil kníže Oldřich, aby sobě Pražané upíkali martinské husy! — — Nu dobře, včera jsem si tedy před večerí na tu historku zase jednou vzpomněl. „Počkej — to se nasměješ — budeš si ji teď vypravovat!“ A byl bych pak — plakal!

Pánbůhví co to je! Budto jsem já celý už otupělý. Nebo ta

historika je už vyšeptalá. Nebo je celý svět dneska už naprosto jiný! Je pravda: česká knížata dneska už nebloudí zemí — čeští uhlíři dnes už nechodí návštěvou ku knížatům — jenom lokajských „Matesů“ je bohužel v Čechách dnes ještě víc než kdykoli jindy — —

Jsem smuten — „martinských husiček“ si letos zde už ani nepovšimnu. Mohl bych — to se rozumí, že bych mohl! Dle Zírta mívali v Čechách i kazatelové obyčej rok co rok o svatém Martině rozmlouvat také o martinské huse — „krájeti na svém kázání hus martinskou“. A „na ten den hus bývá na kazatedlnicích, hus na rožni, hus na míse, hus na tabuli...“, proč by nemohla být taky hus „na“ fejetonu!? Ale zhnusila se mi už zároveň s „panem Matesem“ a se vším! Beztoho ani sami učenci ještě nevědí, odkudže vlastně ta husí oslava svatomartinská pošla! Jedni říkají, že je až z časů pohanských. Jiní říkají, že husa se výročně jí, kdy právě je výročně tučna. Nebozí učenci! A výklad je tak blízký, tak jasný! Dne 25. listopadu je svaté Kateřiny, *konec svateb*. Ode dne 11. do 25. je tedy už jenom čtrnácte dní — tu je třeba spěchu, přičinění se, orodovníků mocných, protekce — a kdo hlídá a vychovává husy? ženské! — kdo je vykrmívá? ženské! — kdo je pak obětně zabíjí a upíká na domácím posvátném ohni? žen... — ale já už se do toho nepletu — co je mně do hus a do všech těch martinských historií!

Jsem smuten. Kde ale nalézt úlevy? Ani příroda jí teď už neposkytuje! Vyjdi si z města, ven do přírody — všechno tam mrtvo, nebo alespoň spí. Stromy jsou nahy, jenom někde že z větví kyne a směje se purpur jeřábových trsů. Les oněměl, jenom někdy a v dlouhých mezerách ozývá se klepot osamělého datla a tázavý pokřik křivonosčin. Svižný dřívě sysel už se ve své skrýši stočil, bojovný křeček už dávno zadřím, pichlavý ježek ztuhnul jako kámen — ani těm netopýrům, visícím na podkroví za zadní nohy, už není vhod, zahýbá-li jimi vnikající, živoucí vítr.

Také ty veselé, ty hravé veverky spějí už ve svých hnízdech. Mají v nich zásobu oříšků a bukvic, mají měkce vystláno a teplo — namouvěru, chtěl bych být takovou veverou! Ne-

chtěla by naposledy i vážená čtenářka být takovou vevericí: sedět tam vysoko v teploučkém hnízdě, louskat si oříšky a házet slupky na lidi dolů?

Kdo zpytovatelem živé přírody, je teď v koncích. Může si odpočinout, za branami nemá více, co by hledal. Ovšem: *pravý* zpytovatel najde i uvnitř města dosti ještě předmětů pro oko a ducha. Takovým pozorovatelům jeť dávno už známo, že není většího města, aby nemělo rostlinstvo své zvláštní, svoji „*flóru*“, a rovněž živočišstvo své zvláštní, svoji „*faunu*“. A ta flóra a ta fauna v zimě neumírá — město žije i v zimě. Ale jejich zvláštností jest, že obyčejně se nekupí v *druhy*, že každé se vyvinuje jinak, má jiný tvar, jinou dobu květu, jiné ovoce atd.

Pražská flóra není příliš bohata. Totiž různých rostlinek, pravých to „*pražských kvítek*“, je tu ovšem síla velká;* kdyby antropolog — tak vlastně se totiž nazývá zkoumatel městských kvítek — chtěl z některého toho, něčím neobyčejným vynikajícího kvítka vypěstovat samostatný, dědičný *druh*, pro potěchu pokolení příštích, musil by se spojit ještě s lučebníkem, znát život všech buněk v takovém kvítku, pozorovat pokračující jejich proměny, vědět, kdy zasáhnout v jejich rozvoj, — ukrutná by to byla práce!

Několik druhů, s určitými, vědeckými jmeny, máme ovšem také v Praze, a ty jsou arci skvostny. Uvádím: „*Fíček*“ vulgo „*Pepík*“ (Ficus, Pepicus); stromek, jehož ovoce je nade všechno pomyšlení sladké a líbezné. Hlavním zevnějším příznakem jeho je, že na posledním obratli, vyvinutém v takzvanou „*lebku*“, nosí takzvané „*šístky*“. — „*Kopřivka*“ vulgo „*fabrička*“. Nosí nad tím posledním obratlem „*pony-frizúru*“ vulgo „*pinčla*“, a náprsní šátek její je vždycky zmuchlaný a sedí křivě. — „*Sedmikrása*“ vulgo „*štucr*“, „*lión*“, „*floutek*“ atd. Květe rok co rok jinak; letos například nosí také „*pinčla*“. O životním účelu „*sedmikrásy*“ nebylo dlouho nic dosti určitého známo; ale domnívám se, že německý výraz „*Gänseblüm-*

* Upozorňuju na podivnost, že pražský „*botanik*“ sám je také jedním z těch „*pražských kvítek*“, a sice hned jedním z těch nejповedenějších!

chen“ říká asi to pravé: „sedmikrása“ je pro „husičky“! — „Mišpule“, „bluma“, „slíva“, „prašivka“; kvetou sice jenom jakožto nadávky, ale velmi hojně. — „Růže“. Pokvetou teď za zimy zase velice četně: každá taneční „hodina“ má svoji „růži“. Dříve se znávala také „Růže z Příkopů“, „Růže poříčská“, „Růže hradčanská“; ale konečně měla už každá ulice svoji „růži“ a kultus přestal.

Fauna je v Praze bohatší nežli flóra a mohu z dlouhé řady pražských zvířat uvést zde pro nedostatek místa bohužel jenom několik nejzajímavějších:

„*Ježek*“. Žije v hospodách. Obyčejně nalezá se o samotě, někde v koutě, u opuštěného stolku. Vyniká obzvláštní žízň a pije v zimě ještě o celý litr víc nežli v letě. — „*Medvěd*“ čili „manžel“. Řekne-li jeho žena s humórem o něm: „Ten medvěd!“, není na něm nic tak pozoruhodného; řekne-li „Ten medvěd!“ ale opravdově, je manžel najisto zvířetem pak zajímavým: nosí *parohy*. Někdy o těch svých parozích medvěd ví a někdy o nich neví; v prvnějším případě stává se pak, že snaží se je i svrhnout — zrovna jako jelen. Ale nebývá mu to ovšem pranic platno: hned zas mu narostou jiné. — „*Šestiperák*“ čili „výtečník“. Zvíře téměř dnes už mytické. Rojilo se zvláště v letech šedesátých, kdy lid myslil, že mezi ním žije samý hbitý sokol, samý odvážný orel. Dnes už o „šestiperácích“ ani muku!

„*Sůvy*“, „*hadi*“, „*kozli*“, zvířata pro Prahu velice užitečná. „*Sůvy*“ čili „*pekaři*“ pekou chleba a housky; „*hadi*“ čili „*ševci*“ dělají nám kuří oka; „*kozli*“ čili „*krejčí*“ šijou kalhoty.

„*Husičky*“, „*krůty*“, „*ještěřice*“, „*kozy*“, „*koroptvičky*“ — ozdoby pražských ulic. „*Husičkám*“ se obyčejně říká „*hloupé*“, „*kozám*“ — „*mlsné*“, „*krůtám*“ — „*protivné*“, „*koroptvičkám*“ — počkejte — — *tumáš*, teď jsem to zapomněl!

V Praze jsou právě teď, za zimní doby, „*koroptvičky*“ ale ukrutně pronásledovány, zvláště těmi honci s chocholy na kloboucích! To však je veliká chyba! Hned od počátku listopadu už se *koroptvičky nehoní*, v té době pravý myslivec raději sám jim už *sype*...

Arci — mně do toho vlastně nic není! Když to uvážím
přísně, tak — tak — — ale já toho snad raději nechám — ne-
mám pravdu prosím? —

NÁRODNÍ LISTY 10. listopadu 1889

△ *V Praze 16. listopadu*

Branami přijíždějí formani a přivázejí nám šedivé jíní. Po ulicích hemží se mužští ve zfaldovatělých kabátech zimních, vynešených zrovna odněkud ze zastavárny. Od domu k domu, po schodech nahoru dolů šourají se uhlířští poslíčkové s centovou svojí tíží a od úst se jim jenjen kouří. Zima — už je tu zima — už se blížíme zimnímu slunobratu — rok chýlí se ku svému konci.

Ale nežli doběhne, ještě tu něco pěkného na nás čeká. Ostuda! Krásná, obrovská, ostuda všech ostud. Ano! A sice: *výsledek loterie ve prospěch českého divadla v Brně*. Je to loterie národní, ve prospěch divadla národního, a národ nechal loterii i divadlo na holičkách. Ostuda samorostlá, čistě česká, zcela naše.

Omluva není žádná. Času bylo dost: několik let. Peněžitý požadavek byl skromný: zlatka lós — sto tisíc lósů. A vytáčka „politická omrzelost“ je zde až hloupa — kdo může tak tančit jako my, den co den na dvacíti místech tančit, za masopust v jediné Praze na 3210 plesích tančit, není omrzely, je hejsek. A také ani nejchudší na duchu nemůže říci, že snad důležitost věci nepochopil. Víme stejně všichni, co způsobilo Národní divadlo v Praze, a co by způsobilo tedy také v Brně. Víme, že drahé to naše divadlo pražské trvale nepokvěte, nebude-li pro výměnu výkonných sil, pro pěstování repertoáru, pro básnickou i skladatelskou produkci pořízeno ještě podobné divadlo druhé. Víme, že z těch dvou celoročních musí přirozeně pak po vlastech vzrůst ještě síla divadel sezónních, a z těch zase vzrůst veškeren národní život do velikosti doposud ani netušené. To všechno víme — dobře, výborně víme, a přece nečinně čumíme. — —

Ovšem, ještě je do vánoc konečně času dost. Trochu po

národě svěžího dechu, a ten „drobeček“ je mžikem překonán — alespoň tak, že vyvážneme i s prospěchem, i se ctí. A on *jest* právě teď takový svěžejší dech — nu ať si každý zaklepe na vlastní prsa. — —

Lhalo by se ale, kdyby se řeklo, že neděláme také jinak nic. Děláme. A sice totéž, co jsme dělali vloni, předloním atd. Šest neděl bude masopust, osm neděl je k němu třeba příprav. A konají se s opravdovostí téměř státnickou. Na všech stranách.

Taneční učitel oznamuje, že vyučuje „svojí“ obzvlášť výbornou metodou, totiž: nohama. Plesový výbor vystupuje před domem ze svého fiakru s tváří, jako by přinášel vykoupení ze vši té pozemské bídy. A děvčátko na vdavky rozkvětlé kloní hlavičku do bílé dlaně a přemýšlí, kterého si asi vezme. Toho hezkého, dítě. Hezká si bere hezkého, hezký si bere hezkou — pravidlo Darwinovo: „natural selection“, „přirozený výběr“! Z čehož potom pochází, že lidstvo je pořád hezčí a hezčí. Jde to věru postupem náramně rychlým, za jednu, za dvě generace už se to vidí. Přiznávám se například, že teď potkávám začasto mužské, kteří jsou — *ještě* hezčí, než jsem býval já sám! No když povídám!

To bude zase živoucího víru! Toho drnčení bálových vozů! Toho hučení bálové hudby! Toho bzučení v otcovských hlavách! Těch mateřských prosb! A toho mluvení — toho mluvení!

Nenaslouchejme ani naplněnému velkému plesu, odkud to v „pauzách“ hučí vždycky jako za bouře z lesa, všimněme sobě jen prosté nějaké taneční hodiny! Každická ústa tu mluví! A do toho mluví veškeré oči a mluví každá ruka a každý loket a každá noha — člověku se hlava točí!

To se přece rozumí, že například také *oči mluví!* Mohlo by se jinak sice užívat slova „duchaplné“ oko? Říká se snad „duchaplné rameno“, „duchaplná záda“? A co stává ve povídkách? „Celou obžalobu četl v tom její pohledu“ — mohl by ji ale někdo v něm číst, kdyby tam nebyla psána, *výslovně* psána? Nebo zase: „*Tázavě* hleděl do její očí, a jak sladkou tam našel *odpověď!*“ A neříká se docela i, že oči „*lhou*“? — to je přece zcela výhradné umění každé lidské mluvy!

Ano: ona *existuje* mluva očí! A každý, kdo přemýšlí, mně přikývne, že má velmi bohaté, rozmanité skloňování i časování. Ba má také dvoje, ostře se lišící pohlaví. Až bude „oftalmogramatika“ napsána, bude zajímavá. A jak bohatý bude řeči té slovník, recte „pohledník“! Co je těch výmluvných pohledů různých! Jenom tedy například zase z té taneční hodiny! Veselý, toužný, odříkavý, radostného odevzdání se, prosný, bolestný, slibný, nedůvěřivý, bojácný, čtverácký, nadějeplný, chladný, vytýkavý, hrozivý, zlobný, lhostejný, zkoumavý, vyhaslý, nevinný, urážlivý, přetvářivý, závistivý — a tři tisíce jiných!

Jako v mluvě úst, také v mluvě očí jeví se celá povaha lidská, různý i talent. Známe oči „humoristické“, z nichž srší vtipy. „Epigramatické“, jež bodají při každém slově. „Naivní“, jež dojmají jako národní píseň. „Dramatické“, jimž uvěří každý na setkání, že dovedou panu manželku kdykoli udělat „scénu“. „Deklamační“, při kterých se zdá „pánbůhví co“, a vyleze pak vždycky jen fráze. Ano i „krásnořečnické“, dobře nacvičené, také po divadelnicku modrou barvou, tušem a laudanem ku svému účelu upravované atd. Ale ty, křesťanská dcero, která čteš tyto moje řádky, ty nikdy neuživej podobných prostředků hříšných! Pravím ti já, upřímný tvůj duchovní rádce: „Nedivím se konečně, nedivím, chceš-li také mít krásné oči, — vy žáby jste všechny stejny — ale oko je jenom *tenkráté* krásné, když z něho mluví duše opravdu nábožná a srdce ctnostiplné, když je rozjasněno září nebeskou“... rozumíš!?

Oční mluvy užívá se po celíčkém světě a den co den, ba každý okamžik. Co se toho mnohé oko přes den narepetí, nabrebentí! Celé rozpravy dějí se jenom okem, a to někdy na dosti značné vzdálenosti. A celé romány okem už se zapředly, provedly a zakončily.

Zapředly, provedly, zakončily — a nezůstalo po nich stopy! Jsou ztraceny. Nikdo si je dnes už nemůže přečíst, byť byly sebezajímavější bývaly. Není to pro literaturu světovou nesmírná, nenahraditelná škoda? Pro celé lidstvo?

Není už nejvyšší čas — abych nedělal tedy dlouhých okol-

kových řečí —, by se tomu odpomohlo? Nemá se také to, co oko mluví, řekne, prohodí, zachovat chvílím budoucím, místům a lidem jiným, pokolením příštím? Když už se povedlo zachovat pomíjející zvuk, nemůže, ba nemusí se také povést zachovat pomíjející pohled? Když se vynalezl „fonograf“, nemá se také vynalézt...

Navrhuju: *vynalezni někdo „oftalmograf“!*

To by byl čert v tom, aby se nenašel nějaký vosk, nějaký válec, nějaká klika, a nemoh být z toho tedy „oftalmograf“!

Pražádná otázka: také pohled může zůstatvít hmotné, trvalé stopy. Mnohý pohled hřeje. Jiný bodá. A upozorňuju, jak různou sílu mají pohledy různé, jak chabý je pohled, když ústa pronášejí například myšlenku cizí, a jak je silný, někdy až porážející, pronáší-li myšlenku zcela původní! „Oftalmograf“ bude nám tedy moci také sloužit co „oftalmometr“, co „měřič myšlének“, jako nám „galaktometr“ slouží, abychom rozeznali bryndu od smetany.

Vynajdi někdo „oftalmograf“, a to *hned!*

Je teď zima, v zimě se dobře píše — já mám zrovna tak trochu zbytečného času — napsal bych třeba tedy sám zmíněnou tu „oftalmogramatiku“. Ale musil by mi přece jen být dodáván ještě nějaký materiál, „oftalmograf“ by mi musel nasypat trochu „oftalmogramů“. Posud je materiálu sebráno málo. Ba posud — až po samý 16. listopad 1889 — nebylo celou tou velikou, důležitou, znamenitou věcí vlastně vůbec nikde ani hnuto!

Tedy do toho! Já přenechávám vynálezci veškeren peněžitý výdělek, a kdyby byl sebevětší! Beztoho jsem co do finanční stránky při četných svých velikých myšlénkách pochodil dosud vždycky jen bídne! Duševní prvenství sobě ale ovšem vyhrazuju, „oftalmograf“ jsem vynalezl vlastně přece jen *já* — vždyť to tady stojí.

Také na provedení praktické nechci mít už nižádného vlivu. Jenom na formu „oftalmografu“ bych ještě třeba zde upozornil. Navrhuju tvar kukátek z divadel. Dobře se jimi pohledy vysílají, dobře se do nich chytají.

Abych už měl takové kukátko v ruce! A čtenářka také jedno!
A teď bychom se chvíli do nich dívali, přitom mysleli
jeden na druhého, pak si je po poslu vyměnili a — —

NÁRODNÍ LISTY 17. listopadu 1889

△ *V Praze 7. prosince*

„A je-li nepříjemný listopad jakoby zimní duben, je lahodný prosinec jakoby zimní květen.“ Bravo, bravo — výborně — znamenitá věta — ihned bych ji podepsal, kdyby nebyla beztoho — ode mne! Znamenité! Člověk je někdy tak duchaplný, že se tomu pozděj až diví.

Krásný měsíc, ten prosinec! A býval ještě hezčí, *mnohem* hezčí! Víte, takový sníh, jaký si za mojich časů lehával na Hlubokou cestu, bílý, plastický, takový dnešního dne vůbec už ani není! Já si z něho umíval dělat koule, které se na zádech rozplácly zrovna jako vdolek, a zrovna takové, které se odrazily jako z gumy!

A ta sanice Hlubokou cestou, Ostruhovou ulicí, Svatojanským vrškem! Jednu zimu jsem měl docela na ni i svoje vlastní sánky, ano! Pan Šercl, hostinský a náš soused, muž převýborný, věnoval mně na ně dno ze starého pivního sudu, a sotvaže jsem přišel kdy ze školy, již jsem táh sánky ze dvorku průjezdem na ulici a honem k Svatojanskému vršku dolů — až tam totiž otec na mne nedohlíd. Rozkoš nevýslovná! Den co den! Ovšem také pak den co den pořádný výprask, ale o ten nebyla beztoho pražádná nouze — obzvláště pak v prosinci, kdy i všichni svatí člověka bijou: svatý Mikuláš, svatá Lucie, svatý Tomáš — všichni jak jdou po sobě v kalendáři!

A taková klouzačka, jakou my tenkrát jsme mívávali od Kamenného mostu až ku cihelně, ta nynějšího času už ani nenaroste! A ta „šlitáž“ — ta „šlitáž“! Dva- tři-, třeba i vícekrát za zimu udělala si slavná šlechta po Praze velikou sanici a my jsme se směli na ni dívat *všichni*, bez rozdílu stavu! Třeba padesát saní za sebou: na některých delších celá hrající banda, na jiných kratších jednotlivý šlechtic-„bandita“, před ním kočí v kožichu jako medvěd, za ním lokaj oble-

čený co kozák a s tlustým, krátkým bičíkem v silné své ruce — prásk! prásk! jako když z pistole střílí — inu, ukrutná krása! Ale od roku 1848 šlechta už nám ty špásy nedělá. Rok ten jí ublížil, vzal jí tak mnohé z její práv posvátných, po věky nakradených. Ovšem jí leta nato následující zase ledacos vrátila a šlechta by snad nebyla neochotna dát nám dnes svými lokaji napráskat znovu, ale když my jsme teď tak nějak divní!

Bože, ten prosinec býval v té naší Praze krásný! Když mne maminka tak časně ráno budila, abych šel s ní na „roráty“, a já dostal před kostelem hrnek kávy a po kostele už zase hrnek kávy! Když Praha venkovaněla, pod těžkými povozy sníh tak pěkně skřípal, za vozy žlutý strnad po ulicích si poskakoval a stehlíci přilétali z Petřína až do malé zahrádky naší a tam ozobávali stříbrné keře! Když jsme pojídali rejži se skořicí a hrách se škvarky a jitrnice se zelím a jelita — samé jen jitrnice a jelita — a ty jitrnice byly tak báječně dobré — zcela jinak, nežli jsou po Praze dnes, kdy by dával člověk za dobrou jitrnici marně desítku, za dobrý biřtl nadarmo dukát, — ach ty doby — ty doby!

No — on je prosinec pořád ještě dosti krásný! Vždyť jsem to řekl hned na počátku tohoto článku, a je to tedy svatá pravda!

Jak příjemno je posedět si doma u vytopených kamen a přemýšlet o něčem vážném! Například o tom, jak to přijde, že pražská šunka — *pravá* pražská šunka, z českého chovu — je v Berlíně o patnáct krejcarů na libře lacinější nežli v Praze.

Nebo posedět si v teplé, příjemně zakouřené hospodě, v kruhu výborných známých, a rozmluvou zde rozluštit nějakou otázku důležitou. Například: zdali naši otcové bruslili nebo nebruslili už od prvopočátku časů? A má-li se „tomu něčemu“, co si lidé vážou na ledě pod nohy, říkat „želízka“ či „brusle“ či „kosle“ či „kúse“ či „kraple“ či jinak?

Nebo opět trávit doma a dělat si pořádek ve svém hospodářství. Například: koupat pinčla. V zimě toho má ten huňatý neřád zapotřebí. Ale jen s ním opatrně, smím-li prosit!

Hezky ho po koupeli utřít, zaobalit do špinavého prádla a zavřít do almárky, aby úplně proschnul. A dát pak pozor, když se dvířka zase odevrou, aby nevylít naproti do zrcadla.

Nebo znovu si zasednout k těm vytopeným kamnům a jenom tak lehýnce hrát si s myšlénkami. Vmýšlet se do toho, že teď mají například v Brazílii jaro. Dovede se čtenář úplně vmyslit do toho protichůdného, tropického jara? No, jen ať těm tam letos příliš nezávidí! Mají mizerné jaro! Chladné, samý studený déšť! Dom Pedro ještě dlouho seděl na svém trůně, skoro ještě celých čtrnácte dní, a už jsme my, praví čtenáři novin, čtli telegramy z Porto Allegre: „Jaro mizerné — ledové deště — káva špatně odkvétá, bude draha!“ — a teď přicházejí jelimánkové obchodníci, že prý bude káva draha kvůli — politice!

Krásný — krásný měsíc, tenhle prosinec! Ale pozor na zdraví! Dvě plátěné košile na tělo, a kolem nohy kus měkkého papíru novinářského, a pak teprv do punčochy a boty! Řekl bych, aby si čtenář strkal do bot časopisy „druhé strany“; ale zase mně napadá, že bych jim tím pomohl k velkému odbytu, a tedy nevím, jak to vlastně plácnout.

A hlavně — hlavně teď pozor na hubičky! Ať přijde k tobě sebehezčí děvče, — stůj chvíli u dveří, holka: máš v šatech plno mrazu a ústa jako led — tak — ještě chvílku — a teď tedy pojd' a dej mně hezounkou pusu!

Ale musím se svojí radou, se svým zdravotnickým ohledem jemným zaletět ještě dále! Do budoucnosti, až ku příštímu pokolení, k našim potomkům! A tu radím tedy z gruntu srdce, na základě nejlepších vědomostí: kdo zrovna nemusí, ať se teďka v prosinci raděj ani nenarodí! Račič si potomek jenom přečíst myslivecký kalendář: v prosinci se rodí medvědi — tvorové neotesaní, hrubí, všemu lidstvu protivní — brrr! Povídám: vždycky je líp narodit se trochu blíže k letu! Já například narodil jsem se na počátku července, kdy krása jara s lahodou léta se snoubí — proto mě mají všichni lidé tak rádi!

Krásný měsíc, ten prosinec! Ale přece ještě krásnější na venkově než v Praze! Taková procházka sněhovým ladem, za

jasného dopoledne! Ze střechy chaloupky zní za námi vířivá píseň — žebravý chocholoušek si tam ve slunci skáče. Z plotu na plot přeletuje neúmorný strážník a retemtí, že to proniká uši. Vrabci, čížkové, křivonosky, sýkory, hejli frčí nad naší hlavou.

Jdeme praskavým, vrzavým sněhem a baví nás ty drobounké zaječí stůpky, ty rýhy po koroptvím drápku, táhnoucí se až ku stavení. Kráčíme dále — to ticho — to ticho! Náhle vyrazí zpod keře několik koroptviček, které tu byly jedna druhou hřály, nebo vyskočí zajíc, jenž tu byl napolo zapadl sněhem, — mimovolně obracíme kroky na jinou stranu.

A to tichounké mlaskání, ta obrovská chuť, když už se vracíme, těšíme se na dobrý oběd! Z komínů už slibně se kouří. A ze stodoly doznívá práce dopolední, veselé cepobití. —

Jakpak je asi teď té „historické šlechtě“ potloukající se kolem našich osad, když slyší ty české cepy —

Mně něco napadá! Je teď tak svěží dech zase po českých nivách! Lidé v lásce zas spolu besedují a vypravují si a soudí. A leckde se sejdou v útulné síňce a jeden jim předčítá, buď z knihy, nebo z novin. A kdo u krbu tráví sám, má knihu před sebou a čte sobě.

Odevždy slul ten náš lid láskou svou ke čtení! A co nejraději vždycky čítal, byly *dějiny české!*

„Mnozí lidé rozumní, světšší i duchovní rádi čtú kroniky a příhody lidí těch, kteříž sú před námi byli, a kterak se jest za jich časuov dalo, a to proto: naleznú-li v těch kniehách co dobrého, řádného a poctivého na kterém předku, aby se téhož chopili, příklad z toho dobrý vezmúc, a jiným aby k témuž uměli raditi...“

„Čti českou kroniku k vzbuzení rytířské zmužilosti, národu našemu příslušející, nebuď v čítání lenivý! Tou prací vyhneš zahálkám, hrám, zlým rozprávám...“

Má-li pak ale náš lid nyní vskutku taky dost *takového* čtení!?

Dvacet let například už chodím po našich nakladatelích, aby některý z nich dal lidu českou kroniku novou, nepřiliš objemnou, nepřiliš skoupou, jasnou, spravedlivou, vlasteneckým du-dem prochvělou — —

Každý z nich pokrčí rameny — a přece každý z nich fňuká, že „nějak teď lid českých knih našich nechce kupovati...“

Krásný měsíc, ten prosinec! Jen kdyby člověk neměl v sobě tolik všelijakého vzteku!

NÁRODNÍ LISTY 8. prosince 1889

△ *V Praze 21. prosince*

Kdyby se postavil pod vánoční strůmek, kam se dárky dávají, člověk obstarožný, cože by se stalo? — Všichni lidé by se sběhli a ohmatávali by mu kapsy! Kdyby se tam postavil zase člověk z těch nejmladších, nějaké takzvané „dítě“, co by se stalo? — Koulel by očičkama na všechny strany a nastrokoval by prázdné hrsti ke všem kolem lidem, jen aby mu „nādělili“! A kdyby se tam postavil člověk ve stáří tak asi středním, člověk v rozpuku plné své síly, co by se stalo? — Přilítla by člověčice a hup! pověsila by se mu na krk! A lidé kolem by se usmívali a říkali by té člověčici „žena“ a těm oběma pak „párek“. — Ano, ano, *tak* je to! Ono to *není* pravda, že Štědrý večer je všem *stejně* pro radost! Starým je vesměs jen pro velikou starost. Dětem — no, ty mu ani nerozumějí — já co dítě jsem nemíval nikdy Štědrý večer, a bylo také dobře. Ale ti lidé zrovna dorostlí, ti ženitby schopní, a hlavně ty člověčice — —

Domnívám se, kdyby na špičce vánočního stromku místo toho našeho křesťanského, slušně v bílou řízu oděného anděla pojednou se houpal nahý, pohanský Amor —

*„ten čtverák, ten šelma, ten darebák,
čtvrt anděl, čtvrt čert a čtvrt tažný pták“ —*

(on má totiž Amor prý jenom tři čtvrtky: čtvrtá čtvrtka, ta „rozumná“, ta mu dle Anakreóna schází) —, domnívám se, že by se tomu nepodivila ani jediná naše mladá ženská! A kdyby odevřel snad také ještě kulatá svoje ústa a rouhavě spustil: „*Nepokoj* s vámi, s lidmi všelike vůle...“ že by naposledy neutekla také ještě žádná!

„Nu ano,“ řekla by jedna, „když on je po celém světě, když

sedí pod stanem eskymáckým zrovna tak jako na trůně královském, v bálové síni zrovna tak jako v klášterské celi, pročpak by neseseděl taky tady?“ — „Vždyť jsou přece vánoce, a vánoce jsou přece snad ‚svátky lásky‘ — ne?“ řekla by druhá, „a vždyť Amor zde tedy ani nesmí snad scházet!“ — „A co se týče toho nepokoje . . . ,“ řekla by třetí a vyhrnula by pohrdlivě pysky. A po ní by všechny ostatní vyhrnovaly pohrdlivě pysky . . .

Když pak se spleťou ženské, to víte, že dovedou poplést i muže. „Arci“ — rozumovali by muži — „on je o vánocích arcí míněn zcela jiný ‚bůh lásky‘ — když ale té vznešené, té slunečně krásné *jeho* lásce lidstvo posud ani nerozumí! A on je ten Ježíšek tak dobrý — on sám chce, abychom se ze života zde pospolu radovali . . .“

A vyvstal by z těch mužů muž konečně jeden a spustil by řečí krásně složenou tak asi: „Pánové — že Amor je pohan? Ale, ty můj bože, vždyť přece celé vánoce pocházejí z pohanských až časů! Pánové — o vánocích a významu jejich proneslo se už mnoho lidí učených. A kolik učenců, tolik výkladů! Vy dovolíte tedy, abych učinil také výklad. Pánové, vánoce jsou, to říkají všichni, ‚svátky lásky‘ — a já, pánové, tvrdím, že vánoce už od nejstarších časů byly těmito ‚svátky lásky‘. V tu dobu slunce se obrozuje — obrozuje se veškerá příroda — obrozuje se i člověk. Jakž ale může se obroditi člověk nežli z lásky!? Za celý rok, pánové, tolik se v českém našem lidu pohansky nenačaruje, nenaprorokuje jako o Štědrý večer! A jen maličká část těchto kouzel nese se k domácímu hospodářství, všechna kouzla ostatní nesou se jen ku lásce pohlavní, k ženitbě a vdavkám, k rodinnému štěstí . . .“

Kdyby ji čert bral na vidle — račte tomu nosalónnímu výrazu odpustiti —, česká holka musí se o Štědrý večer dovědít, provdá-li se, kdy to bude a jaký on bude! O Štědrý večer neklade si holka pod stromek pro nádělek ani střevíce, ani punčochy, ani čehokoli jiného, a kdyby tam položila vůbec něco, byl by to — pantofel! Dejte jí pod ten strůmek dar už jaký chcete, snad jí bude drahý, snad bude vzácný, ale žádný dárek na světě nebude jí tak milý a tak kýžený, jako když tam bude ležet — milenec na kolenou! Avšak milenec „z Berouna“!

Když nejhůř, tedy třeba již jakýkoli hodný a slušný; když ale líp, tedy ten, na kterého ona právě si myslí. Ona ho tam zrovna už vidí...

A proto všelikým kouzlům tak věří! Byl jsem kdysi v štědrovečerní společnosti. Děvčat veliké množství, alespoň šest, přišly po večeři na návštěvu holky i ze sousedství. Čarovaly. Jedné padlo, že se ani nevdá. Smála se sice, ale stísněně, hrkavě, bylo jí spíše k pláči. Některým zas, že se vdají, „do roka“. Chechtaly se jako stříbrné zvonky. A jedné zvěstováno, že se provdá, ovdoví a zase provdá. *Té záviděly všechny*. Seděla tu s úsměvem blaženým — viděla je oba: toho, který bude prvním, toho, který bude druhým.

Inu — je to věc vlastně zatrapená! Já bych si netroufal jen tak zhola říci: „hlouposti — takové štědrovečerní čáry!“ Náš český lid říká: „Kdopak to může vědět!“ A: „Naši praotcové — však oni nebyli hloupí!“ I nebyli — nebyli! Byla to sice jenom taková „pohanská banda“, ale dívali se na přírodu a...

Snad nejsou konečně *všechny* ty čáry platny a všechny pravého jádra, ale je jich tak mnoho, že ani snad není možná, aby aspoň v některém...

Děvče, když chce, může u nás o Štědrý večer všeho na světě zvědět!

Zdali se neprovdá vůbec. Postaví se v ten den odpoledne, když už soumrak začal, doprostřed jizby nebo komory, zády ke dveřům. Zuje si střevíc a přehodí si jej přes hlavu: ukazuje-li špička střevíce ke dveřům, vyjde za muž; ukazuje-li dovnitř jizby, zůstane starou pannou.

Zdali se provdá, byť i někdy pozděj. Vyjde mezi jedenáctou a dvanáctou v noci na dvůr a zaklepe na kurník. Ozve-li se jí slepice, smí napřesrok zase přijít — se zeptat; ozve-li se kohout, provdá se jistě, a to snad už v roce.

Zdali se zcela jistě provdá už do roka. Vsadí si v den svaté Barbory do květníku malou višňovou větev, zalívá ji denně vodou do úst branou, a když do Štědrého večera větev nasadí poupě, je to do roka jisté.

Zdali se provdá už hned v nastávajícím masopostě. Vstoupí-li v den štědrovečerní pan páter do stavení a sedne si na nabídnutou

nutou mu židli, usedne si na tutéž holka hned po něm; pak se najisto provdá už v tomhletem masopostě.

Která se provdá dříve. Děvčata vezmou každá kus chleba, položí kusy na jednu lopatu a zavolají k tomu psa: čí kus ten napřed schlamstne, ta se provdá první. (*Pokyn: Pes chňapá vždycky po největším!*)

Z které strany přijde ten ženich. Vyjde si v noci na zahradu, zatřese plotem a poslouchá: z které strany ozve se pes, z té přijde ženich.

Jaké povahy bude ženich. Zaštěkal-li dotýčný pes zhluboka, bude ženich mrzout; zaštěkal-li jasně, bude napořád v nejlepší míře.

Jakého stavu bude ženich. Roztaví se olovo nad hořícím, svěceným dřevem, vlije do studené vody a prohlídne pak dobře: má-li olovo tvar kopyta, bude ženich švec; má-li tvar hoblíku, bude truhlář; atd.

Jakého vzrůstu bude ženich. Vyjde po večeři ven na dvůr, přistoupí k hranici dříví a vytáhne poleno: jaké poleno, takový ženich.

X *Jakých vlasů bude ženich.* Vstane mezi večeří od stolu, odevře rychle dvéře a vystrčí ruku do tmy: v ruce uvidí pak přehrštli ženichových vlasů.

Jakého jmění bude ženich. Je-li kapr k večeři určený jikrnatý, bude ženich zámožný; je-li mlíčný, nebude tu valně peněz.

Který tedy bude určitě ten ženich. Odříká před usnutím pozpátku otčenáš, a on se jí objeví ve snu. — Uváže si halíř pod palec levé nohy, a on se o půlnoční na ni v kostele pousměje. — Nakloní po večeři hlavu nad studnu, zavře oči a tak ho uvidí.

Kolika dětmi bude v manželství požehnána. Rozřízne při večeři jablko: kolik tam uvidí jader, tolik bude mít v manželství dětí.

Bude-li svému manželovi věrna. Rozloupne ořech: jsou-li obě polovice nachlup stejny, bude svému manželovi snad věrna; nejsou-li...

Ale ona by mi některá ta čarodějnice vyškrábala oči!